

ŽELEZAR

JESENICE, 28. JUNIJA 1984

ŠTEVILKA: 25-26 • XXXIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev TOZD, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zasluga za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Joža Varl - Naslov: Uredništvo Železarja, SZ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

VPLIV ZNIŽANJA OZIROMA ZVIŠANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V MAJU

V maju smo prodali 30.665 ton izdelkov osnovne dejavnosti in opravili 3.820 ton storitev prevaljanja. V tem mesecu so pozitivno vplivali na poslovni rezultat, fiksni stroški v zmanjšanih zalogah nedovršene proizvodnje, polizdelkov in gotovih izdelkov in ostali stroški, ki se poračunavajo iz skupnega prihodka ter proizvodni stroški temeljnih organizacij, ki so bili nižji od načrtovanih. Negativni vpliv pa so imele razlike med prodajno in lastno ceno prodanih izdelkov skupaj s storitvami prevaljanja, višje cene nabavljene materiala od planskih, stroški izvoza ter stroški delovnih skupnosti skupnih služb (ki v cenah izdelkov oziroma storitev niso vkalkulirani).

IZJEMNO TEŽKE SITUACIJE NE BOMO REŠILI Z MNOŽICO PAPIRJA, AMPAK Z DELOM, ENOTNO AKCIJO IN ANGAŽIRANOSTJO VSEH DRUŽBENIH SUBJEKTOV

Ta čas je pred družbenopolitičnimi in samoupravnimi organi občine, organizacij združenega dela in samoupravnih interesnih skupnosti množica napisanih informacij o izredno težkem ekonomskem in družbenopolitičnem položaju naše občine, ki ga je s svojimi slabimi finančnimi rezultati, oziroma izkazano izgubo, ki se bo po ocenah v prvem polletju še povečala, povzročila Železarna, ki predstavlja več kot 60 % družbenega proizvoda gospodarstva jeseniške občine. Ob znanih vzrokih, ki jih z optimalnim prizadevanjem ne bo mogoče premostiti v krajšem času, pa je zaskrbljujoče to, da nekatere stvari že sedaj zamujamo in da mnogi subjekti še vedno ostajajo neangažirani, kar seveda opozarja na še vedno premajhno informiranost delavcev in občanov ter odsotnost oziroma zaostajanje idejne, družbene in politične akcije. To prav gotovo velja tako za Železarno kot celoten občinski prostor.

Podatki gospodarjenja v letošnjih prvih treh mesecih so v jeseniški občini, v primerjavi z ostalimi gorenjskimi in slovenskimi občinami, izredno zaskrbljujoči, pa tudi ta čas ne kažejo nikakršnih znakov izboljšanja. Po rasti dohodka je bila namreč jeseniška občina v prvih treh letošnjih mesecih, v primerjavi z enakim obdobjem lani, na predzadnjem mestu v SR Sloveniji s stopnjo rasti 125, za njo je le še občina Šentjur s stopnjo 121, medtem ko je bila rasti dohodka na Gorenjskem v tem času 150, v SR Sloveniji 159, Radovljici 165, Kranju 154, Trzinu 152 in Škofji Loki 149. Če k takemu stanju dodamo še dejstvo, da morajo po resolucijski opredelitvi sredstva za skupno porabo zaostajati za 20 % za rasti dohodka in da se po programu ukrepov in aktivnosti po uveljavitvi ukrepov za odmrznitev cen in finančno konsolidacijo gospodarstva, ki jih je sprejela Skupščina SR Slovenije, morajo sredstva za skupno porabo oziroma družbene dejavnosti v letu 1984 še zmanjšati za deset odstotkov, potem je več kot očitno zaskrbljujoče stanje v občini.

Pri teh ugotovitvah ne bi smeli prezreti resnice, da je v tem pogledu zatajilo tudi informiranje, kajti viri informacij tako v Železarni kot v občini so šele v zadnjih dveh, treh tednih dali nekoliko konkretnije informacije o zaskrbljujočem stanju. Seveda pa to ne bi smelo veljati kot opravičilo porabnikom sredstev skupne in splošne porabe, niti zavestnim socialističnim silam, ki doslej niso dovolj delovale v smislu dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, še manj pa glede na dejansko možnost gospodarstva v občini, predvsem Železarne, kot pomembnega katalizatorja stanja v občini. Nekateri namreč že nekaj let pozabljajo, da lahko porabimo samo toliko, kolikor smo ustvarili, oziroma kolikor so ustvarili delavci v materialni proizvodnji.

Toda dejstva so tu. Ob upadanju realnega osebnega dohodka in družbenega standarda, kar je v bistvu naš skupni davek gospodarski stabilizaciji, na katerega smo opozarjali že več let in, ki se je sedaj v naši občini pojavil v ospredju z vso resnostjo in ostrino, se postavlja vprašanje zelo odgovornega, vestnega, poštenega in selektivnega pristopa k zmanjšanju programov samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti, da ne bi bila preveč ogrožena socialna varnost delavcev in občanov in da ne bi bile preveč prizadete tiste družbene dejavnosti, ki morajo delovati kot faktor gospodarske stabilizacije - znanost in izobraževanje, zdravstvo, otroško in socialno zavarovanje in kultura. Pri reševanju teh problemov moramo imeti pred očmi tudi dejstvo, da moramo družbene dejavnosti primerno vključevati v proces družbene reprodukcije, sicer bomo neizogibno povečevali nestabilnost.

Tako kot v SFR Jugoslaviji nasploh smo tudi v naši občini razširjali nekatere dejavnosti in zmogljivosti ter pravice do brezplačne ali regresirane uporabe različnih vrst storitev na podlagi načela vzajemnosti in solidarnosti premalo selektivno in usklajeno, čeprav z utemeljitvijo po bogatejšem in kompleksnejšem življenju delovnega človeka in občana, ne da bi dovolj upoštevali trenutne in razvojne možnosti združenega dela. Ta kvantitativna ekspanzija se nam v tem trenutku najbolj izrazito kaže predvsem na področju zdravstva in vzgoje ter izobraževanja, ki so v najtežjem finančnem položaju. Kdorkoli je o tej nelogični ekspanziji pred leti razmišljal naglas, malone da ni bil proglasen za družbenega škodljivca.

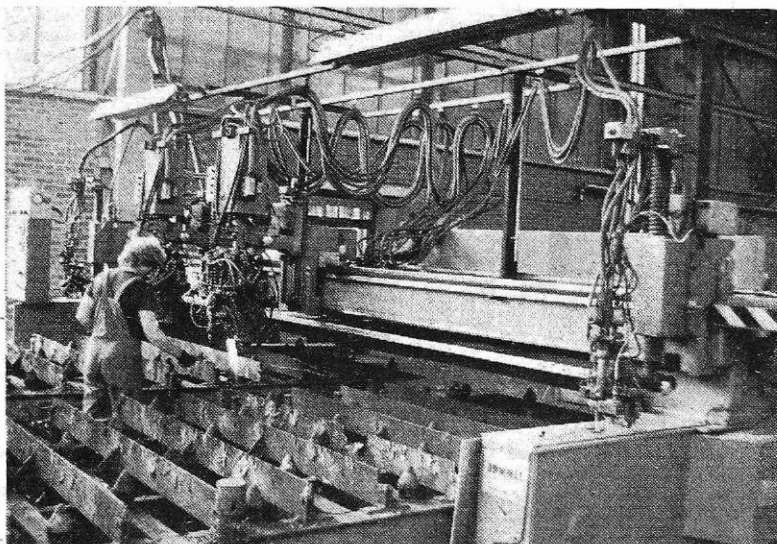
V vzgoji in izobraževanju smo, na primer, že ob prisotnem realnem upadanju sredstev za družbene dejavnosti in ob povečevanju sredstev za vzdrževanje s samopriskrbovno zgrajenih novih vzgojno-izobraževalnih objektov, zelo ekspanzivno uveljavljali celodnevno organizacijo dela v osnovnih šolah, v katero imamo zajetih danes 65 % učencev (v ostalih slovenskih občinah, razen Trbovelj, kjer imajo zajete vse učence, se giblje zajetost od 0 do 35 %), čeprav je takšna organizacija še enkrat dražja od izvajanja po zakonu zagotovljenega »pol-dnevnega« program, v ostalih šolah pa razširjen program, ki je tudi zahteval dodatna sredstva. Ob realnem upadanju sredstev za družbene dejavnosti je seveda to šlo na račun temeljnih dejavnosti in osebnih dohodkov delavcev-vseh družbenih dejavnosti in še najbolj v vzgoji in izobraževanju.

Čeprav bi po programu gospodarske stabilizacije morali že doslej v družbenih dejavnostih izločiti marsikaj, kar lahko nekaj časa počaka, tega nismo naredili, ker smo pač računali, bo že kako. Zato nas sedanja izjemna kritična gospodarska situacija v občini postavlja pred zelo hitro selektivno ukrepanje; da bi nam v zadnjih mesecih leta ne zmanjkalo denarja celo za izvajanje temeljnih nalog v družbenih dejavnostih, s čimer bi celo povečevali nestabilnost. Papirji, ki ta čas krožijo na sestankih, so glede na tako situacijo še zelo posplošeni, načelni, pozivajoči in ne dajejo osnov za hitro in učinkovito ukrepanje, enotno akcijo in angažiranost vseh družbenih subjektov.

Poleg teh stroškov pa so morale temeljne organizacije pokriti še obveznosti do skupne in splošne porabe (v ceni izdelkov niso vkalkulirane), pogodbene in ostale zakonske obveznosti, izredne materialne stroške ter razliko med vkalkuliranimi in izplačanimi osebnimi dohodki. Končni rezultat poslovanja Železarne v maju je bila izguba v vrednosti 315,5 milijona din. Rezultat poslovanja Železarne Jesenice v prvih petih mesecih je izguba v višini 1.452 milijonov din.

Temeljne organizacije so v maju zaostale za načrtovanimi proizvodnimi stroški za 57,3 milijona din. Stroški vložka so bili nižji od načrtovanih za 77,1 milijonov din, stroški predelave pa višji za 19,8 milijona din. Planirane izplete na vložku so pre-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Delo na sektorju v obratu OTOP v novem prizidku valjarne debele pločevine (foto S. Kokalj)

URESNIČEVANJE DRUŽBENE USMERITVE RAZPOREJANJA DOHODKA V OBČINI JESENICE V OBDOBJU JANUAR - MAREC

Politika oblikovanja sredstev za osebne dohodke in skupno porabo je globalno določena z resolucijo o politiki družbenega in gospodarskega razvoja SRS v letu 1984, ki jo sprejema delegatska skupščina. Resolucija opredeljuje kot globalno usmeritev to, da bodo sredstva za bruto osebne dohodke in skupno porabo delavcev globalno naraščala za 20 % počasneje od rasti do-

V večji meri kot prejšnja leta je dogovor za leto 1984 povezal odvisnost rasti sredstev za osebne dohod-

ke od doseženih kazalcev, ki niso odraz le finančnih rezultatov, ampak tudi kvalitete poslovanja OZD. Za

oblikovanje osebnih dohodkov v letu 1984 so z dogovorom opredeljeni naslednji osnovni kazalci poslovanja:

- fizična produktivnost dela,
- donosnost (rentabilnost) uporabljenih poslovnih sredstev (izražena kot akumulacija ali sredstva za reprodukcijo v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi),
- gospodarnost (ekonomičnost) poslovanja, (izražena kot celotni pri-

(Nadaljevanje s 5. strani)

PRIPRAVITI BO TREBA SANACIJSKI PROGRAM

V sredo, 20. junija, je bila akcijska konferenca komunistov naše železarne. Na njej so se pogovarjali o nalogah komunistov pri sanaciji sedanega položaja Železarne. Izguba kljub sprejetim sanacijskim ukrepom še vedno narašča, zato bo treba ob polletju pripraviti sanacijski program. Pri njegovem oblikovanju in izpolnjevanju pa bi morali predvsem komunisti imeti večjo vlogo.

Vzroki za nastalo izgubo, ki je trenutno dosegla vrednost ene milijarde in pol, so znani, saj smo o tem v Železarju že veliko pisali. Položaj je zelo resen, zato ga je treba takoj izboljšati. Sprejeti so že bili strokovni ukrepi za sanacijo poslovnih rezultatov ob prvem tromesečju, vendar ni-

so dali pričakovanih rezultatov. Ker je vsak osmi delavec v Železarni komunist, učinkov sanacijskih in drugih ukrepov pa ni, je vloga in akcijska pripravljenost zveze komunistov v Železarni dokaj vprašljiva.

Gospodarski položaj Železarne ze-

(Nadaljevanje na 2. strani)

TRI POMEMBNE AKCIJE SINDIKATA ŽELEZARNE

Sindikat kot najširša družbenopolitična organizacija se v naši železarni redno vključuje v obravnavanje proizvodne problematike, skrbi pa tudi za športno in kulturno razvedrilo delavcev. Komisije pri izvršnem odboru konference osnovnih organizacij sindikata se redno sestajajo in opravljajo naloge iz svojega programa. Aktivnost osnovnih organizacij sindikata je dokaj velika, ukvarjajo pa se z ustaljenimi nalogami s socialnega, športnega in kulturnega področja.

Sindikat Železarne vodi tri pomembnejše akcije: skupaj z mladinsko organizacijo spremlja uresničevanje sanacijskih ukrepov; v sodelovanju z občinskim sindikatom obiskuje delovne organizacije kovinsko-predelovalne industrije, s cen-

trom za proučevanje samoupravljanja in informiranje pa analizira vzroke za nesklepnost konferenc delegacij za samoupravne interesne skupnosti.

Sindikat se je vključil v spremlja-

(Nadaljevanje na 2. strani)

ALI JE RES SAMO PET VRST LAŽJIH IN TEŽJIH KRŠITEV DELOVNIH DOLŽNOSTI

V zadnji številki Železarja, z dne 21. junija, smo prebrali informacijo o delu skupne disciplinske komisije TOZD in delovnih skupnosti Železarne, oziroma o obravnavanih zahtevkih za uvedbo in vodenje disciplinskega postopka. Nekoliko preseneča podatke, da se zahtevki nanašajo le na pet lažjih in težjih kršitev, čeprav smo jih v pravilnikih o disciplinski in odškodninski odgovornosti TOZD in delovnih skupnosti opredelili kar 72.

Tako se vsi zahtevki za uvedbo in vodenje disciplinskega postopka, ki jih prejema skupna disciplinska komisija Železarne, nanašajo na neopravičene izostanke, zamujanje in predčasno odhajanje z dela, tatvine, vinjenost, fizične napade in grožnje

s fizičnim napadom. Glede na to, da se še te kršitve nanašajo le na dobre štiri odstotke zaposlenih delavcev v TOZD in delovnih skupnosti, izgleda, kot da drugih kršitev delovnih in samoupravnih obveznosti v Železar-

(Nadaljevanje na 2. strani)

BLIŽE MESEČNEMU PLANU

Do 25. junija so v statistični službi zbrali naslednje podatke o proizvodnji in odpremi v Železarni. Do tega dne znaša skupna proizvodnja 89.657,4 tone, kar je 97 % družbenega plana in 98,4 % nekoliko nižjega operativnega programa. Operativnega programa ne dosegajo v TOZD HV Jesenice (79 %), v TOZD Valjarna debele pločevine (82,5 %) in v TOZD Valjarna žice (83,2 %), kjer imajo proizvodne težave zaradi večkratnih zastojev in valjanja gredic, zaradi česar so za 500 ton zmanjšali mesečni operativni program.

V TOZD Plavž so izdelali 12.671,4 tone groblja ali 95 % družbenega plana. V TOZD Jeklarna so vili 35.042 ton jekla, kar je 100,1 % družbenega plana in 99,1 % nekoliko zvišnega operativnega programa. Do 25. junija je bilo odpremljenih 24.739,1 tone gotovih izdelkov in storitev, kar je 102,4 % družbenega plana ali 105,6 % nekoliko nižjega operativnega programa. Operativni program precej presegajo v TOZD Valjarna bluming-štel, Vratni podboji, HV Bela, Livarna, Valjarna žice, Profilarna, Želbjarna in nekoliko tudi v TOZD Elektrode.

Ob 4. juliju - dnevu borca čestitamo vsem borcem in aktivistom narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije.

ALI JE RES SAMO PET VRST LAŽJIH IN TEŽJIH KRŠITEV DELOVNIH DOLŽNOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

ni nimamo. To pa prav gotovo ne drži, saj smo v pravilnikih o disciplinski in odškodninski odgovornosti temeljnih organizacij in delovnih skupnosti naše železarnice navedli med lažjimi kršitvami delovnih obveznosti devetnajst področij, pri hujših kršitvah pa celo 53.

Ob vsem tem nam ostane le razmišljanje, ali ne poznamo določil pravilnika, ali pa smo že popolnoma okuženi s familiarnostjo, oportunitizmom in liberalizmom, da nam je vseeno, kaj se dogaja okrog nas. Ali res v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih nimamo nobene primera neizpolnjevanja ali nevestnosti, nepravilnosti in malomarnega izpolnjevanja delovnih in drugih obveznosti, ali neizvajanja sprejetih samoupravnih sklepov, kršitev določb samoupravnih aktov s posledicami, hujših kršitev samoupravnih pravic delavcev itd. Prav gotovo jih imamo in v teh in drugih kršitvah samoupravno sprejetih obveznosti in odgovornosti tiči tudi nekaj vzrokov za sedanjo izjemno težko gospodarsko situacijo Železarnice.

Kaj nam ob takem ravnanju pomenijo že nekaj let ponavljajoči sklepi samoupravnih organov o izboljšanju in okrepljenju delovne in tehnološke discipline, večji produktivnosti in kvaliteti dela in podobno, če teh samoupravno sprejetih usmeritev ne nadzorujemo in neizvrševanja ne obravnavamo kot lažjo ali hujšo kršitev delovnih obveznosti. V zadnjih letih smo se v Železarni prav tako večkrat srečali s primeri hujših kršitev samoupravnih pravic delavcev, pa ničesar nismo ukrepali, nasprotno, tisti, ki so nanje pokazali, oziroma opozorili, so doživljali neprijetne ure. Isto se je dogajalo v pogledu javnosti dela in pravočasnosti ter objektivnega informiranja delavcev o pojavih in problemih v TOZD in delovnih skupnostih oziroma Železarni kot celoti, zapiranjem informacij in podobno, kar vse sodi na področje hujše kršitve delovnih obveznosti, pa vendar nihče ni dal zahteve za uvedbo in vodenje disciplinskega postopka.

Prihodnja številka Železarja bo zaradi praznika izšla 12. julija.

PRIPRAVITI BO TREBA SANACIJSKI PROGRAM

(Nadaljevanje s 1. strani)

lo vpliva na dohodek jesiške občine. V prvem tromesečju je namreč Železarna, ki zaposluje več kot polovico vseh zaposlenih občanov, ustvarila le še nekaj več kot tretjino dohodka celotne občine. Rast dohodka občine je v primerjavi z enakim obdobjem lani občutno padla, zaostaja pa tudi v rasti osebnega dohodka. V posameznih občinah na Gorenjskem je namreč rast osebnega dohodka od 40 do 50 odstotkov, na Jesenicah pa le 25.

Kaj to pomeni za naš družbeni standard? Ob vse manjšem dohodku občine ne bomo mogli pokriti stroškov za šolstvo, zdravstvo in druge družbene dejavnosti. Treba bo krčiti programe samoupravnih interesnih skupnosti, lahko pa pride tudi do brezposelnosti v družbenih dejavnostih. Naloga komunistov je torej tudi ta, da se dogovorijo, kaj lahko stori hitro in brez večjih pretresov, da bo položaj Železarnice in občine boljši.

Poslovodni delavci SOZD Slovenske železarnice predvidevajo, da bo imela Železarna ob polletju dve milijardi izgube in da tudi višje cene naših izdelkov ne bodo bistveno vplivale na njeno zmanjšanje. Lahko pa vplivajo na to, da nove izgube ne bo.

Železarski globus

JAPONSKA

Japonska železarska družba Nippon Kokan je razvila proizvodnjo izredno debele pločevine iz legiranih jekel z zelo čisto strukturo. Za vlivanje tega jekla uporabljajo ploščato in široko kokilo, ki je znotraj prevlečena z izolacijskim ognjestalnim materialom. To omogoča počasno strjevanje raztaljenega jekla od spodaj navzgor. Na ta način so nečistoče zbrane v zgornjem delu bloka in je zato ostali del zelo čist ter izvrstne kakovosti. Brez predhodnega kovanja lahko valjajo brame, odlite iz krom-molibdenovega in mangan-modribden-nikljevega jekla v pločevino težko do 50 ton in debeline do 350 mm.

Sedanje izredno težke gospodarske razmere v Železarni zahtevajo od vseh, ki so po pravilniku o disciplinski in odškodninski odgovornosti dolžni začeti postopek za ugotavljanje odgovornosti delavca — delavski sveti, vodja TOZD, predsednik poslovnega odbora, vodje sektorjev, odbori samoupravne delavske kontrole, zbori delavcev oziroma samoupravne delovne skupine, družbeni pravobranilec samoupravljanja, sindikalna organizacija in pristojni organ družbenopolitične skupnosti — da v skupnem interesu vseh delavcev to svojo samoupravno pravico in dolžnost dosledno izvršujejo.

Ob tem naj poudarimo, da je osma seja centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, ki je bila lanskega oktobra, v usmeritvah in nalogah komunistov pri uresničevanju programa dolgoročne gospodarske stabilizacije zadolžila komuniste, da, če je potrebno, dajo pobudo za ustrezno spremembo samoupravnih aktov, kar bo omogočilo, da bodo delavci v združenem delu lažje in hitreje uveljavili ukrepe zoper slabo delo in gospodarjenje ter zoper kršenje vrednot socialističnega samoupravljanja. Hkrati pa se morajo zavzemati za to, da bodo delavci v samoupravnih aktih jasno opredelili merila za

uveljavljanje delovne discipline, vključno z možnostjo, da v konkretni delovni skupnosti tisti delavci, ki kršijo statut ali samoupravne sporazume, izgubijo delo.

Uresničevanje teh samoupravnih pravic in dolžnosti mora biti usmerjeno v utrjevanje samoupravnega položaja delavcev v TOZD in delovnih skupnostih oziroma Železarni kot celoti na podlagi novih odnosov in novih načinov razvoja, gospodarjenja in življenja, kar neodložljivo zahteva naš težek sedanji položaj. Pri uresničevanju tega pa se bo marsikje pokazalo, na kar je tudi opozorila omenjena seja centralnega komiteja, »da marsikje številnih nalog nismo sposobni uresničiti s sedanjimi sestavami delegacij, delavskih svetov, poslovnih in strokovnih organov, s sedanjimi nosilci samoupravnih, političnih in drugih javnih funkcij.« Zato, je navedeno v nadaljevanju, komunisti morajo biti nosilci pobude, da po demokracijskih postopkih na ta mesta pridejo novi, sposobni, ustvarjalni, delavni in neobremenjeni ljudje.

Z reševanjem vseh teh vprašanj ne bi smeli odlašati niti trenutka, kajti že zaradi sedanjega odlaganja in oportunitizma plačujemo vsi delavci težek davek.

KAKRŠEN ODNOS DO DELA, TAK JE ODNOS DO DRUŽBENEGA PREMOŽENJA

Varnostni položaj Železarnice Jesenice je odvisen od lokacije Železarnice, kadrov, ki varujejo njeno premoženje, zaposlenih delavcev in zunanjih vplivov, ki nastajajo ob poslovanju Železarnice s njenimi kooperanti in kupci. Varnostni položaj ocenjujemo tudi glede na število disciplinskih prekrškov in odnosa do dela.

Pri obravnavanju varnostnega položaja Železarnice ne ocenjujemo varnostno-politične situacije v celoti, ampak samo določene podatke, ki so potrebni za oceno, ki jo naredijo komiteji za ljudsko obrambo v temeljnih organizacijah.

Železarna ima zelo neustrezno lokacijo, ker je preveč razdrobljena, vsak del pa ima poseben način zavarovanja družbene lastnine. Posebno pereče je varovanje energetskih objektov, ki so raztreseni po vsej občini.

Razdrobljenost je eden ključnih problemov, kako zmanjšati ogroženost družbenega premoženja, ker je število vhodov v Železarno preveliko, pa tudi kader v splošni varnostni službi za ta dela ni najbolj ustrezen. Naloge v varnostni službi so namreč take, da zahtevajo povsem zdravega človeka.

Glede na to, da število disciplinskih prekrškov in število kaznivih dejanj narašča, je stopnja varovanosti družbenega premoženja nižja kot v prejšnjih obdobjih. Kljub temu varnostna situacija v Železarni ni zaskrbljujoča. Sicer pa je predvsem od dela in nadzora predpostavljenih odvisno, kakšen je odnos delavcev do družbenih sredstev.

Pravice in pooblastila glede reda in disciplinske odgovornosti ter razpolaganje z družbenimi sredstvi smo v mnogih primerih preveč razdrobili, zato bi jih morali razdeliti po nivojih in določiti, kaj je pristojnost delovodje, kaj je pristojnost asistentov in kaj vodstva temeljne organizacije ali delovne skupnosti.

V današnji težki gospodarski situaciji in ob večjem številu brezposelnih vpliva na rast kriminalitete tudi kader, ki ga zaposluje v Železarni, za katerega nimamo možnosti niti pravice preveriti njegove preteklosti.

Gibanje oseb in tovarov po Železarni je urejeno z ustreznimi dokumentacijo, družbeno lastnino pa varujemo tudi v sodelovanju z organi ljudske milice. Pri varovanju družbene in osebne lastnine pa je najbolj pomemben naš odnos do dela, saj kakršen je naš odnos do dela, tak je tudi odnos do družbene lastnine in njene varovanja.

Lilijana Kos

PRIPRAVE NA SREČANJE ŽELEZARJEV SLOVENIJE

Na razširjeni seji koordinacijskega odbora ZB NOV SOZD Slovenske železarnice so se 13. aprila dogovorili, da bo letošnje srečanje borcev NOV železarjev nekoliko drugačno, in sicer združeno s proslavljanjem 15-letnice SOZD Slovenske železarnice.

Na seji poslovnega sveta SOZD so priporočili, naj bo to srečanje na Jesenicah, organizator pa naj bi bila Železarna Jesenice, ker je to največji železarski kolektiv v Sloveniji. Imenovali so posebno komisijo, ki se je 22. junija sestala in predlagala, naj bo to srečanje 25. avgusta, kje, pa bodo jesiški železarji še povedali.

Dogovorili so se, da je do prve seje treba pripraviti predračun stroškov, ki naj bi se nato porazdelili po delovnih organizacijah glede na število udeležencev. Srečanja naj bi se udeležili vsi še aktivni borci NOV, mladi in drugi železarji, in sicer pet odstotkov zaposlenih v posameznih delovnih organizacijah. Kriterije o udeležbi se prepusti kolektivom samim.

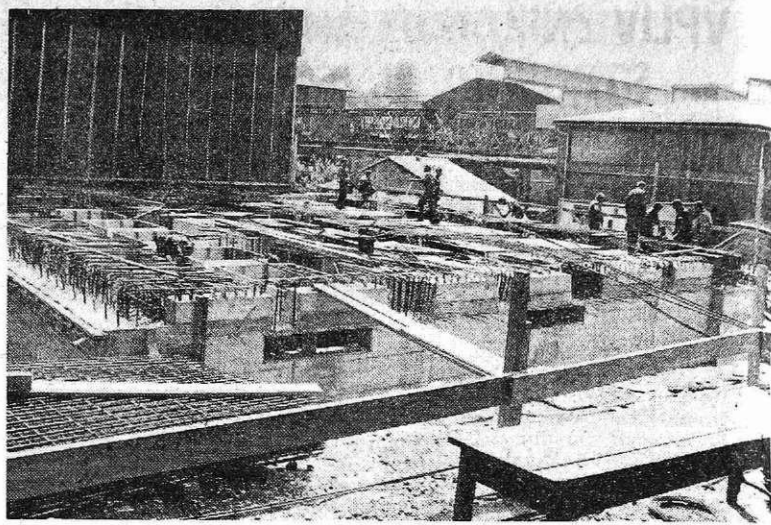
Ker bo to tudi proslava 15-letnice SOZD Slovenske železarnice, je bilo predlagano, naj bi za kulturni program poskrbeli poleg železarjev iz Jesenic tudi iz drugih delovnih orga-

nizacij. Tako naj bi nastopili pevski zbor iz Kroke, folklorna skupina Veriga Lesce in recitatorska skupina z Raven na Koroškem, pihalni orkester Jeseniških železarjev pa naj bi povezoval celotno prireditve.

Srečanje naj bi bilo razdeljeno v dva dela. V prvem je predvidena slavnostna seja delavskega sveta SOZD Slovenske železarnice, kjer bo govoril Igor Uršič, predsednik poslovnega odbora SOZD Slovenske železarnice, v drugem delu srečanja, ki bo nekoliko kasneje isti dan in na katerem se bodo zbrali vsi udeleženci, pa bo govoril eden izmed družbenopolitičnih delavcev republike. Na seji delavskega sveta bodo prvič podelili tudi posebna priznanja posameznikom za uspehe in dosežke pri razvoju SOZD Slovenske železarnice.

O organiziranju in izvedbi srečanja se v jesiški železarni pogovarjajo v okviru sindikata in aktivna borci NOV.

B. B.

Delo na novi transformatorski postaji za valjarno debele pločevine (foto S. Kokalj)

ČRNA METALURGIJA V JUGOSLAVIJI

Jugoslovanska črna metalurgija je lani prvič izdelala več kot 4 milijone ton jekla, kar je 7,7 % več, kot je bila proizvodnja v letu 1982. Po načrtih je za letošnje leto predvidena proizvodnja 4,9 milijona ton končnih metalurških izdelkov, kar naj bi bila največja proizvodnja do sedaj v jugoslovanskih železarnah. Vendar tudi ta količina ne bo zadovoljila vseh potreb po metalurških izdelkih v Jugoslaviji.

Za to proizvodnjo je potrebno uvoziti preko 1,9 milijona ton železove rude. Celotna poraba znaša tri milijone ton, domači rudniki jo lahko izkopljejo le nekaj več kot milijon ton. V gradnji je rudnik Omarska pri Prijedoru v severovzhodni Bosni. Prva faza izgradnje, ki naj bi dala dva milijona ton železove rude letno, bo gotova v naslednjem letu septembra, če bodo uspeli zbrati še deset milijard dinarjev (do sedaj so jih sedem). Že sedaj pa rudnik tarejo anuitete za opremo, ki je še niso vgradili. Sovlagatelji so železarne Smederevo, Sisak, Zenica in SOZD Slovenske železarnice. Za nadaljnje odkrivanje rude tečejo geološke raziskave, tudi za to se združujejo sredstva železarn.

Poleg železove rude železarne uvozijo več kot 70.000 ton starega železa in jeklenih odpadkov, pa še legure in druge surovine. Za to porabijo 850 milijonov dolarjev. V to je zajeto tudi 1,1 milijona ton jeklenih polizdelkov v obliki toplo valjanih trakov in drugih oblikah za nadaljnjo predelavo.

Če bi morale železarne vse te devize ustvariti z lastnim izvozom, bi se občutno zmanjšale domače dobave. Zato je smotno le medsebojno sode-

lovanje s predelovalci jekla, kar pa do sedaj še ne teče zadovoljivo. Lanjske izgube v celotni črni metalurgiji znašajo skoraj 5,1 milijard din. To je 20 % več, kot je celotna izguba v črni metalurgiji znašal v letu 1982. V prvih mesecih letošnjega leta proizvodnja narašča. Kljub nekaterim uspehom pa je zašla črna metalurgija v občutne težave. Pojavlja se dinarska nelikvidnost. Dolgovi tujih kreditorjev znašajo v celoti 165,4 milijona dolarjev, kar 75 milijonov dolarjev je obresti. Izgube naraščajo, kar na Jesenicah še posebej občutimo, ko se stroški močno večajo. Cene visokokvalitetnih izdelkov ne pokrivajo stroškov. Nesorazmerja v cenah so občutna.

Medtem ko je uvoženo jeklo za 40 % dražje od domačega, se predelovalci pritožujejo že nad dosedanjimi cenami domačega jekla. Morali pa bodo skrbeti za normalne dobave tudi s sodelovanjem v razvoju in obnovi črne metalurgije. Povečanje cen črne metalurgije je napovedano s 1. julijem. To pa v celoti ne bo rešilo dosedanjih izgub, vendar z doslednim izvajanjem notranjih sanacijskih in stabilizacijskih ukrepov lahko zavre nadaljnje naraščanje izgub.

Š. N.

TRI POMEMBNE AKCIJE SINDIKATA

(Nadaljevanje s 1. strani)

nje sanacijskih ukrepov predvsem zato, da bi vzpodbudil delavce v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih k resnejšemu uresničevanju teh ukrepov. Obiski v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih naj bi vplivali predvsem na izvajanje tistih sanacijskih ukrepov, na katere lahko sami vplivamo.

Namen akcije je ugotoviti, kakšna je dejavnost družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov ter kako se vključujejo v uresničevanje sanacijskih ukrepov. Ugotovili bomo tudi, kakšna je organiziranost in povezanost posameznih delov proizvodnje in kakšna je pripravljenost za medsebojno sodelovanje med sindikatom Železarnice in vodstvi temeljnih organizacij in sektorjev.

Prva ocena je dokaj ugodna, saj so v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih pripravljene na tako obliko sodelovanja in so resno pristopili k razgovorom. V večini temeljnih organizacij in delovnih skupnostih so že izdelali interne sanacijske ukrepe, ki so konkretni, pa tudi roki in nosilci posameznih nalog so opredeljeni. Obiske po osnovnih organizacijah bodo obnovili čez dva do tri mesece, da bi ugotovili uspeh ali neuspeh izvajanja posameznih ukrepov in kako so ali bodo rešili vprašanja, ki so se pojavila.

Namen obiskov delovnih organizacij kovinsko-predelovalne industrije je predvsem povečati medsebojno sodelovanje na poslovnem in družbenopolitičnem področju. Sodelovanje med Železarno Jesenice in predelovalci v jesiški občini bi namreč lahko bilo veliko boljše, iz razgovorov pa bodo izluščili vzroke, zakaj ni tako.

Sindikat je obravnaval analizo o nesklepnosti konferenc delegacij za samoupravne interesne skupnosti, ki jo je pripravil CPSI. V razgovorih z vodji konferenc delegacij in predsedniki izvršnih odborov osnovnih organizacij sindikata sta CPSI kot strokovna služba in sindikat poskušala poiskati vzroke za nesklepnost konferenc delegacij. Na podlagi ugotovitev bodo naredili zaključke za boljše delo delegacij v najbolj »kritičnih« temeljnih organizacijah in oblikovali predlog za drugačno, bolj

racionalno obliko delegatskega povezovanja.

S podpisom samoupravnega sporazuma je bila zaključena razprava o pridobivanju kapacitet v Ptujskih toplicah za zdraviliško letovanje naših delavcev. Za tako obliko letovanja je med jesiškimi železarji že več let veliko zanimanja, saj letovanje na morju vsem ne ustreza. Stroški zdraviliškega letovanja bodo enaki kot za letovanje na morju, saj bo cena regresirana.

Na vseh področjih dela pa se ne moremo pohvaliti s tako resnostjo in zavzetostjo. Klub samoupravljalcev Jesenice je pred kratkim organiziral razgovor o uveljavljanju in razvijanju samoupravnih odnosov v organizacijah združenega dela. Na razgovor so bili vabljeni vsi predstavniki delavskih svetov in izvršnih odborov osnovnih organizacij sindikata. Od približno štirinštiridesetih vabljenih sta se iz naše železarnice razgovoru udeležila samo dva. Razgovora o tej zanimivi problematiki seveda ni bilo.

Takšen odnos najbolj odgovornih nosilcev samoupravnih in družbenih funkcij do dopolnilnih oblik izobraževanja je skrajno neresen in zasluži vso kritiko. Toliko bolj, ker je danes znanje za boljše in hitrejšo opravljanje dela in večjo učinkovitost nujno potrebno.

Lilijana Kos

ANKETA O »ŽELEZARJU«

V juliju bo center za proučevanje samoupravljanja in informiranje v TOZD Jeklarna, TOZD Hladna valjarna Bela, TOZD Strojne delavnice in delovni skupnosti E-TKR-NG izvedel anketo z naslovom »Bralci Železarja o Železarju«. Namen ankete je zbrati mnenje bralcev o glasilu, o bralnosti posameznih rubrik in odgovore na nekatera vprašanja v zvezi z uresničevanjem sprejete vsebinske zasnove glasila. Ker so posamezna vprašanja polodprtega tipa, pričakujemo čimveč pobud in predlogov anketirancev.

CPSI

VPLIV ZNIŽANJA OZIROMA ZVIŠANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V MAJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

segli v TOZD Valjarna žice in profilov, Valjarna debele pločevine, Hladna valjarna Bela, Hladna valjarna Jesenice, Žičarna, Vratni podboji, Jeklovlek in Elektrode. Na nivoju delovne organizacije so bili stroški iz tega naslova višji od načrtovanih za 28 milijonov din zaradi nedoseganja planiranega izplena v ostalih temeljnih organizacijah (posebno izstopata TOZD Jeklarna in Valjarna bluming štekel). Doseženi dobropisi pri proizvodnji so stroške vložka znižali za 6,4 milijona din. Znižanje stroškov za 98,7 milijona din je bilo zaradi manjše porabe kovinskih dodatkov in spremembe asortimenta vložka v TOZD Jeklarna ter sprememb v zalogah nedokončane proizvodnje. Nižje cene nabavljenega vložka so stroške znižale za 34,1 milijona din. Dodatni stroški pri uporabi tujega vložka so znašali 3,8 milijona din.

Planirane stroške so v maju presegle temeljne organizacije Plavž, Jeklarna, Valjarna bluming-štekel in Vzdrževanje.

V TOZD Plavž so načrtovane stroške presegli za 15,3 milijona din. Stroški vložka so bili v skupnem znesku višji za 17,7 milijona din zaradi spremembe asortimenta vložka in večje porabe rud. Stroški predelave so bili nižji za 2,4 milijona din zaradi manjše porabe.

V TOZD Jeklarna so v maju načrtovane stroške presegli za 8 milijonov din. V SM Jeklarni so za načrtovanimi stroški zaostali za 55,7 milijona din. Zaradi večje porabe kobilne zlomnine namesto surovega železa in nižje porabe kovinskih dodatkov ter višjih dobropisov so bili stroški vložka nižji za 60,8 milijona din. Nedoseženi planirani izplen ter interne reklamacije pa so nastalo znižanje zmanjšali za 19,8 milijona din. Končni efekt na stroških vložka je znižanje za 41 milijonov din. Stroški predelave so bili višji od planiranih za 0,2 milijona din. Vrednost proizvodnje je bila zaradi več vlitih kvalitetno nizko legiranih jekel višja za 14,9 milijona din.

V elektro jeklarni so v maju načrtovane stroške presegli za 74,2 milijona din. Stroški vložka so bili sicer nižji za 78,8 milijona din, vendar je bila tudi vrednost proizvodnje nižja, in sicer za 99,3 milijona din, saj je bilo izdelanih le 8 % planiranih nerjavnih jekel. Na znižanje stroškov vložka je vplivala večja poraba starega železa namesto surovega ter nižja poraba kovinskih dodatkov (slabši asortiment ter višji dobropisi). Na znižanje v višini 89,8 milijona din pa so vplivale interne reklamacije ter nedoseganje planiranega izplena. Zaradi nedosežene planirane proizvodnje ter višje porabe pomožnega materiala so bili stroški predelave za 53,7 milijona din višji od planiranih.

Višje stroške od načrtovanih so dosegli tudi na kontilivu za 0,8 milijona din ter v PTO oddelku za 9,6 milijona din zaradi velike količine izkopanega starega železa.

V TOZD Livarna so imeli za 5,6 milijona din nižje stroške od načrtovanih. Planirano proizvodnjo in planirani izplen so presegli tako v jeklo livarni kot v kovino livarni in tako v obeh oddelkih izkazujejo nižje stroške od planiranih. Zaradi večjega števila obračunanih modelov je imela znižanje tudi modelna mizarna.

V TOZD Valjarna bluming-štekel so dosegli za 116,5 milijona din višje stroške od načrtovanih. Nedoseganje planiranega izplena na blumingu za 0,7 odstotne točke, na šteklju za 1,6 odstotke točke ter preklasifikacije je stroške vložka znižalo za 46,3 milijona din. Za 1,5 milijona din višje stroške so imeli zaradi nižje doseženih dobropisov za odpadek, in

terne reklamacije pa so stroške vložka zvišale za 9 milijonov din. 34,2 milijona din zvišanja stroškov vložka pa je zaradi dvakratnega valjanja. Tako so bili skupni stroški vložka višji za 91 milijonov din. Tudi predelavni stroški so bili višji za 25,5 milijona din zaradi nižje dosežene proizvodnje od načrtovane, višjih stroškov energije, stroškov storitvenih TOZD ter slabše doseženega asortimenta proizvodnje.

V TOZD Valjarna žice in profilov so imeli za 29,2 milijona din nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem znesku nižji za 28,6 milijona din. S preseganjem planiranega izplena za 0,1 odstotne točke in s preklasifikacijami so stroške znižali za 4,5 milijona din, nižje cene gredic s kontiliva so stroške znižale za 22,6 milijona din, interne reklamacije pa dodatno za 1,6 milijona din; za 0,1 milijona din višje stroške pa so imeli zaradi nižje doseženih dobropisov za odpadek. Stroški predelave so bili nižji od načrtovanih za 0,6 milijona din zaradi nižjih stroškov za osebne dohodke, materiala na delovni nalog ter specifičnega orodja (valji).

V TOZD Valjarna debele pločevine so dosegli za 0,8 milijona din nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili nižji za 6,1 milijona din. S preseganjem planiranega izplena za 0,4 odstotne točke so stroške znižali za 2,1 milijona din, ostale znižanje pa je nastalo zaradi sprememb asortimenta v zalozah nedovršene proizvodnje. Stroški predelave so bili višji za 5,3 milijona din zaradi nižje dosežene proizvodnje od načrtovane, višjih stroškov materiala na delovni nalog in višjih obremenitev Remontnih delavnic.

V TOZD Hladna valjarna Bela so dosegli za 87,6 milijona din nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem znesku nižji za 72,8 milijona din, in sicer zaradi boljšega izplena (za 1,65 odstotnih točk) v vrednosti 10,1 milijona din, znižanje v vrednosti 31,4 milijona din pa so dosegli zaradi nižjih planskih cen nabavljenega tujega vložka v primerjavi s plansko ceno domačega vložka. Glede na razmerje med plansko vrednostjo nabavljenega vložka ter dejansko nabavno vrednostjo tega vložka bi bila ta razlika manjša za 8,6 milijona din. Dodatnih stroškov pri predelavi nabavljenega vložka niso imeli. Interne reklamacije so stroške vložka znižale za 29,1 milijona din, spremembe v zalozah nedovršene proizvodnje pa za 22,2 milijona din. Stroški predelave so bili nižji od načrtovanih za 14,8 milijona din zaradi manjše porabe in večje proizvodnje.

Nižje stroške od predvidenih so imeli tudi v TOZD Hladna valjarna Jesenice, in sicer za 15,6 milijona din. Stroški vložka so bili za 14,1 milijona din nižji od načrtovanih zaradi boljšega izplena v vrednosti 4,2 milijona din, internih reklamacij v vrednosti 1,2 milijona din ter sprememb v zalozah nedovršene proizvodnje za 3,2 milijona din. Znižanje za 5,6 milijona din pa so imeli zaradi nižjih cen nabavljenega vložka v primerjavi s planiranimi. Pri proizvodnji s tujim vložkom so imeli za 3,8 milijona din dodatnih stroškov. Predelavni stroški pa so bili nižji za 1,5 milijona din zaradi manjše porabe.

V TOZD Profilarna so dosegli za 1,1 milijona din nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili višji za 1,3 milijona din zaradi slabšega izplena (za 1,5 odstotne točke). Stroški predelave pa so bili za 2,4 milijona din nižji od načrtovanih.

V TOZD Vratni podboji so dosegli za 0,6 milijona din nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili nižji za 0,07 milijona din zaradi boljšega izplena (za 0,4 odstotne točke). Stroški predelave so bili nižji za 0,55 milijona din zaradi manjše porabe in večje proizvodnje.

V TOZD Jeklovlek so dosegli za 0,2 milijona din nižje stroške od načrtovanih. S preseganjem planiranega izplena (za 1,8 odstotne točke) so stroške vložka znižali za 2,9 milijona din. Zaradi preklasifikacije vložka iz slabše kvalitete v boljšo in zaradi sprememb v zalozah nedovršene proizvodnje so dosegli za 0,7 milijona din višje stroške. Stroški predelave so bili višji od načrtovanih za 2 milijona din zaradi večje porabe.

V TOZD Žebljarna so imeli za 1,5 milijona din nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili višji za 0,7 milijona din zaradi nedoseganja planiranega izplena. Stroški predelave pa so bili nižji za 2,2 milijona din zaradi manjše porabe.

V TOZD Žičarna so imeli za 17,8 milijona din nižje stroške od predvidenih. S preseganjem planiranega izplena so stroške vložka znižali za 4,4 milijona din, 2,3 milijona din znižanja pa so dosegli z manjšo porabo cinka ter s spremembami v zalozah nedovršene proizvodnje. Predelavni stroški so bili nižji za 11,1 milijona din zaradi manjše porabe.

V TOZD Elektrode so dosegli za 16,2 milijona din nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili nižji za 15 milijonov din, in sicer zaradi razlike med plansko ceno doma izdelane EMONE in plansko ceno kupljene EMONE Zagreb v vrednosti 16,2 milijona din in preseganja planiranega izplena (za 1,2 odstotne točke) v vrednosti 1,7 milijona din. Stroške vložka je znižala manjša poraba surovine Potaša za izdelavo vodnega stekla za oplašene elektrode (v kalkulaciji ta surovina ni zajeta) v vrednosti 2,9 milijona din. Predelavni stroški so bili nižji od načrtovanih za 1,2 milijona din zaradi večje proizvodnje in manjše porabe.

V TOZD Strojne delavnice so dosegli za 3,4 milijona din nižje stroške od načrtovanih zaradi preseganja plana izdelavnih ur.

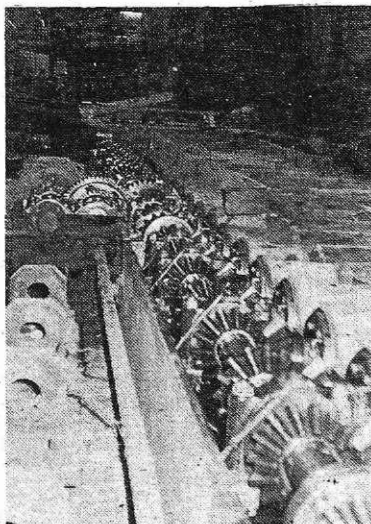
V TOZD Remontne delavnice so plan izdelavnih ur presegli, za načrtovanimi stroški pa so zaostali za 1,4 milijona din zaradi nižjih stroškov za osebne dohodke.

V TOZD Vzdrževanje so načrtovane stroške presegli za 0,5 milijona din zaradi večje porabe in nedoseganja plana izdelavnih ur.

V TOZD Energetika so zaostali za načrtovanimi stroški za 13,9 milijona din zaradi manjše porabe mazuta pri proizvodnji pare, znižanje stroškov pa so dosegli tudi pri vetrih, ker ni bilo porabe pare zaradi remonta HGG vetrih.

Za načrtovanimi stroški so zaostali tudi v TOZD Transport in sicer za 2,7 milijona din zaradi nižjih stroškov za osebne dohodke in materiala na delovni nalog.

Stroški delovnih skupnosti KO-
FI, KSI in E-TKR-NG so bili višji od načrtovanih zaradi višjih cen nabavljenega materiala v centralnih skladiščih.

Kolesje ... (foto S. Kokalj)

ZVIŠANJE — ZNIŽANJE STROŠKOV V MAJU

TOZD	Maj	Jan. — Maj	Povprečno
Plavž	15.280.802	116.161.979	23.232.396
Jeklarna	8.031.271	212.866.279	42.573.256
Livarna	5.641.463	10.249.334	2.049.867
Valj. bluming štekel	116.475.639	382.545.041	76.509.008
Valj. žice in prof.	29.174.240	182.813.027	36.562.605
Valj. debele pločevine	793.012	5.530.447	1.106.089
Hladna valj. Bela	87.592.510	314.662.112	62.932.423
Hladna valj. Jesenice	15.585.635	85.076.941	17.015.388
Žičarna	17.811.164	85.632.196	17.126.439
Profilarna	1.065.581	805.808	161.162
Podbojarna	624.259	4.721.326	944.265
Jeklovlek	229.321	15.585.015	3.117.003
Elektrode	16.169.753	48.973.737	9.794.747
Žebljarna	1.504.623	2.163.265	432.654
Strojne delavnice	3.410.657	13.663.091	2.732.618
Remontne delavnice	1.408.793	1.446.901	289.380
Vzdrževanje	513.893	10.079.581	2.015.916
Energetika	13.899.146	28.618.864	5.723.773
Transport	2.709.989	3.396.998	679.399
Skupaj Železarna	57.308.811	439.126.743	87.825.346

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE

od 2. do 15. junija

2. julija, Jože ŠLIBAR, vodja TOZD Transport, Jesenice, cesta 1. maja 58.
3. julija, Srečo MEŽNAR, vodja TOZD Jeklovlek, Mojstrana, Dovje 107/a.
4. julija, Marin GABROVŠEK, član PO, Bled, Ribenska 8/c, tel. št. 78-157.
5. julija Lado ŠKETA, vodja TOZD Plavž, Bled, Alpska 1, tel. št. 77-136.
6. julija, Bogdan RAVNIK, vodja TOZD HV Bela, Jesenice, Tavčarjeva 3/b, tel. št. 83-734.
7. julija, Drago FINŽGAR, vodja TOZD Valj. žice, Begunje 128/b.
8. julija, Franc GASSER, vodja TOZD Profilarna, Žirovnica, Moste 22/b.
9. julija, Janez TUŠAR, vodja kadrovskega sektorja, Blejska Dobrava 16/b, tel. št. 83-082.
10. julija, Stanko ČOP, vodja invest. razvoja, Žirovnica, 90/a, tel. št. 80-036.
11. julija, Avgust KARBA, vodja OPP, Jesenice, Svetinova 10, tel. št. 83-248.
12. julija, Jernej HOČEVAR, vodja prodaje, Jesenice, Kejžarjeva 38, tel. št. 82-118.
13. julija, Tomaž KAVČIČ, vodja TOZD Vratni podboji, Radovljica, Langusova 39.
14. julija, Boris PESJAK, vodja FRS, Jesenice, C. revolucije 2/a, tel. št. 82-726.
15. julija, Zdravko ČRV, vodja invest. razvoja, Jesenice, C. 1. maja 32. tel. doma 2660.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. ure do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 2. 7.	ARH JANEZ	CERKOVNIK FRANC
TOREK — 3. 7.	ERŽEN STANE	RAVNIK JOŽE
SREDA — 4. 7.	CERKOVNIK JANKO	SLIVNIK ALOJZ
ČETRTAK — 5. 7.	BERNIK FRANC	INTIHAR BOŽIDAR
PETEK — 6. 7.	MEŽIK IVAN	KRAPEŽ BERTI
SOBOTA — 7. 7.	NEČIMER FRANC	MENCINGER STANE
NEDELJA — 8. 7.	CEPIČ BRANE	KOVAČ JANEZ
PONEDELJEK — 9. 7.	BURJA ANTON	ŠENVETER IVAN
TOREK — 10. 7.	ČERNE BOŽIDAR	ERMAN MARJAN
SREDA — 11. 7.	GERČAR BRANKO	POLAJNAR DUŠAN
ČETRTAK — 12. 7.	PINTAR MARJAN	VEHAR JANEZ
PETEK — 13. 7.	ARNEŽ FRANC	NOVŠAK AVGUŠTIN
SOBOTA — 14. 7.	URH MATIJA	VARL ALOJZ
NEDELJA — 15. 7.	MEŽEK IGOR	MLEKUŽ KLAVDIJ

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 2. do 7. julija bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andolšek.
POPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek.
V soboto 7. julija, samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek.

ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.
POPOLDNE: III. zobna ambulanta — dr. Bela Gazafi.
V soboto, 7. julija, samo dopoldne: III. zobna ambulanta — dr. Bela Gazafi.

Od 9. do 14. julija bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andolšek.
POPOLDNE: IV. obratna ambulanta bo zaradi letnih dopustov zaprta. I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek.

V soboto, 14. julija samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek.

ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar in III. zobna ambulanta — dr. Bela Gazafi. Po SS za Vatrostalno vsak dan od 9.30 do 10.30 ure.

V popoldanskem času bo zobna ambulanta zaradi letnih dopustov zaprta.

V soboto, 14. julija, bo zobna ambulanta zaprta.
V poletnih mesecih bo zdravstvena služba zaradi letnih dopustov okrnjena. Uporabnike prosimo za razumevanje.

DEŽURSTVO V VATROSTALNI ZENICA TOZD JESENICE

30. junija in 1. julija, Edi CENČEK, Mojstrana, Delavska 11.
Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. ure do 12. ure v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarne 34-65. V preostalem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj je dežurni dosegljiv na domu.

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu juliju bodo praznovali petdeset let svojega življenja naslednji sodelavci: DŽURO OSTRUN, Jeklarna — 1. julija; Franc PERKO, Energetika — 3. julija; Anka LAPAJNA, Strojne delavnice — 5. julija; Josuf CRNKIČ, Jeklarna — 7. julija; Pavel MEDVED, Plavž — 8. julija; Mira PRETNAR, Hladna valjarna Jesenice — 14. julija; Peter SEKLOČA, Remontne delavnice — 17. julija; Nikolaj ROZMAN, ETN — OTK — 18. julija; Alojz KOSMAČ, Valjarna debele pločevine — 18. julija; Ignac PREZELJ, KSI — PGRČ — splošni sektor — 20. julija; Tedi TRIFKOVIČ, Hladna valjarna Jesenice — 21. julija; Jakob HALUPKA, Remontne delavnice — 23. julija in Iva KUNŠIČ, E-TKR-NG — OTK — 31. julija.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Jeklovlek, z dne 5. junija 1984 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

PONOVNO OBJAVLJAMO PROSTE DELOVNE NALOGE

ORODNI KLJUČAVNIČAR D-4 10. kategorija 1 oseba

POGOJI: Poklicna šola-ključavničar ali orodjar; pet let delovnih izkušenj.

Prijave na prijavnicah, ki jih dobite na sprejemnem oddelku, pošljite v roku osmih dni na naslov: Kadrovske sektor Železarne Jesenice, C. železarjev 8.

PREGLAD SESTANKOV SDS

Nadaljujemo s pregledom sestankov SDS iz prejšnje številke Železarnja.

V TOZD ELEKTRODE so se na dveh zborih delavcev se-stale SDS vodstvo TOZD, rezalnica 1 in 2, oplaševalnica 1 in 2, priprava elektrodnih mas, izdelava ognjevarne materije, izdelava taljenih praškov ter transport-skladiščenje. Obravnavale so program ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov, predlog dopolnitve 97. člena pravilnika o delovnih razmerjih ter informacijo o povratnem informiranju. SDS rezalnica 1 in oplaševalnica 1 k informaciji o povratnem informiranju pripominjata, naj CPSI še naprej opravlja svoje dolžnosti kot do sedaj. K ostalim točkam dnevnega reda pripomb ni bilo.

Iz TOZD ŽELJARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, željarna 1, 2 in 3, zaviljarna ter orodjarna. SDS vodstvo TOZD je na sestanku dne 4. junija razpravljala tudi o težavah pri odpremi žicnikov za ZDA zaradi kasnitve dostave kontejnerjev. »Odprema skladišča je polna, zaloga pa se je povečala za preko 300 ton gotovih izdelkov. Storitvi je treba vse, da bi odprema stekla. Posebno odgovornost mora imeti pri tem izvozni oddelek in tudi špedicija. Na sestanku SDS zaviljarna so se delavke pritoževale zaradi »povodnje« v garderobi. Zahtevale so, da se okvaro takoj popravi. Opozorile so tudi, da ni prav, če se revijo »Naša žena«, ki jo imajo sicer v garderobi na mizi, prilasti ta ali ona oseba.

Iz TOZD REMONTNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, tehnične službe, instalacije Jesenice in Bela, montaža 1 in 2, žerjavni oddelek, hidravlika in pnevmatika, elektrodelavnica, elektrožerjavni, delavnica elektrostrojev 1 in 2 ter RTA 1, 2, 3, 4, 5 in 6. Člani SDS instalacija Jesenice in Bela glede ukrepov nimajo pomislekov, saj »se zavedajo, da bi se moral program ukrepov uresničevati, ne pa samo govoriti in pisati, vsako leto isto«. SDS montaža 1 »zahteva pisni odgovor, zakaj Cveto Vesek nima priznane beneficirane delovne dobe od 1. marca 1953 do 1962. leta.« Menijo namreč, da se ta problem da urediti. SDS elektrodelavnica se sicer strinja s programom ukrepov za sanacijo izgube, vendar pa meni, da na izgubo vpliva mnogo zunanjih dejavnikov, medtem ko sami nimajo vpliva. SDS delavnica elektrostrojev 1 je na sestanku opozorila, da so obravnavali normativne spremembe vrednotenja delovnih nalog v delavnici elektrostrojev in da so dopis o tem posredovali preko vodje TOZD oddelka za študij dela in časa, odgovora pa še niso prejeli. Zato so delegata v delavskem svetu TOZD zadolžili, da na to opozori vodjo TOZD in zahteva odgovor, tega pa naj potem posreduje tudi delovni skupini. SDS delavnica elektrostrojev 2 pod razno predlaga, naj bi se ob vratarju naredila tudi kolesarnica. Delavci, ki se v službo vozijo s kolesi, namreč sedaj ta prislanjanjajo ob stavbo »Javornik«. SDS RTA 4 je pod posebno točko obravnavala naloge oddelka VTKT za izboljšanje dela. Sklenila je, da je treba na liniji CRNO - HVB (VMR-VTKT) uvesti stalno kontrolo izgorovanja zemeljskega plina in kontrolo nastavitve gorilcev. Za zgoznavanje na peči v žični valjarni je treba urediti lopute za zemeljski plin in zrak ter kontrolirati optimalni izkoristek izgorovanja (VMR-VTKT). Nadalje je treba preurediti meritve matu za sušenje ponvic na SM 4 na napajanje z mazutom z visoko vsebnostjo žvepla. Sanirati je tudi treba pretok NT dušika na liniji CRNO v HVB (VTKT, VMR). SDS RTA 6 (TTZ) glede ukrepov, ki zadevajo njihov oddelek, meni, da morajo biti naloge, ki jih vsebuje predlog, »stalna praksa in je del delovnih nalog, le da jim posvečamo več pozornosti in dajemo drug drugemu več vspodbud«.

Iz TOZD VZDRŽEVANJE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, vzdrževanje plavž 1 in 2, vzdrževanje jeklarne 1 in 2, vzdrževanje HVZ 1 in 2, vzdrževanje Jesenice 1 in 2, vzdrževanje Javornik in 2, vzdrževanje Bela 1, 2, 3, 4 in 5 ter vzdrževanje HVB 1 in 2. Člani SDS vzdrževanje plavž 1 in 2 se v zvezi s povratnim informiranjem vprašujejo: »Zakaj smo ustanovili strokovne službe, če ne bodo dajale več povratnih pojasnij (zakaj so potem?) Zakaj se vse prenaša na vodje SDS, ki so običajno delovodje, niso pa strokovnjaki v komercialni in politiki, da bi lahko dajali odgovore.« SDS vzdrževanje jeklarne 1 in 2 je na vprašanje glede slabega plačevanja nadurnega dela sicer dobila delni odgovor, vse pa jim vseeno ni bilo pojasnjeno. Tudi SDS vzdrževanje Javornik 1 in 2 sta prejeli odgovor na vprašanje v zvezi z osebnimi dohodki. Z odgovorom pa niso zadovoljni in zahtevajo bolj poglobljeno analizo. V zapisniku omenjajo nekatere elemente, ki naj bi jih vsebovala bolj celovita informacija o osebnem dohodku in se čudijo, da jih strokovna služba v svojem odgovoru še sama ni upoštevala. Takole pravijo: »Prosimo za analizo OD med posameznimi področji vzdrževanja in tudi med proizvodnimi TOZD. Analiza pa mora upoštevati vse faktorje, ki poleg ostalih še kako vplivajo na višino OD: kvalifikacijsko strukturo, sistem dela, pogoje dela, nadurno delo, starostna struktura. Ne vemo, zakaj oddelek za nagra-

jevanje v odgovoru ni upošteval navedenih faktorjev. Primerjava s Tovilom za nas ni primerna, ker ne poznamo niti proizvodnje, delovnih pogojev, niti sistemov dela itd.« Pod razno opozarjajo, da je treba dokončno urediti prostor za umivanje rok. SDS vzdrževanje HVB 1 in 2 v zvezi z informacijo o povratnem informiranju omenjajo, da so se pri njih omenjena navodila že doslej upoštevala. Na isti način so prišli do odgovorov, ki so bili podani tudi na tem sestanku, nanašali pa so se na letni remont linije SCAP, rezervne dele, nabave potrošnega materiala. Prejeli so odgovor SEO glede primerjave vrednotenja delovnih mest asistentov vzdrževanja in vodij oddelkov TOZD HVB, s katerim pa niso bili zadovoljni. SDS ponovno postavlja vprašanje, kdaj bo končno »zaživel« katalog del in nalog.

Iz TOZD ENERGETIKA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, energetiki 1, 2, 3, in 4, parne naprave 1, 2, 3 in 4, delavnica toplotne energije, delavnica elektroenergije, delavnica PIV energije ter PIV energija 1, 2, 3, in 4. SDS energetiki 1, 2, 3 in 4 predlagajo, da se bolje organizira sodelovanje med energetskim gospodarstvom, proizvodnjo ter TOZD Energetika. Menijo, da bi na ta način lahko bolje kontrolirali porabo. SDS parne naprave 2 pod razno opozarjajo, da »ljudje zaradi nižanja življenjskega standarda godrnjajo in jih skrbi, kam bo to pripeljalo«. Stališče SDS parne naprave 4 glede ukrepov: »Na večje varčevanje z energetskimi mediji nimajo delavci energetike večjega vpliva, ker morajo potrošnike v vsakem času zadovoljevati. Zato se tudi ne čutijo krive glede izgub. SDS ne more razumeti, da smo v tako kratkem času prigospodarili tako veliko izgubo.« In glede informiranja: »Informiranje je kar dobro, samo informacije so vedno enake — kaj moramo dati ali kakšne so izgube, kaj bolj spodbudnega pa tako ni.« SDS delavnica toplotne energije meni, da bi morali v njihovih kotlih poleg ostalih meritev uvesti tudi meritve dimnih plinov (O_2 in $CO + H_2$), na plinovodih plavžnega plina pa bi morali plinske zasuke na ročni pogon zamenjati z daljinsko krmiljenimi. SDS delavnica elektroenergije je zadovoljna z odgovorom na dve vprašanji, medtem ko eno ostaja še nerešeno: »SDS ni zadovoljna z odgovorom oddelka za študij dela, časa in nagrajevanja z dne 14. maja 84 pod točko 1 v zvezi s plačilno kategorijo delovnega mesta delovodje delavnice elektroenergije. V bistvu ni to pravi odgovor na vprašanje, postavljeno na sestanku SDS delavnica elektroenergije 6. marca 1984 pod točko 3. 5. dnevnega reda. SDS zadolžuje vodja dejavnosti elektroenergije in vodja TOZD, da se omenjeno vprašanje reši.« SDS nadalje opozarja, da je sklep odbora za delovna razmerja pri delavskem svetu TOZD Energetika z dne 25. aprila 1984 (12. redna seja) v zvezi z razporeditvijo delavke na mesto fakturista neveljaven, ker ni bil sprejet s potrebno večino (od štirih navzočih članov odbora se eden s predlogom ni strinjal). Člani SDS podpirajo mnenje kadrovice v zvezi zasedbo tega delovnega mesta. SDS je pregledala tudi sklepe odbora za gospodarstvo TOZD Energetika z dne 8. maja 1984 in v zvezi z njimi omenja, da se ji zdijo prodajna cena uslug delavnice elektroenergije pre nizka. Prosi tudi za beljenje delavnice in garderobe.

SDS avtomobilski prevozi in tehtalci (TOZD TRANSPORT) sta obravnavali predlog dopolnitve 97. člena pravilnika o delovnih razmerjih ter informacijo o povratnem informiranju.

Iz TOZD DRUŽBENA PREHRANA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, samski domovi, restavracija Železarnje, samopostrežna restavracija in kantine. SDS vodstvo TOZD je pod posebno točko obravnavalo odsotnost v njihovi temeljni organizaciji v prvih štirih mesecih letošnjega leta. »Iz podatkov, ki nam jih je poslal oddelek za zdravstveno in socialno varstvo«, ugotavlja SDS, »je razvidno, da je v naši TOZD bolniška odsotnost največja v Železarni.« In dodaja: »22,4 % te odsotnosti odpade na porodniške dopuste, kar je v pretežno ženskem kolektivu razumljivo. Menimo, naj vodja TOZD sodeluje z našim obratnim zdravnikom, ker je dostikrat kakšna bolniška sporna.« SDS restavracija Železarnje je v zvezi z nakupom bungalovov v Ptujskih toplicah zavzela sledeče stališče: »Če bo po samopostrežni poti rešeno financiranje in morebitno kritje izgub, naj se bungalovi kupijo, v nasprotnem primeru TOZD DP tega bremena ne bi prenesla.« Na sestanku SDS samopostrežna restavracija in kantine je bilo med drugim govora o sklepu delavskega sveta TOZD, ki se nanaša na odobritev štirih nadur vodilnih kantinerkam za pregled mesečnega obračuna. Pod razno pa je bilo postavljeno vprašanje, zakaj raznašalci hrane ne dobe enkrat letno brisač in mila. SDS samski domovi se je seznanila s sklepi samoupravnih organov, pod razno pa tudi »z nakupom bungalovov v Ptujskih toplicah«.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KOMERCIJALNE IN FINANČNE ZADEVE smo prejeli zapisnike SDS nabava, domača prodaja, špedicija, računovodstvo prihodka in odhodka, računovodstvo osnovnih sredstev ter računovodstvo osebnega dohodka. SDS nabava se je v zvezi s povratnim informiranjem odločila, »da bodo odsljed poročila posameznih delegacij kot tudi zapisniki DS na oglasni deski, tako da jih bodo člani lahko sami prebrali in na SDS postavljali konkretna vprašanja«, delegati pa »bodo nanje odgovarjali oziroma pripravljali odgovore«. Na sestanku SDS računovodstvo osebnega dohodka se

je vseh prisotnih 20 članov SDS izreklo proti predlogu dopolnitve 97. člena Pravilnika o delovnih razmerjih s sledečo utemeljitvijo: »Po delovni plati nam je bil predložen celotni spisek del Železarnje, ki bi šle v pokojninsko osnovo, oziroma bi bila delo lahko plačana kot nadure. Ti spiski so naravnani tako, da se bo vsako delo lahko smatralo kot nužno, čeprav je vnaprej predvidljivo. To pa nas zopet kot službe postavlja v neenakopraven položaj. Na FRS imamo dosti del, ki so sicer vnaprej predvidljiva, a se do roka ne morejo opraviti v rednem delovnem času (obračun OD v času novoletnih, prvomajskih praznikov, ob zaključnih in periodičnih obračunih). To od nas zahteva dodatne napore, ki pa ne bodo poplačani. Koristiti bomo morali premakljivi delovni čas (uro za uro), medtem ko bo delavec iz proizvodnje in storitev za tako delo, ki bi ga ravno tako lahko preporazporedili, dosegel boljše plačilo in poleg tega tudi boljše pokojninsko osnovo. Želimo, da se na tem področju položaj vseh delavcev izenači in zato dopolni z deli, katerih izvršitev je nujna do postavljenega roka.«

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KADROVSKE IN SPLOŠNE ZADEVE TER INFORMIRANJE smo prejeli zapisnike SDS kadrovskega sektorja, sekretariat, oddelek splošne administracije — čistilke, CPSI, splošna varnostna služba ter PGRC. Na sestanku SDS kadrovskega sektorja je bilo »po burni razpravi«, kot piše v zapisniku, izpostavljenih več vprašanj v zvezi s povratnim informiranjem. SDS opozarja, da na zastavljena vprašanja od odgovornih ne prejema odgovorov in kot primer navaja »razrez pločevine«. Na sejah delavskih svetov se delegati SDS o posameznih zadevah težko odločajo, ker so zapisniki SDS »pisani neizčrpno«. Menijo tudi, »da je vloga delegatov SDS na delavskem svetu strokovno nepojasnjena«, da so »delegati v dilemi, kako naj glasujejo, če prinašajo iz svojih SDS nasprotno mnenje, kot je mnenje ostalih članov delavskega sveta«. V kolikor so prenašalci mnenj SDS poslanci, ali ni tedaj vseeno, če gre na delavski svet samo zapisnik, se vprašuje ta SDS ter zase ugotavlja, »da navedenih vprašanj odločanja še nismo v stanju reševati in da bo tehnika samoupravljanja moral strokovno proučiti tudi CPSI«. Sprejela je pobudo, da se v stavbi špedicije poleg stavbe glavnega vratarja namesti oglasna deska za delavce kadrovskega sektorja. Sklenila pa je tudi, da mora na naslednjem sestanku SDS vodja kadrovskega sektorja oziroma njegov namestnik odgovoriti na dve vprašanji. Prvo: »Zakaj se v ZJ vse kršitve ne obravnavajo enako oz. z istimi kriteriji, saj se izpušča kršitve in kršitelje, ki imajo večjo odgovornost (npr. razprava na seji DS Železarnje o naprednem razrezu krom pločevine) — zapisnik z dne 9. decembra, 1983, 7. točka.« In drugo: »Zakaj o predlogu sprememb premijskega sistema razpravljamo in odločamo, če bi moral vprašanja stimulativnih OD reševati samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih delitve OD in dela sklada skupne porabe. Člani SDS tudi ugotavljamo, da so nekateri faktorji, ki oblikujejo višino osebnega dohodka, po večkrat in pod različnimi naslovi v izračunu upoštevani, pri čemer pa je premijski sistem še ena od vrst dodatkov, ki jih morda pod drugimi naslovi delavec že večkrat prejema (ure za manjkajoče, deficitarnost) — zapisnik z dne 25. januarja 1984, 3. točka.« SDS sekretariat meni, naj CPSI še naprej opravlja svojo vlogo glede povratnega informiranja, ker je potreben koordinator pri dajanju informacij. Pri tem pa naj bi upošteval sledeči kriterij: »Informacije naj bodo pripravljene na podlagi analiz, tako da bodo odgovori na vprašanja lahko koristili vsem.«

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA EKONOMIKO, TKR TER NOVOGRADNJE smo prejeli zapisnike SDS oddelek za ekonomske analize in planiranje, oddelek za organizacijo dela, oddelek za študij dela, časa in nagrajevanje, ERC, energetsko gospodarstvo, mehanska preskuševalnica, mehanična delavnica, glavni laboratorij, spektrokemični oddelek, laboratorij za vhodno kontrolo surovin, kemični laboratorij HVB, OID, operativna novogradnja ter oddelek za operativno planiranje proizvodnje. SDS energetsko gospodarstvo je med drugim razpravljalo o dosežkih pri racionalni porabi energije v mesecu maju. Takole pravijo: »Prvi rezultati niso spodbudni, ker specifične porabe na posameznih agregatih celo bolj naraščajo kot padajo. Ugotavljamo, da prizadete TOZD ne kažejo dovolj zanimanja za racionalno porabo energije.« Stališče SDS kemični laboratorij HVB v zvezi s povratnim informiranjem: »Naša SDS je bila doslej z načinom povratne informacije s strani CPSI zelo zadovoljna — strokovno in časovno — skeptično pa sprejema nov način, saj vodja CPSI že v programu opozarja na potrebo po stalnem usposabljanju, seminarjih, samoizobraževanju...« Analitiki za C-mikro so na sestanku iste SDS predlagali, da bi nabavili rezervna rezila ročnih škarij v tgalnici. Sedanja so »nujno potrebna brušenja«. SDS OID pa se v zvezi z informacijo o povratnem informiranju vprašuje, kaj CPSI sploh predstavlja v ZJ in dodaja: »Vodje TOZD oziroma sektorjev so strokovni sodelavci, ne pa administratorji.« Pod razno pa opozarja na slabo kvaliteto kruha v kantinah, ki postaja vedno slabši. Posamezne SDS v tej delovni skupnosti so med drugim razpravljale tudi o reorganizaciji oddelka za študij dela, časa in nagrajevanja.

Center za proučevanje samoupravljanja ter informiranje — Božidar Lakota

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Hladna valjarna Jesenice

12. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik delavskega sveta TOZD Hladna valjarna Jesenice Franc Makše je 7. junija sklical 12. redno sejo. Pri pregledu sklepov enajste seje so ugotovili, da so vsi izvršeni.

Delegati so obravnavali proizvodnjo v maju in v juniju. Ugotovili so, da je TOZD v mesecu maju dokaj dobro delala, saj je za družbenim planom zaostala le za malenkost. Vzroki, da plan ni bil dosežen so v zastojih na proizvodnih strojih, nekvalitetnem vložku in pomanjkanju dobrih valjavcev. Proizvodnja v mesecu juniju je pod planirano in to predvsem zaradi že navedenih vzrokov. Izpadla proizvodnja je tolikšna, da bo mesečni plan le s težavo dosežen. Potrebno bi bilo izboljšati delovno in tehnološko disciplino in izkoristiti vse možnosti, da bi bil dosežen vsaj operativni plan.

Delavski svet je obravnaval in potrdil program ukrepov za odstranitev vzrokov za nastalo izgubo v I. četrtletju.

Pri obravnavi nadur so ugotovili, da se največ nadur opravi za dosego planskih obveznosti, ki so zelo velike in zaradi uslug TOZD Žičarna. Stanje se trenutno ne more izboljšati, ker ne morejo dobiti kvalificiranih delavcev.

Delegati so na seji ugotovili, da so predlog dopolnitve 97. člena pravilni-

ka o delovnih razmerjih obravnavale vse samoupravne delovne skupine. Za predlog je glasovalo 173 od 217 delavcev, oziroma vsi prisotni. Tako je bil predlog dopolnitve 97. člena pravilnika o delovnih razmerjih sprejet z večino glasov vseh delavcev TOZD. Dopolnjeni 97. člen začne veljati osmi dan po sprejetju ugotovitvenega sklepa oziroma po objavi na oglasni deski. Kot poseben pogoj se šteje delo prek polnega časa, ki se uvede v primerih iz 94. in 95. člena, in sicer za naslednja dela in naloge:

- vodenje in spremljanje tehnološkega procesa,
  - valjanja trakov na valjavskih strojih,
  - rezanje trakov na škarjah,
  - termična obdelava,
  - adjustiranje izdelkov,
  - brušenje valjev,
  - notranji transport in usposobitev prevoznih sredstev,
  - prevzem in priprava materialov za luženje in previjanje,
  - luženje,
  - odprema gotovih izdelkov.
- Na predlog SDS je delavski svet sprejel sklep, da se v delokrog nadur

za pokojninsko osnovo vključijo tudi delovne naloge obračunovalca norm v HVJ in delovne naloge v skladišču potrošnega materiala in rezervnih delov.

Delegati so v nadaljevanju ugotovili, da so vse samoupravne delovne

skupine obravnavale povratno informiranje in nanj niso imele bistvenih pripomb. Potrdili so tudi inventuro v skladišču 61. Pri pregledu niso ugotovili nobenih razlik in se dejansko stanje ujema s stanjem skladiščne kartoteke ter mesečnim material-

nim dnevnikom.

Med pregledom izvajanja ukrepov je bilo podano poročilo o izvrševanju stabilizacijskega programa. Ugotovljeno je bilo, da so rezultati spodbudni, da pa bo potrebno še povečati napore za boljše delo. Obravnavan je bil tudi rokovnik aktivnosti za uresničevanje stabilizacijskih ukrepov v občini Jesenice. S predlogom so soglašali, istočasno pa ugotovili, da se tak stabilizacijski program v TOZD HVJ obravnava, pa tudi izvaja že dalj časa in da so navedene aktivnosti že v zamudi, ker sicer do sedanega slabega gospodarskega stanja sploh ne bi prišlo.

Na koncu seje so delegati obravnavali še problematiko zastojev, ki naraščajo na vseh področjih.

ss

Železarski globus

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

V obratu zahodnonemške železarske družbe Mannesmann AG v Duiseldorfu na teži stiskalnice izdelujejo brežživne cevi velikih dimenzij in z debelimi stenami. Uporabljajo jih za tiste dela naprav, ki obratujejo pod visokim pritiskom za jedrske in termoelektrarne, v kemični in naftni industriji in za gradnjo raznih strojev ter velikih stiskalnic. Glede na dimenzije izdelanih cevi je ta naprava edinstvena v Evropi, saj imajo cevi notranji premer med 180 in 1140 mm, debeline stene od 20 do 270 mm in največjo dolžino do 9,5 m.

TOZD Žičarna

15. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Šestega junija je predsednik delavskega sveta TOZD Žičarna Tomaž Štefelin sklical in vodil 15. sejo. Delegati so bili seznanjeni s sklepi zadnje seje in ugotovili so, da so vsi izvršeni.

Delegati so nato pregledali ukrepe za odpravo izgube v prvem tromeščju in nanje niso imeli pripomb, zato so sanacijski program potrdili.

Na seji so ugotovili, da so predlog dopolnitve 97. člena pravilnika o delovnih razmerjih obravnavale vse SDS. Za predlog je glasovalo 72,93 % delavcev od 230 zaposlenih. Predlog dopolnitve 97. člena pravilnika o delovnih razmerjih je bil tako sprejet z večino glasov in začne veljati osmi dan po sprejetju ugotovitvenega sklepa oziroma po objavi na oglasni deski TOZD. Kot poseben delovni pogoj se šteje delo prek polnega delovnega časa in to za naslednja dela in naloge:

- vodenje in spremljanje tehnološkega procesa,
- vlečenje žice,
- pateniranje žice,
- pocinkanje žice,
- adjustiranje žice,
- rezanje žice,
- izdelava votlic.

Delegati so bili seznanjeni s sklepom odbora za gospodarstvo, s katerim se družbeni plan za junij zniža za 400 ton in znaša 4.200 ton vlečene žice. Vzroki za znižanje plana so: asortiment, pomanjkanje delavcev, pomanjkanje naročil, slabo stanje šibčarskih strojev in lužilnice.

Informacijo CPSI o povratnem informiranju so potrdili z ugotovitvijo, da se to v TOZD že izvaja.

Na seji so obravnavali tudi poročilo o izvršeni inventuri v skladišču 32. Nanj ni bilo pripomb.

Ob koncu seje so bili delegati seznanjeni še s sklepom odbora za gospodarstvo o slabem izvrševanju uslug v HVJ za TOZD Žičarna. Predlagali so, da se organizira skupni stanek z odgovornimi obeh TOZD.

ss

URESNIČEVANJE DRUŽBENE USMERITVE RAZPOREJANJA DOHODKA V OBČINI JESENICE V OBDOBJU JANUAR — MAREC

(Nadaljevanje s 1. strani)

hodek v primerjavi s porabljenimi sredstvi),

- dohodek na delavca,
- izvozni rezultati na konvertibilno tržišče.

Delavci naj dosežene rezultate v letu 1983, izražene s temi kazalci uspešnosti poslovanja, primerjajo z načrtovanimi rezultati, nalogami in cilji za leto 1984 ter z rezultati, doseženimi v drugih TOZD, delovnih organizacijah in SOZD, oziroma po prejem enake ali sorodne dejavnosti.

Poleg teh kazalcev pa dogovor ne ovira uporabe tudi drugih, le da mora biti njihova uporaba čim bolj povezana s konkretnimi že doseženimi rezultati in s cilji planiranega razvoja. Pri nadpoprečnih rezultatih dela in poslovanja OZD ter nadpoprečni akumulacijski stopnji naj delavci z ovrednotenjem kazalcev zagotovijo tudi možnost oblikovanja nadpoprečnih sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev. Rezultate po posameznih kazalcih je potrebno primerjati tudi s sredstvi, ki so jih delavci vložili v izboljšanje materialne osnove dela in ugotoviti v okviru sredstev za osebne dohodke del teh sredstev na osnovi minulega dela.

Druge najpomembnejše usmeritve v dogovoru je zahteva, da ostane delež akumulacije v dohodku vsaj na ravni iz leta 1983. Tudi ta usmeritev je opirna na republiško resolucijo, ki določa, da je v 1984. letu potrebno zagotoviti globalno hitrejšo rast sredstev za reprodukcijo od rasti dohodka, ob tem da bo delež akumulacije v dohodku ostal enak kot v letu 1983.

Doseganje reprodukcijske stopnje kot mejne osnove za osebno porabo v dohodku je z dogovorom razčlenjeno na tri možna stanja v OZD:

- Delež akumulacije v dohodku naj ohranijo ali povečajo vse tiste organizacije, ki dosegajo razmerja v primerjavi s poprečnimi razmerji dejavnosti na nižji, enaki ali višji ravni.

- Delež akumulacije v dohodku lahko zmanjšajo v tistih OZD, ki dosegajo nadpoprečno visoko reprodukcijsko stopnjo ter nadpoprečno nizko raven osebnih dohodkov in skupne porabe delavcev.

- Delež akumulacije v dohodku pa morajo povečati v tistih OZD, kjer dosegajo podpoprečno reprodukcijsko stopnjo ob hkrati nadpoprečnih osebnih dohodkih in skupni porabi delavcev.

Ob teh usmeritvah dogovora za leto 1984 naj bi prišlo do hitrejšega odpravljanja neupravičenih razlik v ravni osebnih porab med OZD iste oz. sorodne dejavnosti. Mejni kriterij za oblikovanje sredstev za osebne dohodke in skupno porabo po tem dogovoru ni več dosežena rast dohodka v preteklem letu, ampak dosežena reprodukcijska stopnja, ki ob upoštevanju povzetih usmeritev zahteva takšno razporejanje dohodka, v katerem bo upoštevano načelo dobrega gospodarjenja ter družbeno upravičeno prisvajanje sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

Pomembna novost v dogovoru za leto 1984 so tudi usmeritve za oblikovanje sredstev skupne porabe delavcev. Dogovor za letošnje leto uveljavlja izhodišče programa ekonomske stabilizacije, da so osnove za ugotavljanje dela dohodka za os. dohodke tudi osnove za ugotavljanje sredstev skupne porabe delavcev. Po usmeritvi 12. člena dogovora se sredstva za OD in skupno porabo določajo v skupnem znesku (ob upoštevanju 4., 5. in 6. člena dogovora), zatem pa razporedijo skladno z razmerji, določenimi v planskem aktu.

Glede samih izdatkov iz sredstev sklada skupne porabe v letu 1984 pa dogovor ne vsebuje posebnih usmeritev. Oblikovanje teh sredstev po zaključnem računu za leto 1983 je bilo omejeno z lanskoletnim dogovorom, usmeritve za njihovo solidarnostno porabo pa bo potrebno oblikovati v sindikatih.

V prvem tromesečju letošnjega leta se je v občini Jesenice dohodek v OZD s področja materialne proizvodnje povečal za 24,4 %.

Med dejavnostmi izkazujejo rast dohodka:

— industrija in rudarstvo	0,50 %
— gozdarstvo	49,00 %
— gradbeništvo	37,00 %
— promet in zveze	58,00 %
— trgovina	80,00 %
— gostinstvo in turizem	78,00 %
— obrt in osebne storitve	6,00 %

— stanovanjsko komunalna dejavnost	62,00 %
— finance in druge poslovne storitve	0,83 %

Reprodukcijska stopnja je najvišja v panogi gostinstvo in turizem, in sicer za 108 %, sledi gradbeništvo 99,5 %, stanovanjsko-komunalna dejavnost 78,4 %, promet in zveze 0,99 %, gozdarstvo 36,4 %, industrija in rudarstvo 0,91 %, trgovina 0,80 %, obrt in osebne storitve 0,57 %, finance in druge poslovne storitve 0,30 %, v celotnem gospodarstvu pa znaša 0,96 %.

Akumulacijska stopnja, to je akumulacija v primerjavi s poprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi, znaša v gospodarstvu 6,2 %. Največ se je povečala v gostinstvu in turizmu 243 %, sledi stanovanjsko-komunalna dejavnost 173 %, gradbeništvo 145 %, gozdarstvo 86 %, promet in zveze 17 %, industrija in rudarstvo 0,75 %, trgovina 0,75 %, obrt in osebne storitve 0,35 %, finance in druge poslovne storitve 0,28 %.

Po panogah je čisti osebni dohodek naslednji:

— industrija in rudarstvo	21.450 din (33,9 %)
— gozdarstvo	24.642 din (50,4 %)
— gradbeništvo	18.593 din (41,5 %)
— promet in zveze	19.529 din (31,9 %)
— trgovina	18.503 din (39,3 %)
— gostinstvo in turizem	18.863 din (44,8 %)
— obrt in osebne storitve	22.965 din (36,7 %)
— stanovanjsko-komunalna dejavnost	22.276 din (37,6 %)
— finance in druge poslov. storitve	40.989 din (71,3 %)

Število zaposlenih se je v gospodarstvu povečalo za 0,3 %.

Za posamezne namene skupne porabe je gospodarstvo namenilo:

— del razporejenega dohodka za SSP: 50.163 din
— izplačana sredstva brez sredstev za stanovanjsko graditev in prehrano na delavca 1.911 din (93,2 %)
— za prehrano 4.315 din (43,2 %)

NEGOSPODARSTVO

Tudi delavci izven materialne proizvodnje morajo planirati in razpore-

Usmeritve dogovora so kršili delavci v naslednjih panogah:

— ostale delovne skupnosti	15,5 %
— umetniške dejavnosti	53,1 %
— zdravstvo in socialno varstvo	13,7 %
— zdravstvena zaščita	14,9 %
— ambulantna zdrav. zaščita	15,9 %
— stacionarna zaščita	14,6 %
— socialno varstvo odraslih	18 %
— družbene org. in skupnosti	15,5 %
— skupščine, organi	18,9 %
— skupščine in izvršilni organi	18,9 %
— družbeno pravobran. samouprav.	18,6 %

Poprečni osebni dohodek v negospodarstvu znaša 20.188 din. Najvišji je v panogi SIS za družbene dejavnosti 25.833 din, najnižji pa v panogi SIS za proizvodnjo 10.667 din.

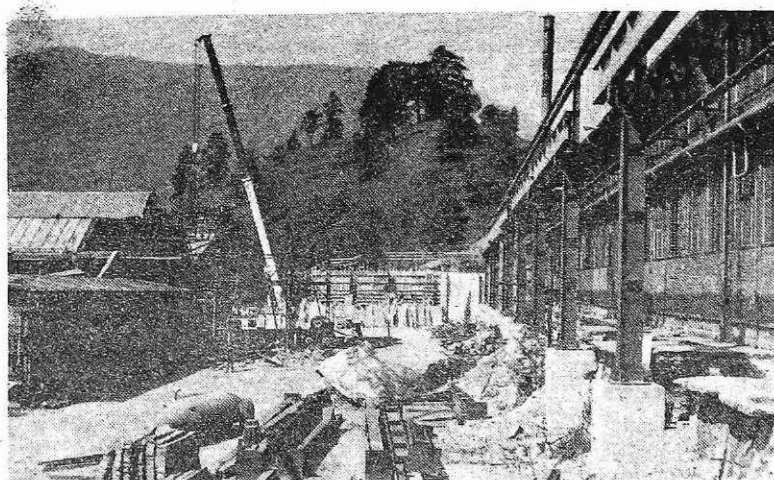
Posamezne OZD so dvignile OD preko meje 12,4 % takole:

	dvig BOD v %	Neto OD v din
1. Amatersko gledališče	53,1	19.333
2. Zdravstveni dom	17,8	22.758
3. Gorenjske bolnišnice — DSSS	37,3	37.444
4. Bolnica Jesenice	14,2	20.641
5. Triglav Mojstrana	19,6	16.542
6. Dom upokojevc	18	17.376
7. DS UO Sob Jesenice	19	21.731
8. DS Sodnik za prekrške	17,2	16.083
9. DS Druž. prav. samoupravljanja	18,6	20.968

Za posamezne namene skupne porabe je negospodarstvo namenilo:

- del razporejenega dohodka za SSP: 11.946 din,
- izplačana sredstva brez sredstev za stanovanjsko graditev in prehrano na delavca 1.261 din,
- prehrana 2.440 din.

Komisija za spremljanje izvajanja dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporejenega dohodka

Priprava temeljev za gradnjo prizidka Valjane debele pločvine

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

EPIDEMIOLOGIJA V VOJNI IN MIRU

Za katere bolezni pravzaprav gre? Lahko govorimo o več skupinah redkih, eksotičnih bolezni. Med prvimi naj omenimo bolezni, ki jih prenašajo komarji:

- rumena mrzlica
- venezuelski konjski encefalitis
- mrzlica doline Rift Valley.

V drugo skupino uvrščamo bolezni, ki jih na človeka prenašajo klopi:

- meningitisi
- encefalitisi
- hemoragične mrzlice.

V tretji skupini je virus stekline.

V četrti skupini so bolezni, ki jih prenašajo na človeka glodalci:

- mrzlica Lassa
- bolivijska mrzlica
- argentinska mrzlica

— epidemična nefropatija in korejska hemoragična mrzlica (pri teh boleznih so hudo prizadete ledvice).

V peto skupino spadajo infekcije z virusom Marburg in Ebola.

Najprej nekaj o boleznih, ki jih prenašajo komarji. Med temi je rumena mrzlica najhujša, saj je tristo let desetkala prebivalce v trop-skem podnebnem pasu in povzročala ponekod tudi 50-odstotno smrtnost. Čeprav je uspešno mestno obliko rumene mrzlice omejiti, ta bolezen še vedno pomeni hudo nevarnost predvsem v Južni Ameriki, kjer živijo prebivalci v mestih, ki jih obdajajo pragozdovi, v katerih virus nenehno kroži. V zadnjem desetletju je bilo sicer največ bolnikov iz Bolivije, vendar so imeli številne bolnike tudi v Braziliji, Peruju, Kolumbiji in Venezueli, kajti število komarjev Aedes aegypti se od časa do časa poveča. Če prenesejo gozdni delavci bolezen v mesto, lahko nastane epidemija te bolezni. V Afriki je bolnikov veliko več, kot jih prijavljajo, naravno kroženje virusa pa je še bolj zapleteno kot v Južni Ameriki. V Etiopiji so imeli leta 1962 epidemijo rumene mrzlice, pri kateri so prijavili tri tisoč bolnikov. Stokovnjaki pa pravijo, da je tisto leto v Etiopiji zbolelo nad tristo tisoč ljudi. Rumeno mrzlico preprečujejo s cepivom in z zatiranjem komarjev. Izredno pomembno je bolezen zgodaj odkriti. Kadar so bolniki v gosto naseljenih krajih, je potrebno množično cepljenje, okrepljeno zatiranje komarjev in omejitev gibanja ljudi, ki niso cepljeni.

Na prvi pogled je videti, da venezuelski konjski encefalitis zanima predvsem veterinarske virologe, toda bolezen je nevarna tudi za človeka. Med epidemijo v letih 1969—1971, ki je izbruhnila na zahodni obali Južne Amerike in se razširila prav do Teksasa, je poginilo več sto tisoč konj, zbolelo pa tudi več tisoč ljudi, večinoma otroci. Ker je smrtnost te bolezni pri otrocih 0,1 do 0,2 %, si lahko mislimo, kakšno trpljenje je tedaj povzročila.

V majhnem mestu GUAYAQUILU je bilo, na primer, na vrhuncu epidemije 185 bolnikov z vnetjem možganov in od teh jih je 30 umrlo. Na srečo se je bolezen po tej hudi epidemiji umirila in v zadnjem času ni postala več epidemična. S cepljenjem konj in z zatiranjem komarjev je mogoče prenašanje bolezni pretrgati, vendar bolezen ne izkorenini. Cepivo iz oslabljenega virusa je mogoče uporabiti le za zavarovanje konj, za človeka je prenevarno.

Tudi mrzlico Rift Valley bi na prvi pogled lahko prištevali med bolezni živali. Pa ni tako! Med epizootijami ovac in goveda v Afriki vedno zbolijo tudi ljudje. Virus ima vse lastnosti, da se lahko pojavlja v epizootijah. Virus vdre v kri gostitelja sesalca in je tako dober vir infekcije za komarje. V takih okoliščinah prevladuje krog človek-komar-človek. Pri tem se inficirajo mnogi ljudje, smrtnost pa je 0,1 do 0,2 %. To pa je med epidemijami najstrašnejše. In prav to se je zgodilo v Egiptu leta 1977 med epidemijo, ki je bila hkrati epizootija in epidemija, v kateri je zbolelo na sto tisoč ljudi.

Eksplzivne epidemije lahko izzovejo še druge virusne bolezni, ki jih prenašajo komarji. Nekatere med temi so izredno težavne in še nimamo uspešnih načinov za borbo proti njim. Pri nas že trideset let opazujemo »klopni meningitis«, pa vendar še ni omejen. Na Japonskem imajo hud japonski encefalitis B, ki ga prenašajo na ljudi komarji. Že več desetletij poskušajo vse mogoče, a nimajo posebnega uspeha. Virus ima številne naravne rezervoarje, posebno ptici nenehno ohranjajo virus na obsežnih območjih.

MNENJE ZDRAVNIŠKEGA KOLEGIJA

Po vsakem objavljenem članku o bolezni in zdravljenju Zdenke in Radoslava Dončič dobivajo zdravniki otroškega in šolskega dispanzerja Zdravstvenega doma Jesenice vse več vprašanj o stanju bolezni, načinu in nadaljnjih možnostih zdravljenja, predvsem pa, kaj je res in kaj ni.

O tem so objavili prispevke glasila Železar, Glas in Delo. Prispevki v Železaru (L. Kos) in Glasu (D. Sedej) so predstavili bolezen, način zdravljenja in možnosti predvsem laično, saj se novinarji z zdravstvenimi delavci nista posvetovali, le novinarica Dela V. Felc je to storila in v Delu objavila objektivni članek.

Zaradi takih vprašanj je zdravniški kolegij zdravstvenega doma ponovno 7. junija letos obravnaval problematiko zdravljenja Zdenke in Radoslava Dončič in ugotovil, da se strokovna mnenja niso spremenila. Ta strokovna mnenja pa so tudi bila in so podlaga za zdravljenje doma, saj zdravniki šolskega in otroškega dispanzerja že vsa leta otroka po svojih močeh zdravijo in predlagajo, kjer se zdravljenje lahko nadaljuje. Tako so tudi predlagali in priporočili zdravljenje v domačih klinikah, za kar se starši niso odločili.

O odločitvi za zdravljenje otroka na pariški kliniki je svoje mnenje dal tudi strokovni kolegij Univerzitetne dermatološke klinike, kjer so leta 1982 otroke tudi zadnjič pregledali, zadnjič pa sta bila bolnišnično zdravljeni leta 1972. Kolegij je ponovno ugotovil, da ozdravitev bolezni ni

možna, možno pa je pričakovati izboljšanje stanja. Vse možnosti zdravljenja v Jugoslaviji niso izčrpane, bolezen je možno zdraviti na sodoben način z istimi zdravili kot v Parizu na Univerzitetni dermatološki kliniki v Ljubljani in na Dermatološki kliniki medicinske fakultete v Zagrebu. Staršem je bilo to razloženo, odločno pa sta zavrnila hospitalizacijo otroka v ljubljanski kliniki.

O tem so bili obveščeni delavci Centra za socialno delo Jesenice Društvo za pomoč duševno prizadetim ter prek socialnega skrbstva tudi odgovorni delavec v Železarni Jesenice.

Na prejšnje pisanje v časopisih ni smo pisno odgovorili zaradi zdravniško-etično-deontoloških pomislekov Razlog, da smo to storili sedaj, je v tem, da pisanje o nepreverjenih stvareh resnično ne koristi neozdravljivo bolnim otrokom.

Bolnima otrokoma bomo tako kot do sedaj pomagali z vsemi strokovnimi in človeškimi močmi, želimo pa da bi jima v danih zdravstvenih pogojih omogočili čim boljše pogoje za življenje.

Zdravniški kolegij
TOZD Zdravstveni dom
Jesenice

O PREHRANI DELAVCEV IN STANARINAH V SAMSKIH DOMOVH

Javna razprava o prehrani delavcev in stanovalcev v samskih domovih je bila od 13. aprila do 11. maja v samoupravnih delovnih skupinah. Delavci temeljnih organizacij in delovnih skupnosti naj bi se opredelili za uvedbo sistema: bon — malica, topla ali suha malica, za povzemanje stanovalcev v samskih domovih in za organizirano prehrano za stanovalce samskih domov.

Informacijo so obravnavali v vseh temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih. Večina delavcev se je opredelila za vprašanja, ki so bila v informaciji navedena, o nekaterih problemih prehranjevanja pa so izrekli zelo kritične pripombe, ki jih tudi navajamo:

— Neustreznost in nehygijski so prostori, kjer delijo topli ali hladni obroki (6 TOZD in ena delovna skupnost).

— Slaba kakovost in enoličnost toplih in hladnih obrokov (20 TOZD in 2 delovni skupnosti).

— Streženo osebje ne spoštuje čistosti in zdravstvene varnosti delavcev (6 TOZD in 3 delovne skupnosti).

— Kalorična vrednost hrane je nizka glede na vrste dela, ki ga opravljajo posamezne skupine delavcev (6 TOZD in delovna skupnost).

— Zmanjšana je količina toplega obroka in slabša je prehrana v popoldanski in nočni izmeni (2 TOZD).

— Oddaljenost delilnic toplega obroka je velika in čas za delitev malice je potrebno urediti.

— V javni razpravi delavci predlagajo, naj bi jedilnik tedensko objavljali v Železarni. Za bon ali denar naj bi bila večja izbira hrane. Višja naj bi bila kalorična vrednost obroka za fizične delavce. Topli obrok za nočne izmene naj bi naročali vnaprej itd.

— Najmanj enkrat letno mora odbor za kadre in družbeni standard razpravljati o prehrani med delom, o bivalnih pogojih v samskih domovih in o vsem, kar spada v življenjske pogoje zaposlenih, da bi se kar najbolj počutili in da bi bila njihova delovna sposobnost taka, da bi delovne naloge zadovoljivo opravljali.

O prehrani med delom je bilo izrečenih že več kritičnih pripomb (delavci so večkrat razpravljali na sestankih samoupravnih delovnih skupin), pripombe in problemi so nastali tudi glede prehranjevanja delavcev, ki stanujejo v samskih domovih in nenazadnje je bila za vzdrževanje samskih domov tudi prenizka stanarina.

Da bi ugotovili dejansko stanje in dobili tudi odgovore in stališča za rešitev obstoječe problematike, sta odbor za kadre in družbeni standard in vodstvo TOZD Družbena prehrana pripravila informacijo o prehranjevanju med delom in stanovalci, o organiziranju prehrani v samskih domovih, o čemer naj bi delavci razpravljali, ocenili to prehranjevanje in se izrekli za ponudene predloge.

Delavski sveti — delegati delovnih skupin so uskladili svoja stališča in se odločili:

1. Bon — malica

— za je glasovalo 14 delavskih svetov,
— proti so bili trije delavski sveti,
— ni imelo stališča šest delavskih svetov.

2. Povzemanje stanovalcev v samskih domovih:

— za je glasovalo 15 delavskih svetov,
— proti ni bil noben delavski svet,
— ni imelo stališča osem delavskih svetov.

3. Organizirana prehrana v samskih domovih:

— za je glasovalo sedem delavskih svetov,
— proti je bil en delavski svet,
— ni imelo stališča 14 delavskih svetov.

Večina delavskih svetov je sprejela priporočilo naj strokovna služba izvede med stanovalci samskih domov anketo o organiziranju prehrane.

Odločitve delavskih svetov temeljnih organizacij in delovnih skupnosti je obravnaval tudi odbor za kadre in družbeni standard in potrdil odločitve, ki so jih sprejeli delavski sveti temeljnih organizacij in delovnih skupnosti. Tako bodo od 1. julija 1984 dalje plačevali stanovalci samskih domov za:

— dvoposteljno sobo v domu Železarni 1.080,00 din

— dvoposteljno sobo v domu Koroška Bela 930,00 din

— dvoposteljno sobo v domu Sava 930,00 din

— dvoposteljno sobo v domu

Plavž 930,00 din

— enoposteljno sobo v domu Sava 1.080,00 din

— enoposteljno sobo v domu Plavž 1.080,00 din

Stanovalci, ki niso v delovnem razmerju v TOZD in delovnih skupnosti Železarni Jesenice bodo plačevali po 1.200,00 din stanarine.

Za ali proti organiziranju prehrani v samskih domovih bo anketo med stanovalci izvedel oddelček za družbeni standard.

Sprejeto je bilo tudi, da obvelja sistem bon za topla ali hladna malica. Po sklepu odbora za družbeni standard je vodstvo TOZD Družbena prehrana o problematiki prehranjevanja delavcev med delom in na pripombe, ki so jih delavci izrekli v javni razpravi, pripravilo odgovore, ki jih v celoti objavljamo.

PROBLEMATIKA PRI POSLOVANJU DELILNIC V ŽELEZARNI

Odgovorni delavci TOZD Družbena prehrana smo razpravljali o čakalnih časih in ostali problematiki v delilnicah Železarni, ki ga je pripravil oddelček za družbeni standard. Poročilo smo sprejeli kot željo, prizadevanje in pomoč oddelka za družbeni standard pri spremembi oziroma reorganizaciji prehrane med delom, kar pa je za našo TOZD skorajda neizvedljivo tako glede razpoložljivih finančnih možnosti, kadrovske strukture, nizkih osebnih dohodkov in delovnih pogojev, opremljenosti samopostrežne restavracije oziroma kuhinje (razpoložljive kapacitete za pripravo 2.000—2.500 obrokov, v Železarni je zaposlenih prek 6.000 delavcev, ki vsi želijo in tudi morajo malicati med delom), v zelo slabem stanju so tudi nekatere delilnice (livarna, transport, martinarna, mehanika, čajna kuhinja), vse premalo je še vedno pripravljenosti posameznih temeljnih organizacij za združevanje sredstev za posodobitev posameznih delilnic in opreme v njih.

Zaradi opravičljivih vzrokov (pomanjkanje kadrov) tudi nismo zadovoljni z dosedanjim organiziranjem dela in poslovanja, čeprav smo v zadnjih letih dosegli velik kakovostni napredek (hladni obroki, vrsta toplih obrokov — v večini drugih TOZD nudijo en sam obrok, brez možnosti izbire, včasih tudi »zmišljanje«, sistem bon-malica, prodajanje delikates, cigaret, bonbonov, čokolade). Se vse premalo je v nas pridrli zavest, da so delilnice prvenstveno namenjene nudenju toplega obroka delavcem med delom, ne pa da so to trgovine s špecerijo po nižjih cenah in vedno svežim blagom.

Ocenjujemo, da bi velik del navedenih pripomb v poročilu morali posredovati predvsem vodstvom temeljnih organizacij, katerih delavci koristijo usluge naše TOZD, saj mi na odpravo teh nepravilnosti nimamo nikakršnega vpliva:

— vrste čakajočih pred pričetkom obratovanja bodo tudi v prihodnje, ker delilnic ne moremo odpirati pred 8. uro zaradi dokončne priprave in razvažanja obrokov;

— umazane stene na hodnikih pred delilnicami (HVB, Livarna, Javornik, HVJ), bodo se ostale, če za beljenje sten in čiščenje teh prostorov ne bodo poskrbele TOZD same (primer Javornika: dogovor je, da hodnik, ki je obenem tudi umivalnica za delavce, ki prihajajo na malico, čistijo snažilke TOZD, katerega last je umivalnica, vendar to delo opravljajo delavke TOZD Družbena prehrana, sicer bi umivalnica ostala umazana);

— nered v vrstah, ki ga povzroča neupoštevanje urnikov prihoda na malico;

— neurejene sanitarije (primer HVB, kjer so jih enostavno zaklenili, češ da jih delavci ob prihodu na malico preveč onesnažijo);

— predčasno zmanjševanje toplega obroka — kljub mnogim poskusom uvedbe vsaj približnega naračanja potrebnih obrokov delavci TOZD Družbena prehrana nismo uspeli. Celotno nasprotje — tajništva posameznih TOZD nam ne javljajo niti remontov niti velike odsotnosti delavcev ob izletih, ekskurzijah (primer TOZD Elektrode, ko so delavci pred kratkim odšli na ekskurzijo v Italijo, delavci TOZD Družbena prehrana pa smo tudi zanje pripravili tople obroke, ki smo ga nato morali zavreči);

— odnos delavk — kantinerk do koristnikov uslug in odnos koristnikov do delavk je pogosto zelo slab, netovariški, včasih celo nesramen in prostaški. Delavke stalno opozarjamo na nujnost lepega in uslužnostnega vedenja nasproti delavcem — koristnikom, vendar pri tem vedno ne uspevamo. Delavke svoje nejevolje in zadržanost opravičujejo, češ da se mnogi delavci — koristniki obnašajo nesramno, uporabljajo žaljive iz-

raze in znaša svojo slabo voljo in nezadovoljstvo nad delavkami — kantinerkami;

— drobnega inventarja — žlic, vilic, zlasti pa nožev in kozarcev oz. vrčkov za pivo, lončkov bo primanjkovalo tako dolgo, dokler jih delavci ne bodo nehali odnašati iz delilnic (livarna, HVB Javornik, transport). Pri tem ne dajo nobenega rezultata vse prošnje in opozorila, da so mesta shranjevanja drobnega inventarja delilnice, ne pa omarice in predali v garderobah oz. na delovnih mestih;

— manjša tekoča popravila in vzdrževanje so več kot nujna, mi pa pri TOZD, ki nudijo te usluge (Remontne delavnice, Vzdrževanje, Strojne delavnice) vedno ne naležimo na razumevanje (dolgo trajanje popravil);

— pogoste so pritožbe (Javornik), da delavcev ne oskrbujemo s čajem, ob tem pa se delavci sami ne potrudijo, da bi posode za čaj postavili na dogovorjena mesta.

Na vse te pripombe bi morala odgovoriti predvsem vodstva temeljnih organizacij. Naša naloga in dolžnost je skrbeti za kvaliteto prehrane med delom ter za čistočo in snago v delilnicah, red in disciplino med koristniki uslug pa bi morali vzdrževati koristniki sami.

S temi pojasnili ne želimo narediti vtisa, da delavci TOZD Družbena prehrana kategorično zavračamo vse pripombe in ponudeno pomoč za boljše nudenje uslug, ampak želimo predvsem spomniti na kakovostne premike, ki smo jih že dosegli, zlasti pa na težave, s katerimi se srečujemo tudi delavci naše TOZD in so v določenih primerih skoraj neresljive oziroma na razrešitev teh nimamo direktnega vpliva.

Ker je problematika izredno pereča in obsežna, reševanje le-te pa nujno in obvezno, smo se delavci TOZD Družbena prehrana dogovorili, da reševanje problematike vnesemo v smernice srednjeročnega plana za obdobje 1986—1990 in da ga plansko opredelimo. Zato predlagamo tako CPSI kot tudi oddelku za družbeni standard, da po potrebi za pripravo informacije o problematiki prehrane v Železarni, zlasti pa še o nalogah za njeno reševanje, uporabita tudi smernice za srednjeročni plan naše TOZD.

Našo današnjo informacijo zaključujemo s ponovnim poudarkom, da navedeno problematiko in opisom dejanskega stanja ne želimo povzročiti nejevolje in slabih odnosov z ostalimi temeljnimi organizacijami in delovnimi skupnostmi, ampak le opozoriti na težave, s katerimi se srečujemo in na ta način doseči tesnejše sodelovanje, razumevanje in pomoč. Zavedamo se namreč, da bomo kakovostnejšo ponudbo lahko dosegli samo z boljšimi delovnimi pogoji, sodobnejšo opremo, kvalitativnim vzdrževanjem, usposobljenim kadrom — vse to pa zahteva velika finančna sredstva, ki jih bomo lahko zagotovili samo z združevanjem na nivoju celotne Železarni, s privoljenjem slehernega železarja.

Valjarne na Javorniku (foto S. Kokalj)

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

MOŽNOSTI VPLIVANJA NA CELOTNO PORABO ENERGIJE

Po prvi naftni krizi v letu 1973 so se nafta, za njo pa tudi druge vrste energijskih virov tako drastično podražili, da so imeli vedno večji vpliv na gospodarski položaj posameznih držav. Zato je postalo varčevanje in zmanjšanje porabe energije za večino držav na svetu eno izmed bistvenih in najvažnejših vprašanj, povezanih z izboljšanjem ali poslabšanjem njihovega gospodarskega položaja. Ta sestavek obravnava možnost vpliva celotne družbe na porabo energije.

VPLIVANJE PREKO MATERIALNO EKONOMSKIH UČINKOV

Vsak material je treba izdelati iz surovin po ustreznih energijskih postopkih. Zato je material tudi nosilec porabljene energije, ki jo je pogosto treba dovajati prek energetsko zelo intenzivne procesne verige. V nadaljevanju navedeni primeri prikazujejo takšno seštevanje potrebne energije za proizvodnjo nekaterih materialov. V oklepajih so navedene v kilogramih količine ekvivalenta rjavega premoga, ki ustreza količini porabljene energije, potrebne za proizvodnjo kilograma navedenih izdelkov. Pri tem je upoštevan tudi vpliv energijskih izgub, ki nastanejo pri pridobivanju električne energije in podobnih postopkih.

— Proizvodnja kovaških izdelkov na utopih: Grodelj (3 kg) — SM jeklo (6 kg) — valjano jeklo (9 kg) — kovaški izdelki na utopih (12 kg).

Pri proizvodnji SM jekla je bilo upoštevano pri vložku razmerje 70 % jeklenega odpadka in 30 % grodlja. Pri znižanju deleža jeklenega odpadka se ustrezno poveča poraba energije zaradi proizvodnje grodlja. Upoštevana tudi ni energija za izkop železove rude in njenega transporta.

— Proizvodnja izdelkov iz aluminija: Proizvodnja gline (16 kg) — elektroliza aluminija (60 kg) — sekundarni aluminij in zlitine (6 kg).

Tudi tu ni upoštevana energija, potrebna za izkop boksita in transport.

— Proizvodnja izdelkov PVC (osnova karbid): Vinilklorid in ostali potrebni material (90 kg) — proizvodnja PVC (324 kg) — PVC cevi (326 kg).

Iz zgornjih podatkov je razvidna energetska intenzivnost za proizvodnjo masovno uporabljenih materialov iz železarske proizvodnje, lahkih kovin in plastike. Podobne ugotovitve veljajo tudi za barvaste kovine, gradbeni material, keramične izdelke, papir in druge materiale. Iz tega tudi sledi zaključek, da je potrebno usmeriti osnovne napore v doseganje upeštevati, da je za tiste materiale, katerih proizvodnja je energetsko zelo intenzivna.

Če npr. razvijemo v industriji za embalažo linijo, pri kateri je mogoče za izdelavo konzervnih škatel uporabljati pločvino debeline 0,15 namesto 0,25 mm, so pri velikih količinah možni letni prihranki deset tisočev ton bele pločvine. To pa pomeni istočasno v več kot v desetkratnem utežnem razmerju prihranek na ekvivalentu rjavega premoga.

Posebno učinkovito so na tem področju pogosto novi izdelki. Z uvedbo steklenih vlaken v komunikacijsko tehniko kot nadomestilo za bakrene kable je mogoče nadomestiti s 30 g

teh vlaken 340 kg bakra in 1070 kg svinca. Poleg tega se prihrani tudi drag in energetsko zelo intenziven izolacijski material.

Pogosto je mogoče doseči določeno uporabnost z različnimi materiali. Pri tem je vedno bolj potrebno upoštevati tudi energetske vplive nadomestitve posameznih materialov. Tako je potrebno za proizvodnjo enega metra plinske cevi s premerom 125 mm iz jekla prevlečenega s polietilenom 93 kg ekvivalenta rjavega premoga, iz polietilena 68 kg in iz polivinilklorida 695 kg. Pri tem je treba pri cevi iz polietilena upoštevati, da je kljub sorazmerno majhni porabi energije pri njeni proizvodnji uporabljena nafta. Zato je potrebno nadomestiti velik del izolacijskih materialov, izdelanih iz nafte, s takšnimi, ki imajo za surovinsko osnovo silikatne materiale.

Takšne nadomestitve določenih materialov z drugimi, več ali manj enakovrednimi, bodo znižale splošno porabo energije in izločale tiste materiale, ki imajo za svojo surovinsko osnovo nafto.

Iz energetskega stališča je posebno pomembno, da tistim izdelkom, ki so energetsko zelo intenzivni, podaljšamo čas uporabe oziroma izboljšamo njihovo vzdržljivost. Pri tem je zelo učinkovita zaščita proti koroziji, ki povzroča vsakemu narodnemu gospodarstvu ogromno škodo.

Zaradi ekonomskega in hitrega popravila ter montaže strojev ali naprav se je v praksi zelo uveljavil način, da pri obrabi ali okvari manjšega dela konstrukcije ali stroja zamenjamo celotnega, starega pa dajo v odpad. Kot kaže energetska veriga procesa, zahteva kilogram jekla devet kg ekvivalenta rjavega premoga za njegovo ponovno proizvodnjo. S ponovno uporabo teh delov je mogoče prihraniti veliko energije.

Pri vsaki vrsti proizvodnje predstavlja izmeček ali izdelek, ki ga ni mogoče uporabiti, tudi izgubo energije, kar pa je z ustreznim delom in ukrepi v proizvodnem procesu mogoče preprečiti. Izguba z višjo stopnjo predelave vedno bolj narašča. Poleg energetske intenzivnosti posameznih postopkov je za količino izgubljenih energije istočasno tudi pomembno, če je odpadli material mogoče uporabiti kot sekundarno surovino in na katerem mestu energetske procesne verige ga je mogoče vključiti.

Ti primeri kažejo na pomembne učinke, ki jih omogoča pravilno naravnana in uspešna materialna ekonomija tudi na področju energetske bilance. Upoštevanje in izkoriščanje takšnih ukrepov predstavlja velike možnosti za varčevanje z energijo in to bi morali v bodoče še bolj izkoriščati.

IZKORIŠČANJE ODPADNIH MATERIALOV IN ENERGIJE

Na splošno ima izkoriščanje odpadnih materialov kot sekundarne surovine ne samo materialno ekonomsko temveč tudi pomembne energetske učinke. Proizvodnja kovinskih polizdelkov iz kovinskih odpadkov je energetsko manj zahtevna kot proizvodnja iz rud. Pri izdelavi jekla omogoča prihranek vsaj 25 % potrebne energije za proizvodnjo grodlja in pri aluminiju prek 90 %, ker odpade proizvodnja gline in elektroliza. Isto velja za baker, svinec in še nekatere druge kovine. Pri tem je treba upoštevati, da postaja vsebnost kovin v rudah vedno manjša in rude je treba kopati v vedno večjih globinah. To zahteva tudi več energije za kopanje in pripravo rud in je tudi zato izkoriščanje sekundarnih surovin vedno bolj ekonomsko učinkovito. Seveda ta ugotovitev ne velja samo za kovinske odpadke.

V posameznih deželah bolj ali manj uspešno zbirajo odpadne surovine za ponovno predelavo. Vendar ne vseh ali pa jih v premajhni meri ponovno izkoriščajo. Zato postaja vedno bolj pomembna naloga, čim bolj poživiti in pospešiti zbiranje odpadnih materialov, vzporedno s tem pa za tiste, ki jih še ni mogoče ponovno uporabiti, razviti tehnologije, ki bodo to omogočile.

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD DRUŽBENA PREHRANA

Na sedmi seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Družbena prehrana, kije bila 31. maja, so obravnavali poslovno poročilo Železarn in temeljne organizacije za prvo tromesečje. Menijo, da je nujno potrebno zmanjšati stroške, povečati produktivnost, morajo pa izkoristiti tudi vse rezerve in uresničiti ukrepe, ki jih pripravlja vodstvo temeljne organizacije.

Seznani so se tudi s programskimi usmeritvami in z rokovnikom aktivnosti za uresničevanje stabilizacijskih ukrepov v občini.

Sodelavki so odobrili 2.000 din denarne pomoči in sklenili, da 23. junija organizirajo piknik na Pristavi.

TOZD ŽIČARNA

Seje izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Žičarna, ki je bila 14. junija, se je udeležil tudi predsednik sindikata Železarn.

Obravnavali so sanacijski program in sklenili, da ga bodo redno mesečno spremljali. Zastavljene cilje bodo dosegli le z uresničevanjem operativnega plana in tudi osebni dohodki se bodo tako izboljšali. Ker imajo premalo delavcev, menijo, da bi vsi delavci morali delati še vsaj eno prosto soboto v mesecu, vendar naj bi bilo to le začasno. Zagotoviti bi se jim morali taki pogoji, da bi operativni plan lahko izpolnili v normalnem delovnem času. Strinjali so se tudi z mnenjem predsednika sindikata, da bi morali v Železarn izdelovati le tiste izdelke, ki dajejo dobre finančne rezultate.

Imenovali so še štiričlansko komisijo, ki bo pripravila predloge za odlikovanje sodelavcev.

DELOVNA SKUPNOST E-TKR-NG

Tretja seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo, raziskave in novogradnje je bila v četrtek, 14. junija.

Obravnavali so varnostni načrt delovne skupnosti. Za izvajanje nalog tega programa so odgovorni predsednik izvršnega odbora in njegov namestnik in vodja delovne skupnosti, izvajajo pa jih izvršni odbor in organi, ki jih imenuje.

Organizacije in vodstva sindikatov morajo zlasti skrbno spremljati, zbirati in analizirati razpoloženje in aktivnost delovnih ljudi v združenem delu, napore pri obvladovanju izrednih razmer, uporabljene ukrepe in akcije pri morebitnih ekscenzijskih pojavih in o vsem poročati predsedstvu občinskega sveta ZSS, ta pa republikemu svetu ZSS.

V primeru vojne ali izrednih razmer bi vsak član izvršnega odbora

moral prevzeti določeno nalogo. Težava je v tem, ker jih večina že ima zadolžitve v krajevnih skupnostih ali kot vojaški obvezniki, zato bi bila potrebna evidenca, da bi naloge razdelili med tiste ljudi, ki še nimajo nobenih zadolžitve.

O svojem delu so poročale tudi vse komisije:

— komisija za šport in rekreacijo opozarja, da se je tekmovanje na ravni Železarn letos udeležilo manj tekmovalcev iz njihove delovne skupnosti kot lani,

— komisiji za priznanja se ne zdi prav, da jim občinska konferenca SZDL Jesenice še ni odgovorila, ali je sprejela njihove predloge za podelitev srebrnega znaka-sindikata ali jih je zavrnila. Menijo, da tak način ni pravičen odnos do dela članov komisije, predvsem pa do predlaganih kandidatov. Pripravili so tudi predlog kandidatov za državna odlikovanja.

— komisija za izlete in oddihe predlaga, da bi na ravni Železarn uvedli spremljanje in evidenco tistih, ki letujejo, da bi imele komisije lažje delo, saj se zdaj pojavljajo upravičeni očitki, da nekateri letujejo vsako leto v istih terminih.

— komisija za socialna vprašanja je za brezplačno letovanje predlagala tri sodelavce, oddelek za zdravstveno in socialno varstvo pa štiri sodelavce.

Obravnavali so tudi smernice dolgoročnega plana razvoja občine, saj je dolžnost sindikata, da vzpodbudi samoupravne organe v delovnih organizacijah, da bodo lahko na podlagi široke razprave izdelali kvalitetni in realni plan tako posameznih delovnih organizacij kot občine v celoti.

Gorski reševalni službi Jesenice so ob njeni 60-letnici nakazali 5.000 din pomoči.

DELOVNA SKUPNOST KO-FI

Tretje redne seje izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti za komercialne in finančne zadeve, ki je bila 13. maja, se je udeležila tudi članica poslovnega odbora Jelka Vidali. Pojasnila je gospodarski in finančni položaj v Železarn in opozorila, da če ne bomo dosegli zadostnega povišanja cen, bo Železarna poslovno leto 1984 zaključila z izgubo. Pripomnila je tudi, naj strokovne zadeve rešujejo strokovne službe, naloga sindikata pa je, da skrbi za pravičen odnos med ljudmi, da ni nezaupanja, kar se zadnje čase opaža.

Ugotovili so, da je delo delegacij za samoupravne interesne skupnosti in zbor združenega dela zadovoljivo, saj se delegati redno udeležujejo sej. Več težav imajo s pripravljenostjo delegatov za opravljanje funkcij.

Menijo, da bi morali taka odklanjanja upoštevati tudi pri napredovanju.

Člane izvršnega odbora tudi zanima, kakšni so kriteriji za odobritev klimatskega zdravljenja na Češkem in v Ptujskih toplicah in kdo predlaga kandidate.

Tri člane so zadolžili za pripravo varnostnega načrta delovne skupnosti, imenovali so novo predsednico komisije za oddihe in izlete — Dušico Varl in podelili delovne pomoči.

TOZD VZDRŽEVANJE

Člani izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Vzdrževanje so na šesti redni seji, ki je bila 15. junija, najprej obravnavali vlogo in način dela sindikata v delovni organizaciji, nato pa so pregledali delo komisij, imenovali dva člana za razpisno komisijo za vodjo temeljne organizacije in razpravljali o osnutku zakona o javnem obveščanju.

Čeprav je katalog del in opravil tik pred obravnavo in se pripravljala reorganizacija vzdrževanja, člani izvršnega odbora o tem nimajo nikakršnih informacij. Menijo, da je potrebno pripraviti res kvalitetno razpravo o tem in vanjo se bodo vsi člani izvršnega odbora tudi aktivno vključili.

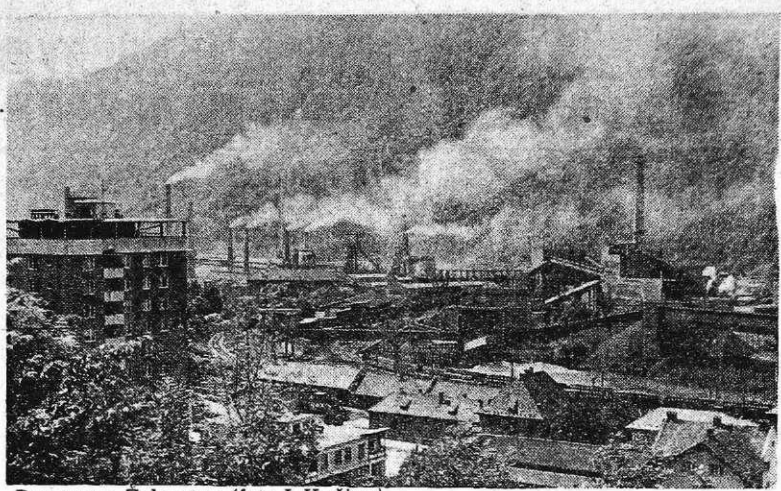
TOZD PROFILARNA

Na sedmi seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Profilarna, ki je bila v četrtek, 21. junija, so potrdili predlog vodje TOZD za priznanje ob 27. juniju, pregledali so osnutek zakona o javnem obveščanju in nanj niso imeli pripomb. Mizarje bodo prosili, da jim uokvirijo priznanje, ki ga je prejel sindikat TOZD Profilarna. Za organizacijo izleta se bodo dogovorili po SDS. Član izvršnega odbora je zaradi odhoda enega člana le še osem.

Železarski globus

JAPONSKA

Pet največjih japonskih železarskih družb je v letu 1983 izdelalo 64,9 milijona ton surovega jekla, kar je 3,5 milijona manj kot v letu 1982. Istočasno pa se je zaradi pričetka obratovanja novih naprav za kontinuirno vlivanje jekla in boljšega izkoriščanja obstoječih naprav povečal delež kontinuirno odlitega jekla v železarnah teh družb z 80,5 % v letu 1982 na 87,7 % v letu 1983. Tako so te družbe med velikimi integralnimi železarnami prve na svetu po deležu kontinuirno odlitega jekla.

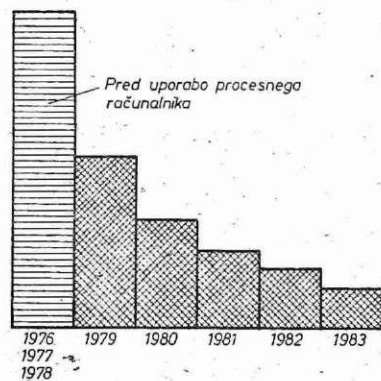
Panorama Železarn (foto I. Kučina)

VZTRAJNA PRIZADEVANJA DAJEJO SADOVE

V ravenski železarni že sedmo leto pri izdelavi jekla uporabljajo računalnik. Z njegovo pomočjo so občutno znižali porabo zelo dragih domačih in uvoženih ferolegur. Prav tako računalnik uspešno pomaga pri znižanju števil kemijsko zgrešenih šarž.

Od uporabe računalnika v letu 1979 se je v mini-livarni število zgrešenih šarž vsako leto znižalo skoraj za polovico in je bilo lani v poprečju za 5 % nižje kod pred uporabo računalnika. Taki dobri rezultati so spodbuda tudi za jeklarje, čeprav zaradi težkih pogojev dela in slabše kvalitete vložka ne pričakujejo tako izrednih rezultatov. Razveseljivo pa je, da je med jeklarji dovolj zanimanja za nove tehnologije izdelave jekla. Tako se je tečaja o ponvični tehnologiji in uporabi računalnika udeležilo kar 90 delavcev jeklarne. Tudi zato pri vse več šaržah, izdelanih po ponvični tehnologiji, jeklarji s pomočjo računalnika dobro zaštevajo kemijsko sestavo jekla. Žal računalnika še ne morejo uporabljati na nekaterih drugih področjih, kot, na primer, v livni jami, ki je velik vir neuspele proizvodnje.

V jeklarni sedaj računalnik uvajajo pri novi ponvični tehnologiji vodenja električne konice na dveh novih vakuumskih pečeh, tekočem zajemanju podatkov in obračunu stroškov po šaržah.

Na sliki je prikazano znižanje kemijsko zgrešenih šarž po uvedbi procesnega računalnika v minilivarni. (Povzeto po članku Jožeta Segla iz 6. štev. In. fužinarja)

DOBRO JE VEDETI

Da bi izboljšali kvaliteto svojih izdelkov, v ravenski železarni že nekaj časa uporabljajo pri kontroli gredic tudi ultrazvok. Da se da taka kontrola še poostri, poroča v kratki informaciji Mitja Šipek.

Tako, na primer, v nemški jeklarni Thyssen-Edelstahl-Werke že tri leta uporabljajo izpopolnjeno linijo za kontrolo gredic z vgrajenimi širokokotnimi ultrazvočnimi glavami, ki prekrivajo ves presek gredice (v Ravnah ultrazvočne glave prekrivajo le 25 do 30 mm širok pas preseka). V 12-kanalni računalniško kontrolirani napravi odkrivajo napake s premerom 2 mm pa tudi 1 mm (po AVG) in dolžinami 5 do 10 mm in skupno dolžino 50 mm v vsej gredici — v Ravnah so zadovoljni, če odkrijejo napake s premerom 4 mm in več, z dolžino najmanj 50 mm in skupno dolžino najmanj 150 mm.

Tako ostra kontrola, kot jo uporabljajo Nemci, je potrebna za gredice, ki so namenjene za prekrivanje v maticah.

Mitja Šipek se ob teh podatkih upravičeno sprašuje, kakšen bi bil šele izmeček v topilnici, če bi tudi oni tako poostri kontrolno gredic, saj že sedaj nekateri negodujejo, da je taka kontrola nepotrebna. Zanje je res sreča, da še nimajo tako popolne naprave za odkrivanje napak, vendar so taki podatki zelo jasen dokaz, kako je kvaliteta naših izdelkov še vedno daleč za najboljšimi.

(Iz 6. štev. In. fužinarja)

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

Poseben energetski pomen ima izkoriščanje odpadne toplote, ki lahko nastane v trdnem, tekočem ali plinastem stanju. Ker lahko nastopa odpadni vir toplote tudi kot nosilec kemično vezane energije, je treba večkrat odločiti med njegovim energetskim ali materialnim ponovnim izkoriščanjem. V splošnem velja: če je materialno izkoriščanje ekonomsko možno, ima prednost pred energetskim, kajti z zgorevanjem izpade v vsakem primeru nosilec odpadne energije iz materialnega kroga.

Specifično problematiko predstavlja fizikalno vezana energija, ki je pri neizkoriščanju z ohlajevanjem ali zmanjšanjem pritiska nepovratno izgubljena. To je tudi osnovna razlika glede na odpadke, ki jih odlagajo na odval in jih je mogoče energetsko ter materialno izkoristiti tudi kasneje.

Danes odpadno energijo še vse premalo izkoriščamo. To je nedvomno povezano tudi s tem, da energijo velikokrat izgubljamo skoraj neopazno v nasprotju z odpadnimi materiali, ki jih je treba odstranjevati in so zato tudi dobro vidni. Dejstvo je, da so pri izkoriščanju odpadne energije še velike možnosti, ki jih bo treba v bodoče čim bolj uspešno izkoristiti.

MOŽNOSTI Z ANALIZO PROCESNIH VERIG

Številni končni izdelki prehajajo v okviru obstoječe delne dela prek več proizvodnih procesov in obdelovalnih stopenj, ki jih pogosto izvajajo v več obratih v medsebojnem sodelovanju. Pri tem se vsak trudi, da bi svojo lastno proizvodnjo opravil s čim manjšo porabo materiala in energije. Vzpostavljeno s tem je treba upoštevati ustrezne kvalitete zahteve. Paziti je treba predvsem na to, da vsi ti ukrepi vodijo do skupne manjše porabe energije, saj lahko ti med seboj povezani procesi vplivajo pozitivno ali negativno na porabo energije v posamezni fazi.

Ukrepi za izboljšanje kakovosti izdelanega materiala so pogosto povezani s povečano porabo energije zaradi, na primer, dodatne toplotne obdelave materiala in podobno. Ti ukrepi so upravičeni takrat, če imajo od izboljšane kakovosti korist procesi, ki sledijo. V nasprotnem primeru je večja poraba energije čista izguba in je na to treba posebej paziti pri uvajanju strategije nadaljnjega oplemenitenja materiala.

Ukrepi za izboljšanje materialne ekonomije ne smejo povzročiti, da se izdelkom zaradi visoke obremenitve obrabe in korozije zniža njihova življenjska doba, saj predčasna zamenjava povečuje celotno porabo energije. To velja predvsem za ukrepe pri izolaciji v gradbeništvu.

Na osnovi teh primerov je jasno, da se morajo vsi udeleženci teh procesov bolj kot doslej zavedati svoje širše odgovornosti in morajo zato razširiti svoje gledanje na spremembe v lastnem procesu ali obratu na bistveno večje področje. Zato je nujno, da je treba za vse ukrepe in spremembe v posameznem obratu upoštevati poleg predvidenih lastnih rezultatov tudi možne vplive v celotni procesni verigi. In to prej, preden so bili ukrepi potrjeni in so jih pričeli izvajati.

VPLIV PREKO STRUKTURNIH UČINKOV

Precejšen vpliv na porabo energije ima tudi struktura izvoza ali uvoza. Iz spodnje tabele je razviden za nekatere industrijske razvite države zahodnega sveta v odstotkih delež izvoza in uvoza energije pri celotni industrijski porabi.

držela	izvoz	uvoz
ZDA	8	7
Kanada	26	27
Francija	41	40
Zvezna rep. Nemčija	38	51
Italija	32	37
Velika Britanija	29	31
Švedska	47	58
Japonska	14	27

V navedenih številkah nista vključena izvoz in uvoz nosilcev energije, temveč se nanašajo samo na materialne izdelke, ki vsebujejo določeno porabljeno energijo. Pri večjem deležu izvoza, v primerjavi z uvozom, je potrebno kriti to večjo porabo z nosilci energije iz lastnih virov in dodatnega uvoza. Zaradi naraščajočih cen nosilcev energije skušajo zmanjšati energetske razlike med izvozom in uvozom, predvsem v tistih državah, ki morajo kriti velik del svojih energetskih potreb z uvozom. Pri tem gre predvsem za večjo stopnjo predelave in oplemenitenje surovin in drugih materialov in povečano proizvodnjo tistih izdelkov namenjenih izvozu, ki zahtevajo manjšo porabo energije.

Vendar ima tudi domača strukturalna poraba precejšen vpliv na porabo energije. Pri tem imajo odločilno vlogo tisti izdelki, ki zahtevajo med svojo dobo uporabe med obratovanjem porabo energije (npr. gospodinjstvi stroji). Glavni vpliv na to ima njihova konstrukcija, ki zahteva čim manjšo porabo energije.

VPLIV OBLIK GOSPODARSKE ORGANIZIRANOSTI

Področje, ki ima velik vpliv na energetsko bilanco posamezne države, je način lokalne preskrbe s toploto, ki bi morala biti čim bolj centralizirana. Majhne toplotarne imajo slabši izkoristek in tudi število zaposlenih na enoto je večje. Zato je energetsko zelo učinkovita povezava med proizvodnjo energije in toplote za ogrevanje in higienske potrebe. To je nujno potrebno upoštevati tako pri lokaciji novih stanovanjskih naselij, kakor tudi objektov za preskrbo s toploto.

Vendar bi naj tudi nadaljna centralizacija in specifikacija proizvodnje v večji meri kot doslej upoštevala vpliv splošne porabe energije, ki je predvsem posledica naraščajočih transportnih potreb. Istočasno je treba tudi izbrati najbolj primerne transportne poti — železnica, ceste ali vodna pot — ker se specifična poraba energije glede na pogoje transporta lahko močno razlikuje.

Na porabo energije vpliva tudi intenzivno ali ekstenzivno povečanje proizvodnje. Kar okoli 25 % energije je v industriji porabljeno za ogrevanje prostorov, zračenje in razsvetljavo. Od te količine porabi 75 % samo ogrevanje, na kar sama proizvodnja v veliki meri ne vpliva. Kjer pa se intenzivno povečanje proizvodnje odvija v obstoječih zgradbah tovarn, se vzporedno s povečano proizvodnjo le malo poveča tudi poraba energije za ogrevanje. To povečanje se giblje le okoli 10 % v bazični industriji in do 70 % v predelovalni industriji. Zato so ukrepi za intenzivno povečanje proizvodnje energetsko posebno učinkoviti v predelovalni industriji.

ZAKLJUČKI

Prikazana vplivna področja kažejo, da ima skoraj vsaka človekova dejavnost in to predvsem na materialnem področju določen vpliv na celotno porabo energije. Iz tega pa sledi tudi možnost in potreba, da je treba navedene vplivne dejavnike upoštevati bolj kot doslej. Pomembno je, da vsak pozna svoje možnosti, ki vplivajo na skupno porabo energije in jih pri praktičnem delu tudi vedno ustrezno izkoristi.

Obravnavani primeri tudi kažejo, da veliko možnosti za racionalno porabo in varčevanje z energijo še nismo izkoristili, in to tako na industrijskem kakor tudi na privatnem področju in so zato pred nami danes in v prihodnje na tem področju še velike naloge. Posebno še, ker energija ne bo vedno cenejša, temveč dražja!

PRVI PARTIZANI NA TRIGLAVU SO BILI GRADNIKOVCI, KI SO 30. MAJA 1944 NA NJEM RAZVILI ZASTAVO

Leta 1944 so se na vrh Triglava povzpeli tri partizanske patrulje: konec maja patrulja Gradnikovce brigade, 2. avgusta skupina kulturnikov 9. korpusa in v drugi polovici oktobra patrulja Jeseniško-bohinjskega odreda, v kateri sta bili tudi dve mladinski aktivistki iz Bohinja.

O tej tretji skupini, ki je na vrhu Triglava izobesila zastavo v pozdrav osvoboditeljem Beograda — ta je bil osvobojen 20. oktobra 1944 — je ohranjenih največ slik; morda je to tudi razlog, da smo o pohodu te skupine na Triglav doslej največ pisali v razne časopise in knjige, pa tudi največ radijskih in televizijskih poročil je bilo o tem podvigu. V senci te odprave sta ostali prejšnji in so le redki, ki vedo, da so se Gradnikovci na vrh Triglava povzpeli v počastitev branilcev Drvarja in vrhovnega štaba narodnoosvobodilne vojske in njenega komandanta tovariša Tita. S tem prispevkom želimo opozoriti na ta pohod, ker je letos od tega dogodka že minilo 40 let.

Maja 1944. leta je štab 31. divizije napotil Prešernovo in Gradnikovo brigado v skupne ali samostojne akcije na Gorenjsko. Napadali naj bi postojanke v Bohinju in okolici Bleda. Po napadu na Nomenj se je Gradnikova brigada premaknila na Koprivnik, na obronke Pokljuke. Na Mrzlem studencu je vodila ogročen boj. Sodelovala je v osvoboditvi zgornjega dela Bohinja. Konec maja so se Gradnikovci lotili postojank v gorski okolici, Prešernovci pa so napadli Ribno.

V takih okoliščinah se je porodila misel, da bi odšla patrulja prostovoljcev na vrh Triglava in tam izobesila zastavo. Vodja je bil tedaj načelnik štaba Gradnikove brigade Oto Vrhunec-Blaž Ostrovrhar. V patrulji so bili poleg Blaža še vojni dopisnik Srečko Perhavec, ki je vzpon fotografiral, vendar so se fotografije izgubile, bataljonski komisar Miro Pavlin iz Nove Gorice, za vodilca pa je bil Martin Škantar-Zvan iz bohinjske Srednje vasi. Od teh živi le še Miro Pavlin, ki se pohoda na Triglav tako spominja:

»Marca smo se Gradnikovci borili na Vipavskem, aprila na Cerkljanskem in maja leta 1944 v bohinjski kotlini, v okolici Bleda in na Pokljuki. Po teh bojih smo dva dni počivali na Uskovnici. Zvedeli smo za letalski napad in desant na Drvar, dva dni za tem pa, da desant ni uspel in da ni padel nihče od članov vrhovnega štaba.

Komandant Ratko je strmel v belega orjaka in nenadoma rekel: »Na Triglav bomo šli. Ne z brigado, temveč izbrana skupina. Ni klonil naš vrhovni štab, ne Drvarčani in borci brigad, ki so pritekale na pomoč, tudi mi ne bomo. Ponesli bomo nanj našo novo zastavo in s tem proslavili našo zmago v Drvarju.«

Vsi smo se zazrli v divja in bela ostenja našega očaka. Blizu nam je bil. Skoraj na doseg roke, ves očarljiv in sila zanimiv.

»Jaz bom šel gor,« je prvi rekel načelnik Blaž, naš ljudski pesnik in izreden borec.

Štabni pisar Srečko je pogledal vame in rekel: »Greda tudi midva, Miro, smučarja sva in planinca.«

Prikimal sem. Zagledal sem se v divje stene in zdelo se mi je, da me naravnost vabi.

Še vodilca smo potrebovali. Martin Škantar-Zvan iz bohinjske Srednje vasi nas bo vodil. Pozna vse steze, ki vodijo na Triglav.

Na pot bomo odšli naslednji dan po kosilu, sklenemo. Bili smo brez vrvi, derez, cepinov in toplih vetrovk. S seboj smo vzeli vsak svoj kos kruha, sira in suhih hrušk. Tudi orožje, bili smo še v vojni.

Opojno dišeči gozd po pomladi je že za nami. Naša pot se je v zavojih vzpenjala po pobočju zaobljenega Tosca. Toplo nam je bilo. Sopli smo in večkrat sedali v rušje. Zvan nas je grdo pogledoval. Prepočasi smo hodili zanj. Zdel se mi je kot gams, lahek, prožen in hiter. Nihče ni slutil, da je to njegova zadnja pot na Triglav. Padel bo dvajset dni pozneje na Jelovici.

Na koncu zlozne poti do Velega polja smo ugledali Vodnikovo kočo. Seveda je bila zaprta, vendar smo ključ našli na določenem mestu. Stopili smo vanjo. Čista je bila in vse stvari so bile na svojem mestu. Ogledoval sem razstavljene planike. Lepe so bile, skušnjava velika, zato sem si tri vzel za spomin. Zaklenili smo kočo in šli dalje. Začele so se prve težave. Pot se je začela strmo dvigati. Često je bila poledenela. Drselo nam je, pa tudi padali smo.

Obute nismo imeli najboljših; Blaž je nosil celo škornje. Kaj bo z nami šele zgoraj, kjer je še prav trda zima?

Sence so že prekrivale Velsko dolino, ko smo prispeli do doma Planike

in se srečali s pravo zimo in globokim snegom. Dom je bil s severne strani skoraj do strehe zamešan s snegom. Šli smo vanj. V kuhinji smo našli drva, na polici nekaj čaja. Lotili smo se naše skromne večerje in si skuhal čaj. Pili smo ga brez sladkorja.

Zmračilo se je. Ob medli leščerbi je stekla beseda in ni je hotelo biti kraja. Preden smo se odpravili k počitku, sem stopil še na plano. Nebo je razsvetljevalo luna. Sence so zakrivale ostenje Malega Triglava, vrh nad kočo pa se je svetil v luninem sijaju. Neizmerna tišina, le čez raztrgane robove je vlekel severnjak.

Zjutraj nas je prebudilo sonce. Vstajalo je izza štajerskih gora. Na pot moramo, dokler je sneg še trd. Zavili smo proti zasneženi steni Malega Triglava. Vidralo se nam je do kolen, ponekod pa smo naleteli na spihana ledišča. Vzpenjali smo se oprezo in se zagrizli v ledeno steno. Zvan, ki je hodil prvi, nam je kazal mesta, kjer so bile varne stopnje. Pomagali smo si tudi z jekleno vrvjo, ki je tu in tam molela iz globokega snega.

Vsi smo prispeli do grebena, ki vodi z Malega na Veliki Triglav. Do sem je še šlo kar dobro, nato pa smo se ustavili in se zgrozili: poti naprej ni bilo več. Greben je prekrivala dva metra visoka snežna streha in rahlo visela proti jugu. Na obe strani grozljiva prepada.

Spogledali smo se in onemeli. Zvan nas je nekaj časa gledal, nato pa odsekano dejal:

»Gremo dalje!«

»Kam?« vpraša Blaž, kot bi mu bilo nerodno.

»Menda gremo na Triglav,« de vodič Škantar, »vrh je tam gori, pot pa prek te strehe.«

Glej ga Bohinjca! Kot maček je zajahal snežno streho, tu in tam preizkušal njeno trdnost in že se nam je režal z druge strani.

Trdna je, ne bo se vdala, nas hrabri. Kar pojdite prek, eden po eden. Na vrsti je bil Blaž. Globoko je vzdihnil sapo, kot skakalec preden se požene v vodo. Zajahal je streho in v grobni tišini prešel nevarni greben.

Uhhh, je vzdihnil na drugi strani in si obrisal potno čelo.

Tudi s Srečkom sva preplezala greben. Nisem pogledal ne levo, ne desno. Nisem vedel in ne čutil, kdaj se mi je orosilo čelo. Ne, to ni bila nobena šala.

Pot proti vrhu je bila utrta, na nekaterih mestih celo kopna. Premagali smo še zadnjo strmino in ugledali Aljažev stolp, zamešan s severne strani prav do vrha.

Na vrhu Triglava smo. Zadihani, oznojeni, toda neizmerno srečni. Izpolnil se mi je moj davni sen. Mati mi tega ne bi nikoli dovolila.

Srečko je razvil zastavo. Nosil jo je ovito okoli telesa. Podarilo so nam jo mladinke iz Srednje vasi. Pritrdil jo je na stolp in zaplapolala je v jutranjem vetru. Prva zastava naše nove domovine.

Zapela je Blaževa brzostrelka, razpočila se moja ročna bomba. Med stenami je odjeknilo, sprožil se je mogočen snežni plaz, ki je bučno zdrvel v dolino Vrat.

Srečko nas je slikal. Večkrat, toda zaman. Slike so izginile med nemško ofenzivo junija 1944. leta na Cerkljanskem.

Bili smo neizmerno srečni in ponosni. Kot prvi partizani smo 30. maja 1944 razvili zastavo naše domovine na Triglavu. Povedali smo okupatorju, da je gora naša, Slovenska, in da ni sile, ki bi lahko uničila naše želje po svobodi in miru.

Iz spominske knjige smo ugotovili, da je po kapitulaciji naše dežele stopilo na teme našega očaka 28 nemških vojakov in šest oficirjev. Za njimi smo se vpisali mi in to s praviimi imeni.

Sonce je že močno gredo in pod debelo snežno odejo je šumela voda. Od Velikega Kleka sem so se nam blizale kopaste megle.

Sestopiti moramo. Skrajni čas je, je rekel Zvan.

Še enkrat smo s pogledi objeli vse gore naokoli in skoraj dve tretjini slovenske zemlje.

Previdno smo se podali navzdol. Snežno opast smo prešli srečno in brez nezdgo, vendar nam je še enkrat povzročila veliko strahu. Pri sestopu z Malega Triglava je skoraj prišlo do nesreče. Blažu je spodrsnilo, drsel je v globino in se v zadnjem trenutku ujel na žico, ki je molela iz snega. Prebledel je in rekel:

»Triglav je samo eden, lep in mogočen, toda tudi jaz imam samo eno

glavo. Raje grem petkrat na juriš, kot še enkrat v ledu na Triglav.«

V štabu brigade so nas prisrčno pozdravili in nam postregli z dvojnimi obroki hrane. Pripovedovali smo jim o vzponu, o snežnem zamestu, o vtisih, o zastavi, ki je zaplapolala na Aljaževem stolpu, o nevarnostih, ki smo jih morali premagovati. Le vodič Martin Škantar-Zvan je molčal, ker je bila zanj ta pot nekaj vsakdanjega. Žalovali smo za njim, ko je čez nekaj dni s še šestimi tovariši padel ob neki koči na Jelovici, kjer so skoraj vsa trupla pogorela.

Martin Škantar-Zvan je bil v mladosti šibkega zdravja in vedno bolhen. Boleden je bila že v družini. Za tuberkulozo sta umrla njegov brat Janez in sestra Cilka, Martinova dvojčica. Po decembrski vstaji v Bohinju leta 1941 se je tudi Martin znašel za zapahi begunske graščine. Po nekaj mesecih so ga izpustili domov in kasneje vpoklicali v nemško vojsko. Služil je nekje v Franciji, ko pa je prišel na dopust, je odšel k partizanom. Kako je padlo tistih sedem borcev pri neki koči na Jelovici, še doslej nimamo podrobnih podatkov.

Ob pisanju teh vrstic pa me daje radovednost, če je bil Martin Škantar iz iste družinske veje, v kateri se je rodila Rozalija Škantar, po domače Šestova iz Srednje vasi v Bohinju, ki je v prejšnjem stoletju kot dvajsetletno dekle z očetom in dvema ljubljancema (eden od teh je bil Ottmar Bamberg) prišla na Triglav kot prva ženska.

Druga skupina partizanov je na vrh Triglava prišla iz trentarske smeri. V njej so bili prostovoljci iz igralske skupine 9. korpusa, in sicer dr. Lev Svetek-Zorin, Danilo Turk-Joco, Herman Srebrnič-Siški Trentar, Tilka Domevšek-Lojkova, harmonikar Jožko Erjavc in kurir Jože Šebenik. Od teh sta Danilo Turk-Joco in dr. Lev Svetek že bila na vrhu Triglava. Na čelu te skupine je iz Trente po strmi in izsekani Komarjevi stezi najbolj htel Joco, ki je puščal druge daleč za seboj. Na vrhu Triglava so zapeli pesem »Od Urala do Triglava.«

Ta vzpon je leta 1946 dr. Lev Svetek podrobno opisal v Planinskem vestniku, iz katerega citiram odlomek o tem, da so opazili, da je pred njimi že bila na vrhu Triglava neka druga skupina partizanov. Takole piše avtor:

»Oho, kaj pa je to? Te nakaze pa še ni bilo v zadnjem letu pred vojno, ko sem bil poslednjič na Triglavu! Glej, glej: prav poleg Aljaževega stolpa ti stoji poldrug meter visok steber; bahato se blišči na strani, obrnjeni proti Gorenjski, velika črka D (Deutschland), na drugi, obrnjeni proti Primorski, pa velika črka I (Italija). Tako torej ste si razdelili našo slovensko zemljo! Tako ste jo mislili prerezati prav po sredini njenega živnega telesa, tako ste hoteli napraviti umazano kupčijo na naš račun? In še v tej umazani kupčiji je uspelo južnemu kramarju ogoljufati svojega severnega pohlepne sosedu za tistih nekaj metrov zemlje, kolikor je bil prejšnji italijanski mejnik zasajen niže od Aljaževega stolpa. Zdaj se šopiri ta mejnik zasajen tik poleg stolpa in kričeče oznanja z najvišjega vrha slovenske zemlje brezsrčno, samovoljno razkosanje naše narodnega telesa.

Val ogorčenja in svete jeze se je dvignil v nas. Proč s tem znamenjem tujega nasilja, proč s tem madežem na našem lepem planinskem svetu! Nikomur ni bilo treba reči besede: podžgani od notranjega ognja smo se vsi hkrati lotili dela, izpodkopali smo zajetni steber na severni strani, uprli se krepko vanj — in že je romal osovraženi, krivični mejnik v velikanskem loku preko severne triglavske stene, se odbil parkrat od skalnatih skladov in se razletel na tisoč drobnih koscev nekje v dolini Vrat. Tako »sacro confine«, kratka je bila tvoja slava, nikdar več ne boš kazil našega ponosnega Triglava!

Tako smo si ohladili jezo in tako smo očistili najvišji vrh Slovenije in vse Jugoslavije fašistične nakaze. Sedaj šele smo našli časa za ogled samega Aljaževega stolpa. Še vedno si torej tu, stari znanec: kljuboval si vsem navalom planinskih viharjev in tudi navali tujih nasilnikov! Upiiral si se in se preborel v svobodo, ki kmalu zajame tudi doline, mesta in vasi. Glej — ohranjena je celo vpisna knjiga! Vzamem jo v roke in prelistujem z mešanimi občutki. Čudne geste izkazuje v tej vojni ostarela, razcefrana vpisna knjiga! V letu 1941 berem še ime našega Jožeta Čopa, dočim so v letu 1942 vpisana sama imena nemške soldateske in germanskih turistov. V letu 1943 ne najdem več nemških vpisov — aha, pozna se, da so tedaj pričeli tod okoli rogoviliti partizani! Seveda je, kakor bi odrezal, prenehala nemška turi-

stika po triglavskem kraljestvu; pojavili so se pač drugi »turisti«, oboroženi z brzostrelkami in s titovkami na glavah! Že spomladi 1944 se je vpisala prva partizanska patrula. Zapisali so, da so razvili na Aljaževem stolpu našo zastavo — še vedno tiči drog v vrhu strehe, dočim so zastavo samo odnesli planinski viharji. Mi smo torej druga partizanska družina na Triglavu; vpišemo se s polnimi in partizanskimi imeni. V rubriko »kam potuje« napišemo z velikimi črkami: V nove zarje!

Ne vem, ali je ostala ohranjena ta vpisna knjiga in koliko partizanov se je še vpisalo za nami do osvoboditve. Vsekakor bi bila ta knjiga dragocen dokument te velike dobe, dokaz partizanske vztrajnosti in njih smelih podvigov. Hkrati pa dokaz, kako propada nasilje in kako zmaga gujejo mlade, napredne ljudske sile. Tako je dr. Svetek pisal o njihovem pohodu.

Ko je prišla tretja skupina partizanov oktobra 1944. leta na Triglav, je bila spominska knjiga še v Aljaževem stolpu. Po tistem dnevu Nemcev ni bilo več na Triglav. Knjiga je pričakala osvoboditev, toda nek planinski prijatelj takšnih dokumentov jo je izmaknil za svoj arhiv, vendar ne vemo, kdo.

Pohod Gradnikovcev na Triglav je vojni dopisnik in štabni administrator Srečko Perhavec opisal v brigadnem časopisu Naš glas z dne 24. junija 1944. Srečko omenja štiri pohodnike, Stanko Petelin-Vojko pa v knjigi Gradnikova brigada navaja še petega člana te odprave, in sicer Milana Trašnovca-Milčeta. Čudno je, da je dopisnik, ki je bil sam s patruljo na Triglavu, že po nekaj dneh pozabil na petega člana.

Srečko je v brigadnem časopisu Naš glas zapisal naslednje:

»Prišli so dnevi oddiha, ko je nenadno vznikla misel, da bi se vzpeli na vrh Triglava in tam zasadi- li našo milo slovensko zastavo, ki naj se ponosno vije in kaže pot vsem pravim in dostojnim Slovincem. Beseda je dala besedo in odločili smo se, da krenemo takoj na pot. Tako je ob enih popoldne korakala četverica tovarišev pod vodstvom načelnika štaba tovariša Blaža. Z njim so šli še politkomisar Miro, pisar Uvuci in vodič Zvan, sin gorenjskih planin, oprtani z obilnimi nahrbtniki, po ozki stezi od Uskovnice, najlepše planine

nad Bohinjskim jezerom, proti Triglavu.

Sonce se je z vso gorečnostjo upiralo v vroče skale, ko smo se pehali naprej in ogledovali naravne krasote triglavskega pogorja. Po daljši hoji smo prišli do prvih snežnih plazov, ki so postajali čedalje pogostejši in nam oteževali pot.

Prišli smo do Vodnikovih koč, v kateri smo našli razdejanje, sledove nemških roparjev, ki so se povzpeli celo v te višine, da nasitijo svoje roparsko poželenje po tuji domovini. Krenili smo takoj naprej proti Aleksandrovi koči (2405), ki smo jo po zelo težavni hoji tudi dosegli. Tako kot v prejšnji koči, je bil tudi tu stršen nered in vse razmetano.

Ogledali smo si spominsko knjigo, sama nemška imena iz prejšnjega leta, med njimi nobenega slovenskega. Žalostni smo se spogledali. Tovariš načelnik vzame pero in molče zapíše svoje podatke, a mi trije isti. Ogledovali smo okolne planine — nasproti doma se je mogočno dvigala sivi velikan in nas vabil, ves zavzeta oblačila, v svoje naročje. V domu smo se okrepčali, se odpočili in prespali. Naslednjega dne smo zgodaj zjutraj nadaljevali pot proti vrhu.

Tedaj se je šele pokazalo, kako planinec. Najboljši med dobrimi bil tovariš Blaž, ki se je oprijemal zice, semtertja zbiral sapo in se pot, da se je kar kadilo od njega. Po daljšem sopihanju je bruhalo iz njega: »Raje grem trikrat v juriš, kot pa enkrat samkrat še na vrh.«

Po velikem trudu smo čez ledeno plast nad nevarnimi robovi le prišli na vrh, čeprav vsi upehani. Naši napori pa so bili poplačani z nepopisnim razgledom prek naše širne domovine. Prevzela nas je sreča in bili smo zadovoljni. Nato smo razvili našo lepo trobojnico, ki je ponosno zaplapolala v jutranjem vetru, a čez robove in skalovje kralja slovenskih planin se je doli proti dolini naše bistre Save razlegala tiha pesem slovenskih partizanov: Hej, Slovenci, kda bo konec našega trpljenja...

Po kratkem zatišju smo se začeli spuščati, v nas pa je bila ena sama misel: Morda smo bili gori prvi zadnjič, toda prvi med vsemi smo zasadi trobojnico naše domovine na vrh Triglava in dokazali, da je naša bo ostal vekomaj naš...

Jože Vidic

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Energetika z dne 20. junija 1984 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

OBJAVLJAMO PROSTA DELA IN NALOGE

1. stikalničar RTP Hrenovica šifra 3130 D-4 9. ktg. 1 oseba
  2. I. električar za VN naprave šifra 3143 D-4 9. ktg. 2 osebi
- POGOJI: Ad. 1) Triletna poklicna šola — elektro stroke in dve leti delovnih izkušenj.

Ad. 2) Triletna poklicna šola — elektro stroke in pet let delovnih izkušenj.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh na kadrovski sektor Železarnice z oznako »za TOZD Energetika«

Na podlagi sklepa odbora za delovna razmerja TOZD Remontne delavnice z dne 19. junija 1984 ponovno

OBJAVLJAMO PROSTE DELOVNE NALOGE

- STRUGAR šifra 8929 D-4 9. ktg. 1 oseba
- POGOJI: poklicna šola strojne smeri — strugar in dve leti delovnih izkušenj.
- Prijavnice z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v osmih dneh na kadrovski sektor Železarnice, C. železarjev 8.

Na podlagi sklepa odbora za delovna razmerja TOZD Vzdrževanje z dne 22. junija 1984

OBJAVLJAMO PROSTA DELA IN NALOGE

- VODJA VZDRŽEVANJA HV BELA šifra 7890 U-5 19. ktg. 1 oseba
- POGOJI: — visoka ali višja izobrazba tehnične smeri, — pasivno znanje nemškega ali angleškega jezika, — dve do tri leta delovnih izkušenj na vodilnih mestih v operativi.
- Prijavnice z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v osmih dneh na kadrovski sektor Železarnice, C. železarjev 8.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Družbena prehrana z dne 18. junija 1984 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

PONOVNO OBJAVLJAMO

- prosta dela in naloge za nedoločen čas
1. I. kuharica, šifra 9518, D-3, 8. kategorija 1 oseba
- prosta dela za določen čas šestih mesecev
2. II. kantinerka, šifra 9019, D-2, 4. kategorija 2 osebi
  3. II. kuharica, šifra 9519, D-2, 6. kategorija 2 osebi
  4. kuhinjska pomočnica, šifra 9520, D-2, 3. kategorija 1 oseba
  5. sobarica v samskem domu, šifra 9206, D-2, 4. kategorija 2 osebi
- POGOJI:
- ad. 1 — poklicna gostinska šola smer kuhar in dve leti delovnih izkušenj; poskusno delo dva meseca;
  - ad. 2 — poklicna trgovska šola ali dokončana osnovna šola; poskusno delo dva meseca;
  - ad. 3 — poklicna gostinska šola — smer kuhar; poskusno delo dva meseca;
  - ad. 4 — dokončana osnovna šola;
  - ad. 5 — šest razredov osnovne šole.
- Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh po objavi na kadrovski sektor Železarnice, C. železarjev 8, z oznako »za TOZD Družbena prehrana«.

ŽELEZOVA GOBA — ENERGIJA, PORABA, TRANSPORT

Proizvod direktna redukcije železove rude — železova goba — postaja v zadnjih letih vedno bolj zanimiv kot vložek za obločne električne peči pri manjših železarnah, ki obratujejo na osnovi elektro jekla. Zato so zanimivi nekateri podatki o energiji, oziroma reducentu, uporabi in transportu tega materiala.

ENERGIJA

Najbolj primeren reducent in s tem tudi nosilec energije za direktno redukcijo železove rude je zemeljski plin. Toda ob njegovi primernosti je treba upoštevati tudi nekatere neugodne dejavnike:

- na precej zamljepisnih področjih zalog tega goriva ni majo,
- če so še na razpolago zaloge zemeljskega plina, je lahko v primerjavi z drugimi reducenti cena plina previsoka,
- če je njegova cena primerna, potem je možno, kot je to v večini industrijsko razvitih dežel, da hranijo večji del svojih rezerv za široko uporabo in porabo v manjših podjetjih. S tem je seveda zmanjšana možnost za uporabo plina pri izdelavi železove gobe.

Ob upoštevanju teh dejstev so možnosti za uporabo drugih reducentov naslednje:

- vplinjavanje tekočih ali trdnih goriv, oziroma ustreznega predelava drugih plinastih goriv,
- uporaba premoga v jaskastih pečeh,
- uporaba premoga v rotacijskih pečeh.

Teoretično je mogoče združiti postopek konvencionalne redukcije v jaskasti peči s postopkom vplinjavanja kakršnega koli goriva ob pogoj, da se pridobljeni plin ne razlikuje mnogo od tistega, ki ga normalno uporabljajo pri direktni redukciji. Možnosti za to je veliko.

VPLINJEVANJE RAZNIH GORIV

Za vplinjavanje nafte je bilo izvedenih mnogo poskusov, dokler niso razvili postopka COSIGUA, ki so ga tudi preizkusili v industrijskem obsegu. Ta postopek uporablja vplinjevalec s kisikom in redukcijo v jaskasti peči Purofer. Japonski postopek NSC družbe Hirohata, ki pa je še v poskusnem stanju, združuje delno oksidacijo po postopku Texaco in redukcijo v jaskasti peči po postopku NSC. Tudi za najbolj razširjena postopka direktna redukcije Midrex in HyL so predlagali podobne rešitve.

Vplinjavanje premoga ima že dolgo tradicijo in danes so najbolj znani postopki Koppers Totzek, Lurgi in Texaco. Možen je še nadaljnji razvoj podobnih postopkov na osnovi biomase in ob uporabi vplinjevalcev z uporabo kisika.

Vplinjavanje s plazmo je nov postopek, ki ga je razvilo švedsko podjetje SKF in je povezano z v praksi že uporabljanim postopkom Plasmared. Postopek je posebno zanimiv, ker omogoča veliko izbiro uporabljenega goriva in v primerjavi z drugimi postopki ima precej manjšo porabo energije.

Obstaja tudi možnost uporabe elektrolize za pridobivanje vodika. Ker pa zahteva ta postopek veliko električne energije, ga je mogoče uporabljati samo ob izredno nizki ceni elektrike ali pa v prihodnosti, če bo prišlo do vedno večje pocenitve proizvodnje v jedrskih elektrarnah.

Kot zadnjo možnost je treba omeniti še uporabo koksarniškega plina, kjer obstojata dve možnosti. Prva je s predhodno predelavo, kar predlaga Midrex, ali pa neposredno, kot predlaga HyL.

DIREKTNÁ REDUKCIJA S PREMOMOM V JASKASTI PEČI

Znano je, da je ta postopek najstarejši, saj je bil uporabljen kot švedski Höganäs postopek že v začetku tega stoletja in ga še danes uporabljajo za izdelavo železovega prahu. Možnosti za vodenje procesa direktna redukcije v jaskasti peči sta dve.

Prva je z ogrevanjem z zunanje strani. Takšen način je uporabljal postopek Echeverria, ki pa je danes že opuščen, medtem ko postopek Kinglor Metkor, ki ga je razvilo italijansko podjetje Danieli iz Vidma, uporabljajo v neki burmanski mini železarni. Zaenkrat je slaba stran tega postopka majhen agregat in s tem tudi nižja proizvodnja.

Druga možnost je z notranjim ogrevanjem. V glavnem uporabljajo pri tem postopku za ogrevanje električno energijo. Znana sta postopka Ferrocil in EDR.

DIREKTNÁ REDUKCIJA S PREMOMOM V ROTACIJSKI PEČI

Tudi ta postopek je že dolgo znan in je v zadnjem obdobju predmet številnih raziskav. Njegov namen je zagotoviti obratovne pogoje, ki bodo omogočali obvladovanje procesa predvsem glede na temperaturo v peči in njeno konstrukcijo.

Danes poznamo več teh postopkov in med njimi so najbolj znani zahodnonemški SL-RN in Krupp-CODIR, ameriški Chalmers-ACCAR in japonski DRC. Razlikujejo se predvsem glede na uporabljeno vrsto goriva. Možna je uporaba premoga in oglja, kjer je specifična poraba energije skoraj ista, medtem ko je pri Chalmers-ACCAR postopku uporabljena kombinacija premoga in mazuta in je specifična poraba energije nekoliko višja.

Tako je glede na vrsto goriva na razpolago cela vrsta postopkov, ki so že v industrijski rabi ali pa v razvojni fazi. Namesto zemeljskega plina, ki je danes najbolj razširjen reducent, obstaja še možnost uporabe premoga in oglja ter v kombinaciji z električno energijo in mazutom. V prihodnosti pa lahko računamo še na vodik, vendar bo imela pomembno vlogo predvsem njegova cena.

UPORABA ŽELEZOVE GOBE V SVETOVNI ŽELEZARSKI PROIZVODNJI

Pri obravnavanju uporabe železove gobe v svetovni železarski proizvodnji je treba upoštevati dve osnovni vrsti železarn: z elektro jeklaro in s plavži ter jeklaro s kisikovimi konvertorji.

ŽELEZARNA Z ELEKTRO JEKLARNO

Pri železarni z elektro jeklaro in lastno proizvodnjo železove gobe je treba upoštevati tri dejavnike:

- ekonomsko zelo ugodno stojičje železarna,
- pri uporabi železove gobe je kot vložek treba upoštevati določene probleme s količino in ceno,
- večja uporaba železove gobe je zaželeno ob določenih kvalitetskih problemih.

Rentabilnost in ekonomičnost železarn z elektro jeklaro je znana in je zato primerna tako za industrijsko razvite kakor tudi nerazvite dežele:

- investicijski stroški so v primerjavi z integralno železarno s plavži in kisikovimi konvertorji občutno manjši;
- poraba energije je pri jeklenem odpadku v vložku znatno nižja kot pri integralni železarni, medtem ko je pri železovi gobi nekoliko višja. Po podatkih študije, ki jo je izdelal medna-

rodni inštitut za železo in jeklo (IISI), ob upoštevanju 100 % porabe energije pri integralni železarni z letno proizvodnjo osem milijonov ton surovega jekla, dosega elektro jeklaro z jeklenim odpadkom v vložku in letno proizvodnjo milijon ton samo 44,4 % in ista železarna ob uporabi železove gobe v vložku 118,3 %. Pri železarni z elektro jeklaro se položaj še nadalje izboljšuje in zato so pogoji za uporabo železove gobe vedno bolj ugodni;

— produktivnost glede na zaposlene delavce je pri železarni z elektro jeklaro zelo visoka, posebno še pri majhnih železarnih z nizkim številom proizvodnih agregatov;

— jeklenega odpadka, ki je osnovni vložek za te železarne, je v zadnjih letih na svetovnem tržišču dovolj na razpolago.

Vsi navedeni dejavniki so pripomogli k temu, da je po letu 1960 hitro naraščalo število železarn z elektro jeklaro, posebno še tam, kjer so bile na razpolago zadostne količine jeklenega odpadka. To je tudi glavni vzrok za povečanje števila teh železarn v industrijsko razvitih deželah.

Žel jeklenega odpadka ni na razpolago v večjih količinah v industrijsko manj razvitih deželah, ki pa imajo pogosto večje ali manjše zaloge zemeljskega plina. Tam lahko pride močno do veljave postopek direktna redukcije železove rude.

Prve mini železarne z elektro jeklaro so imele v svojem proizvodnem programu predvsem betonsko jeklo. Vendar so kmalu pričele izdelovati vedno bolj zahtevne vrste jekel in danes obratujejo veliko takšnih železarn z zelo kvaliteten proizvodnim programom. Nekateri med njimi uporabljajo v vložku tudi železovo gobo.

INTEGRALNE ŽELEZARNE S PLAVŽI IN KISIKOVIMI KONVERTORJI

Tudi te vrste železarn imajo svoje prednosti, ki so jih še posebej razvile v zadnjih letih. Med njim je treba omeniti predvsem tri:

— železarna ima kontinuiran potek proizvodnih postopkov in je energetsko zaokrožena,

— iz koksarne, plavžev in kisikovih konvertorjev dobijo te železarne velike količine sicer odpadnih, vendar energetsko uporabnih plinov,

— zaradi visoke proizvodnje, ki se giblje v milijonih ton izdelanega surovega jekla, je ustrezno ugodna tudi njihova ekonomičnost in produktivnost. Vendar za manjšo proizvodnjo iz teh razlogov niso primerne.

Pri velikih integralnih železarnah je treba v zvezi z uporabo železove gobe upoštevati predvsem:

- razvoj strukture proizvodnih stroškov,
- mesto, ki ga lahko v zvezi s tem zavzame direktna redukcija.

Velike integralne železarne uporabljajo v svojem proizvodnem postopku sorazmerno majhne količine jeklenega odpadka. Vzrok za to so na eni strani kisikovi konvertorji, ki so pri svojem procesu omejeni s 30 % jeklenega odpadka v vložku in na drugi strani vedno večja uporaba kontinuirnega vlivanja, kjer je odpadke zaradi okoli 10 % boljšega izplena manjši. Končno zahteva uporaba jeklenega odpadka tudi določeno pripravo ali pri dobavitelju ali v sami železarni, kar tudi poveča stroške.

Ob upoštevanju teh dejstev bi lahko bili kisikovi konvertorji tudi uporabniki železove gobe. Pogoj za to bi bila ustrezna cena in povečana proizvodnja. Podobna pogoja veljata tudi za uporabo na plavžih.

Železova goba je tako zelo primeren vložni material za obločno električno peč. Posebno velja to za primerno opremljene sodobne elektro jeklarne s pečmi velikih moči in zmogljivosti. Pod določenimi pogoji obstaja tudi možnost za uporabo gobe v plavžih in v kisikovih konvertorjih.

TRŽIŠČE ŽELEZOVE GOBE

Danes je železovo gobo mogoče prevažati po morju ali kopnem tudi na velike razdalje. Zato je pred nekaj leti nastalo tudi svetovno tržišče za ta železarski material.

Vedeti je treba, da je porabila svetovna železarska industrija leta 1980 358 milijonov ton jeklenega odpadka. Pri tem je bilo lastnih odpadkov 204 milijonov ton, zbranega jeklenega odpadka 154 milijonov ton in železove gobe samo osem milijonov ton. Če ne upoštevamo medsebojnega trgovanja z jeklenim odpadkom v okviru držav SEV, držav EGS in ZDA-Kanada, je bilo leta 1980 prepeljano samo 12 milijonov ton jeklenega odpadka. Leta 1981 so prepeljali po morju le 500.000 ton železove gobe, medtem ko so bile svetovne proizvodne zmogljivosti približno pet milijonov ton in za prodajo dva milijona ton.

TRANSPORT ŽELEZOVE GOBE

Določen problem je predstavljal transport železove gobe na večje razdalje in to predvsem z ladjami. Po letu 1981 se je gibala količina po morju prepeljane železove gobe okoli 500.000 ton letno. Čeprav je bilo zaradi ponovne oksidacije nekaj nezdgov, vendar večjih težav ni bilo. Železova goba se lahko namreč ponovno oksidira med transportom na večje razdalje ali če je uskladiščena dalj časa, posebno če pride v stik z vodo. Razviti so že postopki zaščite, ki to ponovno oksidacijo preprečijo, oziroma jo zmanjšajo na minimum. Brikete, ki so izdelane v vročem stanju in so bolj odporne proti oksidaciji, je lažje transportirati.

ZAKLJUČEK

V zvezi s tem razmišljanjem so možni trije zaključki:

— Glede na različne vire energije, ki jih je mogoče uporabljati za direktno redukcijo železove rude, so možnosti zelo široke. Možna je uporaba plinastih, tekočih in trdnih goriv in tudi kombinacije med njimi. Zaenkrat je najbolj v rabi zemeljski plin, predvsem Midrex in HyL postopek, po katerih izdelajo 80 % celotne svetovne količine železove gobe.

— Železovo gobo uporabljajo danes kot vložek v elektro jeklarah, medtem ko za plavže in kisikove konvertorje zaenkrat še ne, čeprav bo to v bližnji prihodnosti mogoče.

— Svetovna trgovina z železovo gobo je v primerjavi z jeklenim odpadkom zaenkrat še zelo omejena. Vendar so tudi za to še velike možnosti, čeprav sedanji svetovni ekonomski položaj temu ni najbolj naklonjen. Pri tem je pomembno, da je rešen problem skladiščenja in prevoza po morju tudi na večje razdalje.

AVTOMOBILSKA INDUSTRIJA V DEŽELAH EGS

Proizvodnja avtomobilov v deželah Evropske gospodarske skupnosti (EGS) se je v preteklih desetih letih gibala med največjo 10,747 milijona leta 1973 in najmanjšo 8,328 milijona leta 1974. Leta 1982 je dosegla 9,060 milijona. Trendi v preteklih desetih letih so bili naslednji:

- prostornina motorja — skoraj polovica avtomobilov, ki

jih izdelujejo danes, ima motorje s prostornino 1000—1500 kub. cm.

— pogon na sprednjih kolesih — prek dve tretjini sedanov modelov ima pogon na sprednjih kolesih, medtem ko jih je imela pred desetimi leti samo ena tretjina.

— poraba goriva — z izpopolnitvijo motorjev se je v nekaterih primerih poraba zmanjšala za 10—25 %.

— izboljšanje varnosti — je bilo doseženo z določenimi konstrukcijskimi izboljšavami.

— izboljšanje udobnosti — je bilo tudi doseženo.

— bolj aerodinamična oblika — je bila dosežena pri različnih modelih.

Zanimivo je, da v zadnjih desetih letih ni bilo pri poprečnem zahodnoevropskem avtomobilu velikega zmanjšanja njegove teže. To bo treba bolj upoštevati pri bodočem razvoju.

material	nabavljen, kg	uporabljen, kg	% teže avtomobila
jeklo	850	550	61,0
železna litina	115	100	11,0
plastika	57	50	5,5
aluminij	40	35	4,0
ostali materiali			18,5

Iz razpredelnice je razvidna količina nabavljenega in uporabljenega materiala in njegov odstotek v teži zahodnoevropskega avtomobila, izdelanega v letih 1980—1982. Opazna je velika razlika med količino nabavljenega in za izdelavo avtomobila dejansko uporabljenega materiala. Najbolj izstopa pločevina za karoserije, kjer zaradi specifičnih mer odpadov pri stiskanju okoli ena tretjina uporabljenega materiala. Pri kovanju je lahko izplen končnih izdelkov samo 50 % in tudi pri drugih delovnih operacijah so lahko izgube materiala velike. Tako nabavijo avtomobilске tovarne poprečno za 45 % več materiala, kot ga je v izdelanem avtomobilu, ki zapusti tekoči trak.

material	70—72	75—77	80—82	% spremembe v 10 letih
jeklo	9,50	8,10	7,70	— 18,9
železna litina	1,5	1,21	1,04	— 30,7
plastika	0,15	0,225	0,515	+ 243,3
aluminij	0,23	0,27	0,36	+ 56,5

Razpredelnica prikazuje v milijonih ton in odstotkih za posamezna obdobja po letu 1970 trend nabave materiala za avtomobile, izdelane v deželah EGS, in sicer za jeklo, železno litino, plastiko ter aluminij. Številke kažejo, da je poraba jekla in železne litine padala, in sicer je šlo to delno na račun nižje proizvodnje v preteklem desetletju in precej več zaradi bolj ekonomične konstrukcije in uporabe nadomestnih materialov. Konstrukterji so pričeli uporabljati, na primer, tanjšo jekleno pločevino in okna so naredili večja. Povečala se je tudi poraba aluminija in to predvsem na račun železne litine.

Tudi plastika je dobivala postopno pri proizvodnji avtomobilov vedno večjo vlogo in je nadomestila različne materiale na posameznih delih, kot so, ventilatorji, zračni filtri, table za instrumente, odbijalce in podobno. Precejšnja je uporeba plastičnih materialov za nove in ne samo kot nadomestilo za že obstoječe dele. Približno polovica teže plastičnih materialov v sodobnih avtomobilih, izdelanih v deželah EGS, je namenjena za »mehko« uporabo, kot so sedeži, preproge, blazine, varnostni pasovi in podobno.

Avtomobilska industrija v deželah EGS predstavlja prevladujoči sektor mehanske strojne industrije v tem delu Evrope. To je tehnološko »srednja« industrijska veja, ki se niti ne oslanja samo na raziskovalno dejavnost, niti ni močno inovacijska. Njene dobre strani so integracija in močna dejavnost na tržišču, tehnologija in proizvodni stroški. Tehnično je avtomobilski model iz teh tovarn v letu 1984 močno podoben tistemu iz leta 1974 in celo 1964 — seveda močno izboljšan — in kljub naraščajoči inflaciji so bile cene pod nadzorstvom v razumnih mejah.

Da bi razumeli, kaj se je v avtomobilski industriji dogajalo in kakšen bo predviden razvoj v prihodnjih desetih letih, je treba upoštevati predvsem tri osnovne dejavnike:

1. **Raziskava tržišča:** Zahteve glede oblike modelov in prisotnost konkurence, vključno japonske.

2. **Zakonske zahteve:** Posamezne vlade postavljajo sedanje in predvidevajo bodoče zahteve glede varnosti, sestave iz pušnih plinov in porabe goriva.

3. **Proizvodni stroški:** To je najpomembnejši dejavnik.

Vsi ti trije dejavniki imajo svoj vpliv na aerodinamično obliko avtomobila, znižanje njegove teže in na možnosti za zamenjavo posameznih uporabljenih materialov.

Aerodinamično oblikovanje vpliva tako na izgled modela kakor tudi na zmanjšanje porabe goriva, čeprav je ta vpliv po hitrostni 95 km na uro majhen. Vendar ima kot vse spremembe oblike tudi določene posledice. Če, na primer, vstavimo za radi zmanjšanja zračnega upora pod spodnjo stran avtomobila posebno ploščo, poslabšamo zračno hlajenje motorja, to pa zahteva povečanje hladilnika ali kakšne druge spremembe. Višje temperature motorja izboljšajo njegovo učinkovitost, vendar je potrebno zamenjati nekatere dele iz gume pod pokrovom motorja s plastičnimi materiali, ki so bolj odporni proti višji temperaturi.

Zmanjšanje teže avtomobila lahko pripomore k znižanju proizvodnih stroškov in k manjši porabi goriva. Dejansko lahko zmanjšanje teže karoserije, prenosnega mehanizma in motorja pripomore k večji udobnosti, varnosti in lepši obliki. Vse to je pripomoglo k hitremu porastu uporabe plastičnih materialov.

Za dobavitelje materiala avtomobilski industriji je potrebnost veliko časa, da material prilagodijo spremembi. Malo po membe odločitve o materialu in obliki pepelnika ali kljuka za odpiranje vrat je mogoče sprejeti v zadnjem trenutku ali celo med potekom proizvodnje. Velike spremembe, kot so, na primer, uporaba pocinkane pločevine za dno, plastičnega materiala za odbijalce ali aluminija za blok motorja, pa zahtevajo odločitve precej časa pred pričetkom proizvodnje novega modela. Za takšne spremembe so potrebna leta: 4,5 leta od konstrukcije zasnovane do prodaje na tržišče, 3,5 leta pred prodajo na tržišče, 2 leti pred prodajo na tržišču je že 60 % predvidenih sredstev nepreklicno porabljenih.

Uvedba novega materiala zahteva razvojno dejavnost pri dobavitelju in v povezavi z avtomobilsko tovarno. Zato mora avtomobilski razvojni in konstrukcijski oddelek o njegovi uporabi odločiti že 3,5 leta pred pričetkom proizvodnje. Če je nov model uspešen, je mogoče računati na trajanje njegove proizvodnje v poprečnem obdobju deset let. Obdobje priprav je dolgo in tudi tveganje je veliko.

Nadaljevanje

IBIZA — LJUBKI BELI OTOK SREDOZEMLJA

POGLED NAZAJ — KONEC POPOTOVALNIH RAZVAD

Nehote se ti vsiljujejo tudi primerjave z lastno armado. Nič čudnega torej, če smo se od 29. do 31. maja v veliki televizijski sobi našega hotela znašli v večini le moški. Obletnici armade so Španci posvetili izredno veliko pompa, kar je bilo videti na dolgotrajnih vsakodnevnih prenosih raznih svečanosti. S posebno radovednostjo sem sledil prenosu osrednjega dogodka, velike parade v navzočnosti kraljevske družine in najvišjih predstavnikov državne oblasti v Zaragozi. Priznati moram, da je bilo to, kar so pokazali na ekranu zame prava paša za oči. Najprej so kamere pokazale pompozni prihod kralja z družino v Zaragozo, kjer so ga pričakale številne vojaške enote, zvrščene v slavnostnih vrstah z zastavami na osrednjem mestnem trgu. Tu so bile tudi številne folklorne skupine v živopisnih oblačilih iz vseh španskih kraljev in čezmorskih posestev, ki so se predstavile svojemu suverenu. Vsaka skupina je prinesla na velik oder sredi trga cvetni venec v različnih barvnih odtenkih. Z venca so postopoma oblikovali meje španske države, sredi odra pa je na visokem drogu mogočno plapolala ogromna rdeča rumena španska zastava. Potlej je skoraj poldrugo uro trajalo nastopanje posameznih skupin s plesi svojega kraja. Pravzaprav smo videli parado pisane množice mladih fantov in deklet, ki pa niso dosegli v plesu tiste virtuoznosti, ki bi jo človek pričakoval od Špancev. Precej zastajajo za živahnimi jugoslovanskimi koli.

Svečanosti so se nadaljevale tudi naslednjega dne z osrednjo paradom. Ure in ure so se po širokem bulvaru v Zaragozi valile kolone tankov, oklopnih in drugih vozil ter gibljivih naprav ter strumno korakajočih ešalonov vojske. Medtem, ko se je jekleno kača pomikala po z množico obdanem cestišču, so nad njo v neskončnih valovih preletavala letala vseh vrst in helikopterski rojevi. Po daljšem času se je vesoljnemu gledalstvu predstavila konjenica z brhkimi jezdecami in planinska pehota ter topništvo s trdoživimi mulami.

Takoj za ešaloni konj in mul so prihiteli vojniki z metlami in gasilskimi cevmi, ki so v nekaj minutah počistili bulevar konjskih fig. Na vrsti so bili novi ešaloni. Najbolj bučno so bile od množice gledalcev pozdravljene falange veteranov. Nobe-nega dvoma ni moglo biti, da so bili Francovi bojevniki — fašisti, ki so 1937. leta uničili špansko republiko. Precej grenak priokus za dobromisleč gledalce, ki niso pozabili grozodejstev teh zdaj že ostarelih mož.

Razen redne vojske so prikazali svojo pripravljenost in izurjenost tudi pripadniki rezervnih čet pehote, kolesarji, motociklisti, padalci in celo smučarji v belih maskirnih oblekah. Veliko navdušenje gledalcev so izzvali kadeti vojaških šol v blestečih uniformah in vojniki španske tujske legije, ki ji je pred državljansko vojno poveljeval sam general Franco. Paradno povorko, ki ji ni

bilo videti konca so zaključili ešaloni civilne garde, policije, civilne zaščite in pripadniki enot Rdečega križa.

Nam tujcem v večini ni bilo jasno, zakaj so si organizatorji te megalmanske demonstracije vojaške moči izbrali prav glavno mesto staroslavne Aragonije Zaragozo. Le zakaj si je to nekaj nad 600 tisoč prebivalcev veliko mesto prislužilo to čast? Za nas Jugoslovane je bilo zanimanje za to mesto za spoznanje večje kot pri drugih, ker je bilo predvideno, da se bo na bližnjem mundijalu naša nogometna reprezentanca v uvodni tekmi 17. junija pomerila z nogometaši Severne Irske. Zaragoza je bila tudi, kar smo po uvodnih tekmah mesec pozneje razočarano ugotavljali, mesto dokončnega poloma naših nadobudnih žogobrcarjev.

Morda danes po letu dni ta dogajanja v vroči Španiji niso več aktualna, saj bi jih vsi najraje čimprej pozabili, vendar pa je bilo v času našega kratkega bivanja v Ibizi, tako kot v celotni Španiji, to najbolj pomembna stvar na svetu, ki ji je bilo podrejeno domala vse, kar se je ta čas dogajalo tam doli. Ne morem si kaj, da se spet ne spomnim vojaške parade — to enkratno, lahko bi rekli bahaško in brščeno zelo drago razkazovanje bojne moči Španije, četudi je mimohod vseh enot vojske in drugih pripadnikov pred tribuno trajal kar debele štiri ure. Torej še več kot smo vajeni podobnih parad na Rdečem trgu v Moskvi. Ves čas je pozorno sledil mimohodu poveljnik — kralj Juan Carlos. Na osrednji tribuni, polni najvišjih vojaških, vladnih in drugih odličnikov, pred vsemi člani svoje družine, je stal nepremično kot kip. Kot programirani robot je v presledku nekaj minut nenehno dostojanstveno dvigal roko v vojaški pozdrav, ne da bi trenil.

Opazoval sem maloštevilne goste v televizijski dvorani, ki so zrl v ekran. Ni bilo težko spregledati poželjivih pogledov mlajših žensk, ko se je prikazala podoba postavnega kralja. Skoraj povsem nezainteresirani pa so bili drugi gostje, zlasti Angleži, ki so jim bili bolj zanimivi izidi konjskih dirk, objavljeni v njihovih časopisih, kot pa parada. Tudi domačemu osebju, natakarkem in drugim, ki so se vrteli okoli, praznovanje v Zaragozi ni kdo ve zakaj, pomenilo nič omembe vrednega. Povsem naprizadeto so fantje hodili po opravkih ne, da bi se ustavili pred TV sprejemnikom. Človek se ne more znebiti vtisa, da navadnim Špancem njihova bojna slava in moč armade ne pomenita veliko. Odpor do vključevanja španske vojske v enote NATO pakta je to najbolj potrdil.

OTOČANI SE ŠE NE ODREKAJO TRADICIJI

Prebivalci otoka Ibize so pridni in ponosni ljudje kot povsod, kjer so odvisni od napornega dela in žuljev svojih rok. Morda jih bo slejkoprej turizem skvaril, kot njihove rojake na obali Španije ali na sosedni Mal-

lorci? Za zdaj niso bili videti vsiljevi in pokvarjeni ne v trgovinah, ne v drugih lokalih. Podobni so drugim sredozemskim ljudstvom. So večina nizke rasti, črnopolti in dosti zgornji. Ženske niso takšne graciozne črnolase lepote, kot si jih zamišljamo v Španiji, pač pa krepke bunke, ki bi jih prej lahko zamislili v kakšni tirolski vasi, kot pa na obali romantične Ibize.

Na podeželju so se še vedno ohranile stare navade v medsebojnih trdopatriarhalnih odnosih, kjer ženske še vedno niso enakopravne moškemu, vendar pa izredno spoštujejo stare ljudi na glede na spol.

V prospektih sicer piše, da je njihova folklor zelo bogata. Njihovi plesi, da sodijo med najstarejše v Španiji, s katerimi so poželi na mednarodnih srečanjih številna priznanja?

Izvirnih plesov in glasbe nisem imel priložnosti videti in slišati, kajti za turiste je Ibiza sestavni del Španije in nikomur ne hodi na misel, da bi tuje dolgočasili s kakšno monotonijo. Namesto tega se na javnih mestih in znamenitih flamengoprireditvah predstavljajo le plesalci in pevci iz Kastilje, torej z glasbo in plesi, po katerih je znana Španija po svetu.

Za tujca je zanimiva zlasti vsakdanja nošnja žensk. (Moški so stare nošnje že povsem opustili.) Kmetice so pokrite z ruto, oblečene pa so v t. im. »gipo«, to je nekakšna bluz. Sestavni del nošnje je ogrinjalo kot naš plet, široko dolgo krilo in predpasnik. Obute so v natikače iz trsja. Takšnega obuvale ne najdemo nikjer drugje v Španiji ali v Sredozemlju. Zanimivo je, da je obleka temno rjava, zelena ali modra, kar je pravi kontrast s snežno belim okoljem njihovih naselij. Mladenke imajo lase splete v kite, povezane s široko raznobarno pentlo. Tiste čudovite bi-blijske romantike z belimi naselji in ljubkimi cerkvicami, ki se skrivajo izza borovcev in tamjanovih grmičev in pastirčkov s piščalko in krotkimi čredami ovac, kakor jo opisujejo turistični prospekti, je zmeraj manj.

Struktura prebivalcev se je v zadnjih letih že krepko spremenila. Vzrok je hiter razvoj turizma, ki brezobzirno odpravlja vse, kar bi utegnilo zavirati napredek. Večina ljudi se je še pred dobrim desetletjem ukvarjala s poljedelstvom, živinorejo in ribištvo, zdaj pa je vse v službah, ki imajo neposredno ali posredno opravilo s turizmom, od gostinstva do trgovine, komunale in prometa. Precej obdelovalnih površin ob obali je že pozidanih, pa tudi dosti njiv ob glavnih cestah je opuščeni. Videli pa smo kljub temu tu in tam prav vzorno obdelane njive in vrtove med oljčnimi in figovimi nasadi, na katerih pridelujejo pretežno poljščine, ki jih potrebuje gostinstvo. Njive so na podeželju ograjene s kamnitimi ograjami podobno kot v naši Dalmaciji. Vodo za namakanje polj črpajo s pomočjo okroglih kovinskih veterinic v posebne beton-ske zbiralnike, od koder jo po ozkih kanalih odvajajo na njive. Še nedolgo tega so kmetje polnili starinske vodnjake s pomočjo oslov in mul, ki so jih v krogu poganjali okoli vodnega izvira. Zdaj ima namesto starinskega orodja večina kmetov sodobne kmetijske stroje in traktorje. Tudi ribi-ki se ne mučijo več s čolni na vesla, pač pa ribarijo na motorni pogon.

Nadaljevanje

Tašce so mi najljubše! je kazala skozi kuhinjsko okno na dvorišče ob ptčinici.

S koncem leta sem odstavljen! je potožil župan Drechsler ob slovesu.

Pa je zašušljalo med simpatizerji v trgu: Menda bodo trg zasedli, tako kot so naredili v Solčavi pred tedni. Na vsem lepem so tukaj.

Dijaku je to novico prinesel Beno, prvoletnik. Imel je v trgu sorodstvo, pri katerem se je vedno kaj dogajalo in ki je imelo še vedno kaj jesti. Beno se je v tej smeri tudi izkazal dijaku. Tri s kumino posute bosnjake mu je stisnil. Po mladem sodijaku je tudi izvedel, da ima stric mizar kar večkrat opravka z »onimi«. Tako je dala beseda besedo in Beno mu je tudi zaupal, da se on večkrat poda s Petrom v Prisoje, kjer njegova mati nekako oskrbuje izpraznjeno Vojčevo domačijo, odkar so domačine odgnali Nemci.

— Majda za teboj sprašuje, je dejal tako ob strani. Namerno. Vedel je, da je bila gorska lepota kdaj dijakova prijateljica že v ljudskošolskih letih doma. Tako je čez tri dni prinesel Beno pismo. Majda je pisala, naj se odloči in pride v gozd. Šola da ima še po osvoboditvi čas. Sedaj gre za vsakega narodnjaka. Ne očita mu, da je izdajalec, kar nekateri tržani trdijo. Omenila je druge, bolj ugledne ljudi, da so naprej po šolah. Dokler jih ne vpokličejo. Zavist je in dvoreznost, kajti tvoji domači preveč pomagajo partizanom. Zavist pa je še vedno ista kot nekdanj, bajtarski otroci ne smejo študirati.

Beno je menil, naj odpše. Dijak je obljubil. Pisal pa je le dolgo pismo Charlotti v mešanici angleških in slovenskih izrazov ter s svojimi besedami, ki so bile sestavljene po skrivnostni abecedi, katero je Charlotta poznala. Rotil je ljubljeno, naj mu jasno pove, kaj je prav. On da čuti, da je res treba ubogati glas vesti in iti se borit na stran tistih, ki se tolčejo za pravično slovensko stvar. Tudi ji je še enkrat, kot je že v prejšnjih pismih storil, točno povedal, kako dolgo je še doma, kdaj naj telefonira, če le dobi vezo, kar zadnje tedne v njegovo veliko bol ne funkcionira.

Na zračne alarme se v trgu nihče več ni oziral. Saj v zaklonišča niso letali. Da ne bi razdražili policijske patrulje, so se krajani izogibali cesti. Nemci so bili iz dneva v dan bolj nevarni. Za vsako malenkost ti je bil vrag pripravljen nastavit brzostrelko na prsi.

VALENTIN POLANŠEK

124

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

Grmovnikov je bil na kratkih božičnih počitnicah. V bližini Salzburga hodi v gozdarsko strokovno šolo.

Joj, ga je zavaljal dijak, ko bi imel tako srečo. Samo misel na Salzburg ga je že pregelala do blažene rdečice.

Zobov Gustl pa je bil pri železnici. Od vseh soščolcev jo je ta najbolje vdel, sta oba ugotavljala.

— Zadržaj pa so se mu brke tresle, ki jih bo šele v letih dobil, ko so »oni« napadli vlak. Strojvodja Fajla pa je imel brzostrelko v lokomotivi in začel žgati na vse strani, lokomotivo pa je pognal s polno paro skozi sotesko. Gustl si obeta, da ga bodo odlikovali z železnim križcem.

Obredla sta vse nekdanje soščolce. Za mnoge nista vedela, kje so. Oba sta slutila, da so gotovo tudi nekateri v gozdu. Drug pred drugim pa sta o tem molčala. Tudi tega ni povedal dijak, da ima vpoklic za arbadjinst že dneve v žepu. V mislih je sedaj vedno večkrat kletl dr. Reussa, ki je bil hajotštampirer kranjskega učiteljskega. Le on je prentental mladince, da so se javili prostovoljno. On in dirce. Sama pa bosta lepo doma ostala in »sighajlala« in pričakovala firerjevo čudežno orožje! Tako se mu je zjasnilo, kako laž uveljavljajo nacistični veljaki. Kakor da je naloga profesorja zgodovine, zaslepljevati mladce in jih tirati v vojne klavnice. Namesto, da bi se držal cilja za študij in izobrazbo...

Vsak dan tokratnih božičnih počitnic je bil velik problem zase. Vedno ista stiska: mraz... lakota... bojazen... negotovost za jutrišnji dan — neodločnost — otopelvanje ob siromašnem vsakdanu v tem zakotnem gnezdu poln vojaščine in groze in surove sile in smrti na prvi točki dnevnega reda...

Pa mu pride na misel: Kaj če bi zbolel? Tedaj me morajo pri miru pustiti! Kako bi zbolel, da bi prišel v bolnico? Da bi prezimil nekje? Kako pa naj zbolim, ko sem zdrav? Glad, če je to bolezen? Da, lačen sem vsak dan in še sanjam o tem, kako bi rad jedel, jedel, jedel...

Čevljarjeva vdova poštarica je skočila na pločnik in poklicala dijak, ko je več kot dve uri zamaž čaka.

Zdaj je privrskalo iz daljave Charlottin glas. Kako dolgo že ni bilo kaj takega? Ali je kaj takega mogoče? Da, je!

— Zdravo! je pozdravila Charlotta skozi slušalko.

Presekalo je dijaka od strahu: Ali kliče po partizanskem telefonu? Kaj pa ji je, da pozdravlja tako kot partizani?

— Me slišiš? Dragi moj, poslušaj, na kratko: Nikamor ne tvegaj! Pridi na Štajersko, kamor te kličejo v RAD. To ni daleč od Salzburga. Le malo od mene. Tako bo prej mogoče, da se res v kratkem vidiva. Gotovo ti bodo dali po tednih dopust. Ali, če te pridem obiskat, te bodo za kako uro oprostili.

— Kod pa kličeš? (Dalje prihodnjič)

PETER PAVLOVEC

22

ČLOVEK IMA TAKOJ KAMEN V ROKI

Meni se ni bilo treba odkajšljati, ker sem vedel pri čem sem: mojstru sem rekel prašič.

»Tovariši! Obravnavali bomo primer tovariša Gašperja Ravnika, ki je svojemu mojstru rekel prašič. Je to resnica, tovariši Ravnik?«

»Resnica tovariši!« Spogledali so se začudeno. Najbrž so mislili, da bom zanikal. Resnica pa jih je presenetila.

»Tovariši Ravnik, s prašičem ne bi smeli primerjati vašega mojstra. To je vendar žaljivo. S tem ste kršili disciplino. Zakaj ste pa rekli mojstru prašič?«

»Verjemite mi, spoštovani člani komisije, da bom govoril samo resnico!«

»To tudi pričakujemo od vas. Torej, zakaj ste rekli mojstru prašič?«

»Vidim, da niste popolnoma seznanjeni s potekom dogodkov. Vedeti namreč morate, da je moj mojster rekel meni svinja in šele potem sem jaz rekel njemu prašič. Če on meni ne bi rekel svinja, tudi jaz njemu ne bi rekel prašič. Pa se dajmo oče takole na gobec: ti mene jaz tebe ali pa obratno. Toda takole na gobec je vsaj odkrita borba. Dobiš buško ali pa krvav nos, pa je mimo. Hujša je tista potuhnjena borba, ki se rodi znotraj naših gobcev, tam v tisti kepi.

»Mojster vam je rekel svinja?«

»Da in to pijana svinja.«

»Zakaj pa pijana svinja?«

»No, bil sem pod vplivom alkohola in on tudi, moj mojster namreč.«

»Trdite torej, da je on vam rekel svinja in šele nato ste vi njemu rekli prašič in da sta bila oba pod vplivom alkohola.«

»Tako je, tovariši!«

»Zakaj pa niste tega prijavili?«

»Čemu tovariši? Če dva sprta človeka ne moreta spora sama zgladiti, je to dovolj žalostno. Če bi ga prijavil, bi nastal še hujši ogenj. Veste, mojster mi po tem dogodku, neprestan meče polena pod noge in delati z njim, je postalo nevzdržno.«

»Veste tovariši Ravnik, mi vemo le za prašiča, o svinji žal ne vemo ničesar. Ali razumete?« je dejal predsedujoči.

»Tudi če o svinji ne veste ničesar, sem vam moral pojasniti, zakaj sem mojstru rekel prašič. No in ker sem vam pojasnil, svinje sedaj ne morete izključiti iz razprave. Sedaj veste tudi nekaj o svinji. Mislim celo, da je mojster mene bolj užalil, kot jaz njega.«

»Kako pa to mislite, tovariši Ravnik?«

»Se vam ne zdi, spoštovani člani komisije, da če nekomu rečete svinja, da je grše, kot pa, če nekomu rečete prašič. Svinja ponazarja res nekaj svinjskega, nekaj resnično grdega. Prašič tovariši, pa ponazarja bolj nekaj hudomušnega. Je nekakšen simbol za debelost: kar spomnite se, da navadno reče-no da je nekdo debel kot prašič, ne pa kot svinja.

Veš oče, nato so člani komisije odšli v poseben prostor. Hoteli so se pomeniti na samem, brez moje navzočnosti. Pravzaprav so šli razpravljati o svinji in prašiču. Navsezadnje oče, so bili to čudoviti ljudje, zelo potrpežljivi in vljudni, uvidevni. Vrnili so se še vedno resnih obrazov, skoraj slovesnih.

»Disciplinska komisija, tovariši Ravnik, soglašajo s vami, da je prašič res manj žaljivo, kot svinja. Toda, ker niste zahtevali uvedbo postopka, oziroma, ker niste prijavili disciplinski komisiji, da vam je mojster rekel svinja, ostaja torej prašič hujša in edina žalitev! O svinji torej ne bomo razpravljali.«

»Hvala tovariši, da ste o svinji enakega mnenja. Razsodite torej, kako huda žalitev je prašič in razsodite pravično.«

Ej dragi oče, najraje bi spustil med komisijo merjasca, pa čeprav so bili ti člani z menoj potrpežljivi. Žal mi je, da nisem

rekel mojstru merjasec, potem me najbrž ne bi tožil, ker je merjasec le neka živalska avtoriteta, čeprav spada v isto družino, kot prašič. Ampak mojstru nisem rekel merjasec, ker je bil le preveč podoben prašiču. Sicer pa pravi hudič, če mi je mojster rekel svinja, jaz pa njemu prašič. Besedi sta bili izrečeni in nobena bedasta komisija ju ne bo izbrisala. Toda takšni časi so sedaj, oče. Na tisoče sestankov je vsak dan. Na tisoče komisij, podkomisij in nadkomisij razpravlja dan za dnem. Tale komisija tu razpravlja o svinji in o prašiču, druga o kravi in biku, tretja o psu in mački. Smo doma kdaj razpravljali o tem, kdaj je treba zaklati prasca? Nikoli! Kljub temu je bila mrcina zaklana ob pravem času. Pa kdaj bomo vsadili to ali ono poljščino. Pa kdaj bomo začeli kositi? Vse je bilo razumljivo. Tu pa sestaneš za to stranjo in za ono stranjo. No, dovolj o tem. Oče, včasih me je strah mesta in te dobe v kateri živim. Zato se zelo pogosto spominjam naše domačije pod Malim vrhom. Tako ubežim mestu in tudi dobi. Prav zdajle sem se spomnil jasnih večerov, ko na nebu utripa na tisoče zvezd in imaš občutek, da jih lahko odtrgaš z neba. Tudi po takšnih zvezdnih nočeh hrepenim. Takšna noč je dala moč in je napolnila duha. Saj veš, da ne moreš gledati neba brez misli. Zaveš se, da so včasih tudi te zvezdice, ki jih prešteješ na nebu, pomembne, ne samo tiste, ki jih prešteješ v žepu. Tu nad mestom zvezd skoraj ni videti. Skoraj isto je v mojem žepu. Tudi tu redko otiplem kakšno zvezdico.

»Torej ali ste rekli mojstru prašič, tovariši Ravnik?«

»Da, rekel sem, tovariši! Kriv sem, tovariši.«

»Je to vse, tovariši Ravnik?«

»Vse tovariši.«

Spet so odšli v sosednjo sobo, kjer naj bi odločili o moji kazni in ko so se vrnili so bili spet zelo resnih obrazov.

»Vstanimo!« je ukazal predsedujoči. Vstali smo in potem je spet ukazal naj sedemo. Sedli smo.

»V imenu disciplinske komisije izrekam tovarišu Gašperju Ravniku opomin. Za tako milo kazn smo se odločili zato, ker je bil to prvi Ravnikov prekršek in upajmo tudi zadnji. Tovariši Ravnik, imate kakšno pripombo?«

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Občinski komite ZK Radovljica bo na osnovi posveta o inovacijski dejavnosti na junijskem posvetovanju sekretarjev OO ZK in delovnih organizacij seznanil s stališči ZK o inovacijski dejavnosti in priporočili za njegovo poživitev.

Po programu idejnopoličnega usposabljanja je Delavska univerza Radovljica v sodelovanju z OK ZK Radovljica 14. junija popoldne organizirala seminar za delegate aktivna komunistov delavcev neposrednih proizvajalcev. Udeležilo se ga je 13 delegatov iz osnovnih organizacij ZK s področja gospodarstva.

V Apatinu je bila 16. in 17. junija na obisku tričlanska delegacija občine Radovljica. Z gostitelji se je dogovorila o sodelovanju obeh občin. Apatinci imajo na Bledu v hotelu Triglav svoj počitniški objekt, zato so sprožili pobudo za takšno sodelovanje. Prvega maja je gostoval na Šobcu tamburaški orkester KUD Jedinstvo iz Apatina, v bližnji prihodnosti pa bodo v Apatinu odšli člani KUD Veriga in DPD Svoboda iz Lesc.

Ob dnevu civilne zaštite so 20. junija na osrednji republiški svečanosti podelili plakete in priznanja najzaslužnejšim posameznikom, organizacijam in društvom. Priznanje republiškega sekretariata za ljudsko obrambo je republiški sekretar Martin Košir podelil tudi Gozdnemu gospodarstvu Bled in Galskemu društvu Bled.

Gozdno gospodarstvo Bled bo predvidoma v letu 1984 izvedlo sečni plan iglavcev v višini 96,5 tisoč bruto kubičnih metrov in 10.460 bruto kubičnih metrov listavcev. V zasebnih gozdovih v TOK pa je načrtovana sečnja 79.100 kubičnih metrov iglavcev in 23.350 kubičnih metrov listavcev. Skupaj naj bi znašala sečnja v letu 1984 na območju vseh enot GG Bled 209.410 bruto kubičnih metrov lesa.

Za junijske seje skupščin vseh SIS družbenih dejavnosti je 21. junija izšla prva številka Obzornika SIS družbenih dejavnosti občine Radovljica v nakladi 2.400 izvodov. Kljub skrajno omejenemu času so delavci Knjigovnežne in tiskarne Radovljica, ki je natisnila Obzornik, z nadurnim delom uspeli opraviti zahtevno nalogo.

Po statističnih podatkih komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo OS Radovljica je bil fizični obseg proizvodnje v prvih štirih mesecih 1984 v občini za 9,6 % višji od lanskega v tem času. Največ (52,5 %) je narasla proizvodnja v strojni industriji.

Zunanjetrgovinska menjava v obdobju januar—april 1984 je bila v radovljiški občini ugodnejša od lanske. Izvoz se je v primerjavi z lanskim izvozom v tem obdobju povečal za 15,5 %, uvoz pa za 12,4 %. Količnik pokrivanja uvoza z izvozom je bil v celoti 2,1, na konvertibilno področje pa 1,9, kar je nad slovenskim povprečjem.

VEDRO RAZPOLOŽENJE V OTROŠKEM LETOVIŠČU NOVIGRAD

Naposled smo le dočakali lepše vreme, kar morda pomeni, da nas bodo v najbolj poletnih mesecih, juliju in avgustu, le pogreli prijetni sončni žarki. Pred vrati je seveda tudi čas dopustov in brezskrbnih počitniških dni, ki jih bo vsakdo pač preživel po svoje. Družinsko letovanje ob morju bo zaradi vse višjih cen letos marskje okrnjeno, tako da bo potrebno zares poiskati najbolj ugodne možnosti in najcenejši prostor pod soncem ob morju vsaj za otroke.

Časi se spreminjajo in danes je pravo bogastvo imeti svoj prostor ob morju in možnosti za letovanje. Jeseniška občina je včasih imela več letovišč, vendar jih je iz takšnih ali drugačnih razlogov izgubila. Lahko smo izredno veseli, da je ostalo otroško letovišče v Pineti pri Novigradu, spodbudno pa je tudi, da so tudi jeseniški taborniki začeli urejati nov tabor v Savudriji, kjer bodo že v letošnjih poletnih mesecih preživeli nekaj prijetnih dni pod platnenimi strehami. Tako lahko vsako leto predvsem mladim zagotovimo razmeroma poceni letovanje.

Tokrat nekoliko obširneje predstavljamo otroško letovišče v Pineti pri Novigradu. Tudi njegova usoda je pred leti že visela v zraku, vendar je po skupnih pogovorih s predstavniki občin Buje in Jesenice le obveljala odločitev, da ta prostor v prijetnem okolju Pinete, nedaleč od Novigrada, ostane Jeseničanom. Letovišče vsa leta upravlja občinska Zveza društev prijateljev mladine Jesenice.

V teh dneh je v letovišču že izredno živahno, razlega se vesel otroški smeh, zaželimo jim le lahko, da bi imeli tudi vreme lepo in da bi se ogrela voda. Ob našem obisku v letovišču smo zmotili prvo letošnjo izmeno, in sicer 121 predšolskih otrok iz vrtcev Vzgojnovarstvene organizacije Jesenice in vrtcev iz Mojstrane in Kranjske gore. Družbo jim je delalo tudi 40 predšolskih otrok iz občine Postojna. Najprej smo se pogovarjali z Miro Muhar, ki je pedagoški vodja izmene predšolskih otrok:

»Kaj naj rečem? Vsi smo izredno veseli, da je prve dni našega bivanja lepo in toplo sončno vreme. Pred odhodom z Jesenic smo bili kar malo v dvomih predvsem zaradi slabega in deževnega vremena. Tako smo tudi že doma program našega dela načrtovali za primer slabega vremena.

Lepo vreme pa nam sedaj omogoča predvsem kopanje in učenje plavanja. Otroci se niso ustrašili vode in seveda z velikim veseljem delajo prve plavalne zamahe. Nekaj se jih je že naučilo plavati, do konca izmene pa bo mladih plavalcev brez dvoma še več. Vse bomo seveda nagradili z značko trimček-plavalec. Seveda čas izkoristimo tudi za različne druge športne in družabne igre.

Kakšno je počutje otrok? »Mislim, da so se hitro živeli v novo okolje. Zaposleni so od jutra do večera in časa za domotožje ostaja bolj malo. Povedati moram, da so vsi tudi disciplinirani, držijo se reda, tako kot smo se dogovorili. Stariši, ki so se odločili, da otroku omogočijo letovanje, so pravilno ravnali. Ne gre le za plavanje in igranje, otrok si v skupini širi tudi svoje obzorje, navaja se na večjo samostojnost in tovarštvo med otroki.

Kako ste zadovoljni z organizacijo dela?

»Letovišče v Pineti zares omogoča nemoteno izvajanje programa, ki smo si ga zastavili. Otroci so razdeljeni v skupine, ki jih vodijo študentke, predvsem s pedagoške gimnazije v Tolminu. Tu imamo sicer nekaj težav, ker jih moramo seveda najprej podrobno seznaniti z načinom našega dela in organizacijo letovanja. Ob tem moram poudariti, da je letos večji odziv tovarštev iz vzgojnovarstvenih organizacij, in sicer predvsem zato, ker je Skupnost otroškega varstva Jesenice omogočila, da se delo, ki ga opravljamo v času izmene, šteje v naše delovne obveznosti. Doslej smo namreč vsa leta za to koristile svoj letni dopust.

Prve dni letovanja s predšolskimi otroki niso imeli problemov z boleznimi. Olga Lorber iz Zdravstvenega doma Jesenice, ki skrbi za njihovo zdravje, nam je povedala:

»Otroci so zdravi, tako da resnično

Bruto osebni dohodki delavcev v združenem delu radovljiške občine so se v prvem četrtletju 1984 v primerjavi z istim obdobjem lani povečali za 43,4 %, čisti osebni dohodki pa za 49,7 %. Poprečni mesečni čisti OD v gospodarstvu je znašal 22.496 din, v negospodarstvu pa 23.442 din. Zaradi inflacije in visoke rasti življenjskih stroškov so bili realni OD v treh mesecih 1984 za 6,3 % nižji od lanskih. V negospodarstvu je bil padec za 6,1 % v negospodarstvu pa za 7,5 %.

Po podatkih skupnosti za zaposlovanje je bilo v občini Radovljica v prvem četrtletju 1984 zaposlenih poprečno v združenem delu 12.309 delavcev ali 1,3 % več kot v poprečju treh mesecev 1983. V gospodarstvu je bila poprečna rast zaposlenosti večja za 1,6 %, v negospodarstvu pa v primerjavi z istim obdobjem lani manjša za 0,4 %. Od vseh zaposlenih v občini je 52,4 % žensk, od teh v gospodarstvu 49,5 % in v negospodarstvu 75,7 %.

Kot po tradiciji že nekaj let osvajajo učenci leške osnovne šole Franc Saleški Finžgar najvišje uvrstitve na področnih, republiških in zveznih tekmovanjih. Letos se je to posrečilo spet učencu 8. razreda leške osnovne šole Ediju Vovku. Ta je osvojil med najboljšimi matematiki slovenskih šol v Ljubljani prvo mesto in Vegovo nagrado. Prav tako dobro se je izkazal na zveznem tekmovanju v Sutormu v Črni gori, kjer je osvojil tretje mesto v državi.

Interesna dejavnost je med učenci oddelka Ekonomske srednje šole v Radovljici vseskozi zelo pestra. Dobro delujejo foto, novinarski, zgodovinski, marksistični, planinski, zemljepisni in še nekateri krožki. Razen tega pa imajo tudi zelo dobro organizirano svojo hranilnico v šolski banki. Privarčevan denar vsako leto porabijo za skupni izlet.

Po statističnih podatkih izobraževalne skupnosti je bilo v občini Radovljica v šolskem letu 1982/83 skupaj 3.774 učencev v šestih osnovnih šolah in šoli s prilagojenim poukom. Poprečno je bilo 26 učencev v 148 oddelkih, v petih oddelkih pa je bilo nad 32 učencev. V celodnevno osnovno šolo je bilo vključeno 14,7 %, v podaljšanem bivanju pa 8,2 % učencev. Poučevalo je 209 učiteljev, ali eden na 18 učencev.

Z odredbo izvršnega sveta OS Radovljica o cenah vodarine na območju občine je določeno, da se s 1. julijem cena kubičnega metra vode za gospodinjstva poviša na 7,10 din, za ostale porabnike pa na 7,80 din.

Republiški odbor za delitev sredstev solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč je s 1. junijem odobril občini Radovljica za odpravo škode po februarjem neurju 25.830.000 din. Za razdelitev teh sredstev prizadetim TOZD oz. SIS je izvršni svet OS Radovljica imenoval posebni odbor.

Prvi poskus množične in takojšnje prodaje popularnih osebnih avtomobilov »katrec«, ki sta ga pripravila Murka Lesce in tovarna IMV Novo mesto pod geslom »Plačaj in pelji — staro za novo« v športni dvorani na Bledu 16. in 17. junija, je uspel delno. Od sto vozil so jih prodali okoli osemdeset. Očitno se pozna stiska z denarjem in nenehno padajoč življenjski standard.

nimamo posebnih težav. Že pred odhodom z Jesenic smo vse pregledali, da morda ne bi kdo šel na pot preveč prehlajen ali s katero drugo boleznijo. Vsi se dobro počutijo, radi jedo. Nekateri so sicer malo opečeni, saj še niso imeli dobre podlage, vendar jih redno mažemo, oziroma so na plaži oblečeni, da jih sonce ne bi ožgalo.

Razgled po letovišču takoj pove, da so letos že dalj časa tukaj delale pridne roke. O tem govori upravnica letovišča Hilda Zgonc:

»Predvsem si prizadevamo, da bi vsem, ki bodo letos prišli sem, omogočili prijetno bivanje. Pred prihodom predšolskih otrok smo opravili že kar precej dela. Predvsem smo očistili okolico in notranjost vseh hišic. Dve lani na novo postavljeni hišici smo opremili, vse hišice pa smo tudi prepletkali. Velika pridobitev je tudi precejšnji del novourejene plaže. Prebarvali smo igrala, čakamo dve mizi za namizni tenis.

Koliko otrok bo letos letovalo?

»Vseh bo kar okoli 1500. Po prvi izmeni predšolskih otrok se bodo vrstile izmene šolarjev iz vseh osnovnih šol jeseniške občine. V našem letovišču bo letos preživelo počitnice tudi 80 otrok iz občine Postojna. V časopisu smo prebrali, da iščejo pomoč za letovanje. Ker nismo imeli zasedenih vseh kapacitet, smo jih povabili. Na izvršnem odboru občinske zveze DPM smo se tudi dogovorili, da lahko letujejo pri nas, saj je predvsem pomembno, da je letovišče

zasedeno, da lahko uspešno posluje. V izmeni konec julija oziroma začetku avgusta bo pri nas letovala tudi skupina otrok naših delavcev iz Nagolda v Zvezni republiki Nemčiji, s katerimi je jeseniška občina začela sodelovati. Poleg tega bodo v septembru v letovišču še štiri izmene šole v naravi. Prva bi morala sicer biti že v juniju, vendar so jo zaradi slabega vremena preložili.

Kaj pa cena letovanja?

»Predšolski otroci plačajo 3.900, šolski pa 4.450 dinarjev za 11 dni letovanja. V ceno je vračunan tudi prevoz z Jesenic do Novigrada in nazaj. Mislim, da cena ni pretirana in lahko smo samo veseli, da našim otrokom v tem času omogočimo poceni letovanje, saj vsakdo ve, kako je vse drago. Vse priznanje gre seveda tudi vsem v jeseniški občini, ki so pokazali razumevanje za obnovo letovišča, to pa je seveda trdno zagotovilo, da bo v prihodnje letovanje še bolj prijetno. Vsi se prizadevamo odpraviti morebitne napake in pomanjkljivosti, vsake dobronamerne kritike s strani staršev smo veseli, le tako bomo lahko še izboljšali pogoje v obojestransko zadovoljstvo.

Kako ste zadovoljni s preskrbo?

»Zaenkrat nimamo posebnih težav. Predvsem sodelujemo s trgovskim podjetjem Trgo-Umag, ki nam redno dobavlja vse, manjše stvari pa nabavljamo tudi sami. Predvsem se bojimo podražitev. Prav v teh dneh smo se že lahko prepričali, da je spet dražje meso.

Na Bledu sta 15. junija Smučarski klub Bled in Smučarska zveza Slovenije pripravila srečanje z najboljšimi alpskimi smučarji. Križaj, Kuralt in Tometova so najuspešnejši letošnjim mladim tekmovalcem podelili pokale Coca-cola. Za prijetno vzdušje je poskrbel ansambel Alpski kvintet in šaljivec Jaka Šraufceger. Razen daril Slovina so podelili tudi nagrade Elane iz Begunj.

Radovljiško letno kopališče, ki ga upravlja KS Radovljica, so odprli za kopalce 1. junija. Vodo ogrevajo na 24 stopinj Celzija, kljub temu pa zaradi slabega vremena v prvih 15 dneh junija ni bilo kaj dosti kopalcev. Letošnja vstopnina za odrasle je med tednom 50, ob sobotah in nedeljah pa 60 din, za otroke do treh let 15 oz. 20 din, za mladino do 14. leta pa 30 oz. 40 din dnevno. Prodajajo tudi sezonske in mesečne karte, preko sindikatov pa je možno kupiti sindikalno karto s popustom.

Od 8. junija do 1. julija razstavlja v galerijskih prostorih Sivčeve hiše v Radovljici akademski slikar in grafik Darko Slavec iz Ljubljane. Njegove slike so zanimive zlasti za tiste, ki jim je do poudarjene motivike iz sveta znanstvene fantastike. Umetnik je imel številne razstave v Sloveniji in po drugih likovnih središčih v državi ter v sosednjih deželah. Prejel je tudi več nagrad in priznanj, med drugim tudi študentsko Prešernovo nagrado.

Po programu galerijske dejavnosti v turistični sezoni 1984 je likovna sekcija KUD Bled v festivalni dvorani na Bledu pripravila skupno umetniško razstavo plastik in grafik blejskega rojaka, pisatelja in kiparja Toneta Svetine in njegovega sina Vojka. Razstavo so svečano odprli 15. junija in bo na ogled do 6. junija 1984.

V dvorani radovljiške graščine je 15. junija zvečer gostoval moški komorni zbor DPD Svoboda Podnart. Pod vodstvom dirigenta Egija Gašperšiča je pripravil koncert v dveh delih: »Nocoj zapel bom« z osmimi slovenskimi pesmimi ter »Prek sveta odmeva pesem« s sedmimi tujimi, s hrvaško in venčkom koroških narodnih pesmi. Poslušalci so pozorno prisluhnili in z aplavzom izrazili priznanje odlično zapetim skladbam.

V galeriji Fotokino kluba Radovljica Pasaža so 15. junija odprli letošnjo šesto foto razstavo. Tokrat se s 27 umetniškimi fotografijami predstavlja član Foto kluba Andrej Prešeren Jesenice Franc Crv.

Na prvi seji novoimenovanega obora za sodelovanje izven SRS pri ZKO Radovljica so za predsednika izvolili prof. Nika Rupla. Na seji so se dogovorili o programu gostovanja kulturnih skupin RKUD Sloboda — Vis Varaždin v soboto, 30. junija in v nedeljo, 1. julija, v Gorjah. Okvirno so se tudi že dogovorili o pripravah za jesensko gostovanje radovljiških skupin v Varaždinu.

Na republiškem tekmovanju plavalcev SRS za pokal Plavalne zveze Slovenije 16. in 17. junija v Krškem so nastopili tudi mladinci in pionirji PK Radovljica. Med pionirji in pionirkami so tekmovalci iz Radovljice osvojili peto mesto, med mladinci pa sedmo.

Kakšni pa so še načrti?

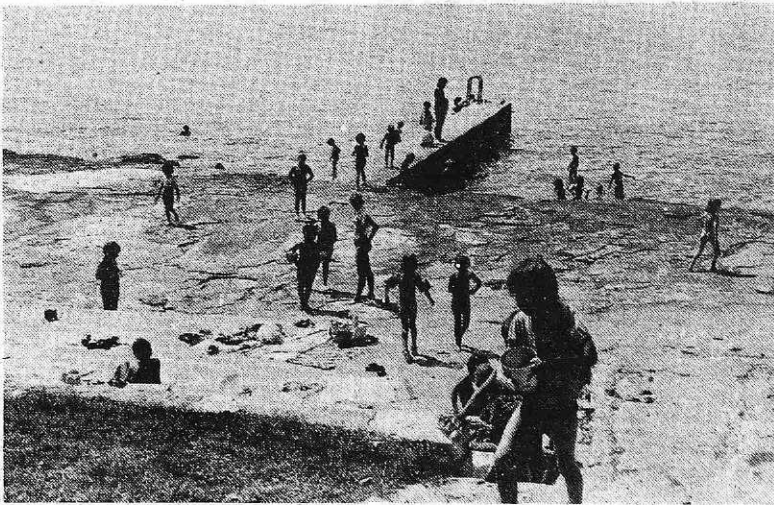
»V zadnjih letih smo v letovišču veliko naredili in s tem moramo seveda nadaljevati. Del pri vzdrževanju in nadaljnji obnovi ne manjka. Počasi bo potrebno misliti na zamenjavo posteljnine, nekatere postelje so dotrajane. Precejšen problem je, ker v Pineti ni telefona, tako da je za vse nujne pogovore treba iti v Novigrad.

Omenim naj še, da v Pineti deluje tudi počitniška skupnost, ki jo sestavljajo predstavniki vseh počitniških domov na tem območju. Letos smo vodstvo zveze prevzeli Jeseničani, predsednik pa je Jože Zidar. Z vsemi sosednjimi počitniškimi domovi dobro sodelujemo, več stikov pa pogrešamo z občino Buje in krajevno skupnostjo Novigrad. Želimo tudi, da bi imeli delegata v delegatskem odločanju Skupščine občine Buje, predvsem takrat, ko je obravnavana problematika počitniških domov v Pineti.

Ob našem obisku smo pokukali tudi v kuhinjo letovišča, kjer ne poznajo počitka. Pripraviti je potrebno številne obroke za otroke, da niso lačni. Mara Sekardi, ki v kuhinji dela že šest let, je prav ob našem obisku slavila 60-letni življenjski jubilej. Iskreno smo ji čestitali in zaželeli predvsem zdravja. To ji je še najbolj dragoceno, saj je med NOB morala marsikaj prestati. Od leta 1942 do 1945 je bila zaprta v zloglasnem koncentracijskem taborišču Auschwitzu. »V kuhinji je vedno dovolj dela, naredim pač, kolikor morem. Rada sem med otroki, zelo pa mi ustreza tudi klima tukaj ob morju. 189 obrokov je treba pripraviti večkrat na dan, pa še malico. 60 do 70 kilogramov kruha je treba narezati. Ob jubileju so me pa kar presenetili. Dobila sem lep šopek rož, pa darila, otroci so mi pripravili lep program, zares sem bila vesela.

Tako je torej v teh poletnih dneh v otroškem letovišču v Novigradu. Vsem naj zaželimo veliko lepih in sončnih dni.

J. Rabič

Na plaži v otroškem letovišču Novigrad (foto J. Rabič)

Dopisujte

SAMOUPRAVLJANJE V STANOVANJSKEM GOSPODARSTVU

V zadnjem času so se v Železaru pojavila nekatera polemična vprašanja s področja stanovanjskega gospodarstva. Ker gre za dokaj občutljiva vprašanja in odnose, ki jih ureja zakon o stanovanjskem gospodarstvu, ne bo odveč, če nekoliko pogledamo organiziranost hišne in stanovanjske samouprave. Zakon o stanovanjskem gospodarstvu (ZSG) velja že od januarja 1981. leta, pri uresničevanju njegovih načel in določb pa precej zaostajamo.

V podrobnosti ZSG se ne kaže spuščati, kajti to bi nam vzelo precej časa in papirja. Izhodišče tega prispevka pa bi se lahko glasilo: TAM, KJER NAŠ ČLOVEK DELA IN KJER ŽIVI, TAM SE ZAČENJA SAMOUPRAVLJANJE.

Mislimo na tiste naše občane, ki živijo v blokih, stolpnih, stolpih, skratka v hišah, ki so v družbeni lastni, s temi hišami pa upravljajo in gospodarijo njeni stanovalci. V nadaljnjem razmišljanju naletimo na temeljno izhodišče te naše potrebne družbene aktivnosti: v krajevni skupnosti (KS) so stanovalci v hišah v družbeni lasti temeljna celica družine samoupravljalcev. Iz te osnove moramo črpati svoje misli in aktivnosti, razvijati in graditi našo hišno in stanovanjsko samoupravo. Če se bomo le prerekli, ne bomo daleč prišli. Organizirajmo se in delujmo v skladu s določili ZSG. Osnovna oblika upravljanja in gospodarjenja s hišo v družbeni lasti je skupnost stanovanalcev. Zakon ji daje status pravne osebe, ki prevzema skoraj vse pravice in odgovornosti glede gospodarjenja in upravljanja.

Zbor stanovanalcev in hišni svet sta osrednja samoupravna organa skupnosti stanovanalcev. Zbor stanovanalcev sestavljajo po en polnoletni delegat iz vsakega stanovanja in poslovnega prostora v hiši. Hišni svet je izvršilni organ zbora stanovanalcev. Na zboru stanovanalcev se izvoli še odbor samoupravne delavske kontrole za nadzor nad delovanjem hišne samouprave.

Pri skupnosti stanovanalcev se oblikuje še odbor SZDL, aktiv ZK in ZMSM, odvisno od števila stanovanalcev v hiši in članov navedenih družbenopolitičnih organizacij.

Tako izgleda sicer zelo okvirni opis hišne samouprave, o kateri najbrž še nismo dovolj informirani in seznanjeni.

Na območju krajevne skupnosti (KS) pa deluje svet stanovanalcev, ki ga sestavljajo izvoljeni delegati na zborih stanovanalcev. Svet stanovanalcev je delovno telo, njegova vloga pa je

predvsem reševanje problemov, ki se pojavljajo v bivalnih okoljih in usklajevanje raznih zadev, ki se v njem pojavljajo. Njegova pomembna vloga se potrjuje, ko gre za oblikovanje smernic in usklajevanje stališč s področja stanovanjskega gospodarstva, ki se poverijo delegatu splošne ali posebne delegacije v KS za sejo skupščine samoupravne stanovanjske skupnosti.

ZSG daje poleg drugega hišni samoupravi številna pooblastila glede razpolaganja s sredstvi, ki se pridobivajo iz stanarine in drugih virov, glede gospodarjenja s hišo, njenim vzdrževanjem in podobno.

Stanovalci v družbenonajemnih stanovanjih imamo dovolj razlogov, da se na področju stanovanjske samouprave dobro organiziramo in koristno delujemo.

Ne nazadnje, zaupano nam je v upravljanje in gospodarjenje ogromno družbeno bogastvo. To nas mora spominjati na čase, ko se je doberšen del dobička namenil namesto v kurve delavcev za nakup stanovanj. Temu je sledilo daljše obdobje, ko smo odvajali od 6 do 8 in več odstotkov za stanovanja. Tako je rasel in se množil stanovanjski sklad družbenonajemnih stanovanj, zaostajal pa razvoj hišne in stanovanjske samouprave.

Nedavna problemska konferenca s področja stanovanjskega gospodarstva, ki jo je sklical občinski komite ZKS Jesenice, je doberšen del razprave in sklepov posvetila prav krepitvi stanovanjske in hišne samouprave ter ustrežnejšemu organiziranju strokovne službe samoupravne stanovanjske skupnosti, kot delovne organizacije, ki opravlja dogovorjene naloge in opravila za samoupravo stanovanjsko skupnost. Poleg tega pa je ta konferenca poudarila nujnost, da mora združeno delo bolj odgovorno oblikovati svoja stališča in se odločati za usmeritve, ki bodo prispevale k razvoju družbenoekonomskih odnosov na tem področju.

Vsi, ki delujemo na področju hišne in stanovanjske samouprave, se pogosto srečujemo s problemi in težavami, ki nam jih povzročajo prav ti subjekti, od katerih pričakujemo, da nam jih bodo pomagali reševati. V tem je tudi del odgovora, ko se sprašujemo, zakaj nam zlasti hišna samouprava šepa in zaostaja. Ker poznam vsa ta opravila in naloge glede hišne samouprave, bom navedel nekaj primerov, ki jih ne moremo šteti med spodbudne za prostovoljno delovanje na tem področju.

1. Zbor stanovanalcev na Titovi 75 na Jesenicah je na svoja pisma vprašanja dobil odgovore od Samoupravne stanovanjske skupnosti Jesenice šele po štirih mesecih na podlagi intervencije družbenega pravobranilca samoupravljanja. Podrobnosti ne bom navajal, ker bi bile lahko preveč osebne.

2. Hišni svet na Titova 75 spet čaka na odgovor Samoupravne stanovanjske skupnosti Jesenice tri in pol

mesece, in sicer na pisna vprašanja, ki zadevajo pravice in obveznosti stanovanalcev. Med drugim želimo odgovor: Zakaj so stanovalci na Titovi 75 dobili v nefrankirani ovojnicji za pisnik o točkanju stanovanj in popisu stanovanjske opreme šele januarja letos, točkanje pa je bilo opravljeno že decembra 1981? Znano je, da je ustrezni predpis izšel v Uradnem listu SRS že avgusta 1981.

3. Tudi v drugih hišnih samoupravah na Plavžu se pojavlja vprašanje glede prenosa gospodarjenja s hišami v družbeni lastni na skupnost stanovanalcev. ZSG določa rok enega leta po uveljavitvi zakona. To pomeni, da strokovna služba Samoupravne stanovanjske skupnosti Jesenice zaostaja pri izpolnjevanju svojih obveznosti.

4. Enako pereče je vprašanje, zakaj se imetnikom stanovanjske pravice v družbenonajemnem stanovanju ne izdajo odločbe pri povišanju stanarine, ki so poleg drugega posledica točkanja in popisa stanovanjske opreme. Ali je mogoče, da v SFRJ v tem pogledu ni pravne zaščite državljanov?

5. Blok na Titovi 75 ima rojstno letnico 1950. Že v nekaj preteklih mandatih so hišni sveti vsako leto sestavljali program nujnih vzdrževalnih del v skladu s veljavnimi tehničnimi normativi. V kletnih prostorih se pogosto pojavlja voda, drvarnici dveh stanovanalcev sta praktično neuporabni. Obstaja nevarnost pojava gobe. Strešna kritina iz pločevine grozi, da bo postala propustna. In še bi lahko naštevali. Vzdrževalci BUSP pa so pri teh skrbih hišne samouprave zelo kratki: ni denarja. Kako naj to razumemo, če pa na Bokalovi poleg drugih investicijskih del BUSP v kopalnicah in sanitarijah oblagla stene in tla s keramičnimi ploščami.

6. Na zboru stanovanalcev Titove 75 so načeli vprašanje visokega odstotka stanarine, ki ustvarja dohodek strokovnih služb Samoupravne stanovanjske skupnosti Jesenice in BUSP Jesenice. Kaže, da so počasni pri uresničevanju zakona o svobodni menjavi dela, ki je v veljavi že nekaj let. Samoupravni organi skupnosti bi se morali bolj vztrajno zavzemati, da se uveljavi plačilo na podlagi cenikov in s tem po delu in rezultatih dela.

7. Pri obravnavi poročila o izvršitvi vzdrževanja in prenove stanovanj in stanovanjskih hiš v letu 1983 so na zboru stanovanalcev na Titovi 75 ugotovili, da je hišnim svetom ostalo okrog milijarda starih dinarjev za tekoče vzdrževanje. Glede na to se je pojavilo vprašanje, zakaj strokovne službe skupnosti in BUSP ne pomagajo in svetujejo hišnim svetom, da bi se ta sredstva koristno porabila. Od tega ima korist Ljubljanska banka, ker sredstva lahko posoja svojim klientom po visokih obrestnih merah.

Našteli smo nekaj primerov problemov, s katerimi se srečujemo samoupravljalci v hišnih svetih, ki bi jih z medsebojnim razumevanjem in sodelovanjem morali hitreje odpravljati. Če bomo tako delovali, bo tudi to prispevalo k tvornejšemu delovanju stanovanjske in hišne samouprave, sicer pa bomo še vedno životalili.

Viktor Brun

PROGRAM PRIREDITEV OB PRAZNIKU KRAJEVNE SKUPNOSTI SAVA

Krajevna skupnost Sava praznuje svoj praznik v spomin na julij-ske dogodke leta 1935, ko je jeseniški proletarijat z veliko stavko kovinarjev dosegel pomembno zmago v boju za osnovne človeške in delavske pravice.

Prireditve ob krajevnem prazniku bodo od sedmega do 13. julija. V soboto, sedmega julija, bo tradicionalni pohod do spominskega obeležja in na Pristavo, v ponedeljek, torek in četrtek pa bodo športna tekmovanja v malem nogometu, streljanju z zračno puško, kegljanju na asfaltu in balinanju.

V sredo bo veselo popoldne za predšolske otroke na vrtu VVO Julke Pibernik. V četrtek bo posvetovanje predstavnikov vseh krajevnih skupnosti v občini o vsebini in oblikah praznovanja krajevnih praznikov.

V petek, 13. julija, bo osrednja proslava v osnovni šoli Prežihov Voranc, kjer bodo podelili priznanja Osvobodilne fronte in razglasili rezultate športnih tekmovanj.

Pokroviteljstvo nad prireditvami ob krajevnem prazniku so prevzeli delavci Železniškega gospodarstva — TOZD za promet Jesenice in TOZD TTG Jesenice.

Krajane vabimo, da se prireditve v čim večjem številu udeležijo. Krajevna skupnost Sava

SLOVENSKA TELEVIZIJA IN RADIO NAČRTUJETA VEČ NOVOSTI

Na četrti seji skupščine RTV Ljubljana 19. junija so delegati najprej na njegovo željo razrešili dosedanjega predsednika Janeza Vipotnika, katere-mu so izrekli priznanja za večletno vodenje skupščine RTV ter izvolili za novega predsednika Vlada Janžiča, izvršnega sekretarja CK ZKS.

Osrednja točka dnevnega reda je bila namenjena začetnim razpravam o izhodiščih in usmeritvah za pripravo predloga programov RTV Ljubljana za leto 1985, o čemer pa delegati niso predhodno prejeli pisnega gradiva. Skupščina je sprejela po krajši razpravi sklep, da se ta izhodišča kot tudi usmeritve za program RTV Ljubljana v naslednjem srednjeročnem obdobju 1986/90 do sredine septembra pošljejo v javno razpravo.

Prihodnje leto naj bi na TV in radiu Ljubljana kot tudi na regionalnih radijskih postajah uvedli nekaj novosti, tako na primer, turistični radio, ki bo razen za turiste imel oddaje tudi za rojake v zamejstvu. Posebno pozornost nameravajo posvetiti obletnicam glasbenih ustvarjalcev in popularizaciji resne glasbe, saj bo leto 1985 leto evropske glasbe. Načrtujejo radio kviz, produkcijo kromdioksidnih kaset in nekatere programske spremembe v dnevnih oddajah (torkove oddaje naj bi bile zdaj ob ponedeljkih). Program bo po zatrdilu televizijskih delavcev boljši in vedrejši. Sicer pa si bistveno novega ne bodo mogli privoščiti zaradi omejenih denarnih možnosti.

Delegati so bili seznanjeni tudi z dosedanjim sodelovanjem TV Koper — Capodistria z italijansko televizijo in z zahtevo oprostitve plačila naročnine za TV za tiste lastnike sprejemnikov, ki ne morejo spremljati programa RTV Ljubljana. Sklenili so, da je pogoj za plačevanje naročnine imetništvo TV sprejemnika, ne pa sprejemanje programa, sicer je treba sprejemnik zapečatiti. Takšen način plačevanja je uveden v vseh državah, so povedali izvedenci

RTV Ljubljana, sklicujoč se tudi na sklep ustavnega sodišča SRS.

Sejo so sklenili z obravnavo odprtega pisma slovenskega sociološkega društva, naslovljenega na skupščino RTV, zaradi ukinitve oddaj o raziskovalnem delu Rajka Šušteršiča na TV Ljubljana. Teh oddaj po trditvi generalnega direktorja RTV Ljubljana niso ukinili, marveč le reorganizirali.

JR

ZA PRIJETNO RAZPOLOŽENJE OB DNEVU BORCA

V okviru praznovanja krajevnega praznika treh krajevnih skupnosti na Plavžu bosta krajevni odbor ZB NOV Stanaeta Bokala in sekcija za družbeno aktivnost žensk pripravila 4. julija piknik. Začel se bo ob 15. uri na prireditvenem prostoru ob kmetiji na Gožu.

Piknika, ki je namenjen borcem, mladini in vsem prebivalcem Plavža, se lahko udeležijo tudi drugi prebivalci Jesenic in okolice. Za zabavo in ples bo igral Gornjesavski kvintet.

Če bi bilo ta dan slabo vreme, bodo prireditve, ki bo v prijetnem domačem vzdušju, prestavili na naslednjo nedeljo, 8. julija, z začetkom ob isti uri.

B. B.

USPOSABLJANJE PRIPADNIKOV TO

V centru obrambnega usposabljanja na Bohinjski Beli so se zbrali pripadniki enot teritorialne obrambe iz treh gorenjskih občin: Škofje Loke, Tržiča in Jesenic, ki se niso mogli udeležiti rednega petdnevnega usposabljanja zaradi obveznosti na ključnih delovnih mestih v organizacijah združenega dela.

Tokrat so imeli skrajšani tridnevni program od petka do nedelje. Krajša oblika usposabljanja je imela veliko prednost, saj je bilo potrebno zanj manj denarja, v združenem delu pa je bil tudi prihranek, kar je še izredno pomembno v zaostrenih pogojih gospodarjenja.

Cepprav je bil program krajši, so se vsi še posebno potrudili, da so naloge v redu izvršili, pohvaliti pa gre tudi red in disciplino. V dneh usposabljanja so pripadniki enot teritorialne obrambe obnovili znanje o vojaških veščinah, izvedli so streljanje, vso pozornost pa so namenili tudi idejnopolitičnemu izobraževanju. Ustanovili so aktiv zveze komunistov in ZSMS ter se seznanili z varnostno-političnim položajem ter gospodarskimi gibanji in nalogami gospodarske stabilizacije na Gorenjskem.

J. Rabič

SLAVNOSTNA SEJA OB DNEVU CIVILNE ZAŠČITE

Ob 20. juniju, dnevu civilne zaščite, je bila slavnostna seja občinskega štaba civilne zaščite občine Jesenice. Zbrali so se poveljniki enot civilne zaščite iz krajevnih skupnosti in nekaterih organizacij združenega dela. Najprej je o razvoju civilne zaščite, o uresničenih nalogah, problemih in nadaljnjih načrtih govoril poveljnik občinskega štaba Marjan Jelovčan. Podelili so tudi priznanja za dolgoletno aktivno delo pri uresničevanju nalog ter razvoju civilne zaščite v jeseniški občini.

Zlate znake civilne zaščite so prejeli: Marija Logar iz štaba civilne zaščite v krajevni skupnosti Javornik-Koroška Bela, Pavla Pintar iz osnovne šole Gorenjskega odreda Zirovnica in Vojko Koblar, član občinskega štaba civilne zaščite občine Jesenice. Poklicna gasilska in reševalna enota Železarne Jesenice je dobila priznanje republiškega sekretariata za ljudsko obrambo za dolgoletno uspešno delo pri razvoju splošnega ljudskega odpora.

J. R.

OCENJEVANJE UREJENOSTI KRAJEV NA GORENJSKEM

Gorenjska turistična zveza v sodelovanju z Turistično zvezo Slovenije tudi letos organizira tekmovanje za najbolj urejen in najlepši turistični kraj v Sloveniji.

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA
REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO
PODELUJE
PRIZNANJE

JOHANNI GASILSKI REŠEVALNI ENOTI
ŽELEZARNE JESENICE
ZA USTVARJALNO IN PRIZNANO DELO TER DOSEŽENE
USPEHE PRI RAZVOJU SPLOŠNE LJUDSKE OBRAMBE.

LJUBLJANA, DNE 20. 6. 1984

1239

REPUBLIŠKI SEKRETAR
Martin Hošič
M. Rabič

Glede na obseg prometa in turistično pomembnost so kraji, kjer so turistična društva, razdeljeni v tri kategorije. Na osnovi tega bodo podane tudi ocene. Predhodno pa bodo kraje v občinah ocenile komisije za varstvo okolja pri občinskih turističnih zvezah. Najboljša dva bosta tekmovala v okviru Gorenjske, najboljša na Gorenjskem pa se bosta potegovala za ta naslov v okviru republike.

Da bi bili člani komisij pri turističnih društvih bolje seznanjeni z urejenostjo, je komisija za varstvo okolja pri Gorenjski turistični zvezi v soboto, 23. junija, organizirala ogled Gorenjske. Udeležilo se ga je 33 članov, ki so potovali z avtobusom od Škofje Loke, do Kranjske gore in Bohinja ter nazaj v Škofjo Loko. Pri tem so ugotovili, da si prebivalci Gorenjske iz leta v leto bolj prizadevajo, da bi bili kraji čim lepši in čistejši ter privlačnejši za goste. Letos je sicer rast rož in okrasnega zelenja zaradi dolgotrajnega hladnega vremena zelo zapoznela.

Ocenitev krajev v občinah bodo opravili do konca julija, najboljše ocenjene kraje pa bo nato ocenila komisija Gorenjske turistične zveze.

B. B.

Obnovljeni stari del Podhoma (foto B. Blenkuš)

Gradnja večnamenske dvorane na Jesenicah (foto I. Kučina)

SKRB ZA NEPREKINJEN RAZVOJ LIKOVNE USTVARJALNOSTI

Neverjetno velik interes za likovno izpopolnjevanje se je pokazal v februarju in marcu 1982, ko se je na razpis likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar za likovno šolo prijavilo kar 37 kandidatov, na prvo delovno — informativno srečanje 18. marca 1982 pa jih je prišlo 34. Prav gotovo je bil ta velik odmev pogojen tudi s tem, da je likovno šolo vodil ugleden in znan slikar in kipar Jaka Torkar, ki mu je pomagal likovni pedagog Jože Dakskofler. Do torka, 12. junija, ko je bil ta ciklus usposabljanja zaključen, pa je vztrajalo 13 navdušencev, ki bodo tudi okrepili likovni klub DOLIK ne samo številčno, temveč tudi z novimi in svežimi likovno izraznimi sredstvi.

Prvi del šole, ki se je odvijal po mladanske mesece leta 1982 je po prečno obiskovalo po 20 udeležencev obeh spolov, različnih starosti in izobrazbe, od 16 do 55 let in od dijakov, medicinske sestre do fizičnega delavca. Začeli so pri likovni abecedi, kot pravimo in ob kateri so vzdržali res le največji navdušenci, ki so pokazali tudi že več likovnega talenta, čeprav posamezniki niso poznali niti osnovnih slikarskih in kiparskih prijemov.

Z drugim delom šole, ki naj bi bil pravzaprav zaključni del, so nadaljevali od decembra 1982 do maja 1983 s poprečnim obiskom po 18 udeležencev. Akademski slikar Jaka Torkar je ob pomoči likovnega pedagoga Jožeta Dakskoflerja nadaljeval delo po začrtanem programu. Seveda uspeh in napredek nista izostala in nekaj udeležencev usposabljanja je s svojimi deli že sodelovalo na skupinski razstavi DOLIKA v tem letu.

Po polletnem premoru pa so najbolj zagrizeni in vztrajni udeleženci predlagali, da bi z usposabljanjem nadaljevali, pri čemer, pa naj bi bil večji poudarek na individualnem usmerjanju. Jaka Torkar je bil pripravljen sodelovati in tako se je v letošnjih petih mesecih nekdanji razstavni prostor v Delavskem domu na Jesenicah spremenil v pravi likovni atelje, ki mu je sicer manjkalo še precej opreme, toda za delovljne udeležence so se našle tudi improvizacije.

Ta del usposabljanja so zaključili v torek, 12. junija, z razstavo najboljših del, ki so jih v tem času ustvarili in čeprav so bila dela razstavljena le dobro uro, so pripravili tudi pravo otvoritev s krajšim kulturnim programom, v katerem so sodelovali otroci udeležencev usposabljanja. Na razstavljenih delih je bil viden izreden likovni napredek, kot rezultat usposabljanja, vztrajnosti in delavnosti. Pa vendar trinajst vztrajnejšev s svojim delom in likovnim znanjem še vedno ni povsem zadovoljnih, kajti tudi ob tej priložnosti so znova izrazili željo po še nadaljnjem usposabljanju, kar je seveda tudi pomemben del programa dela likovnega kluba DOLIK, katerega člani so sedaj.

Vseh 38 let obstoja likovnega kluba DOLIK je bila vedno prisotna skrb za likovno usposabljanje samih članov, ob tem pa tudi skrb za pridobivanje novih članov prek krajših ali daljših, bolj ali manj uspešnih oblik

usposabljanja. Ta zadnja oblika usposabljanja in pridobivanja novih članov pa prav gotovo sodi med najbolj uspešne tako v pogledu kvalitete usposabljanja, kakor tudi po številu udeležencev, ki so toliko časa delovno vztrajali enkrat tedensko po dve in več ur, poleg seveda obveznega domačega likovnega izpopolnjevanja in rednega dela v delovnem razmerju. To pa je tudi največje jamstvo za nadaljnji neprekinjeni razvoj likovnega kluba DOLIK in sploh ljubiteljske likovne ustvarjalnosti na našem območju.

RAZSTAVA KIPOV IN SLIK PETRA JOVANOVIČA

V razstavnem salonu DOLIK na Jesenicah bodo jutri, v petek, 29. junija, ob 18. uri odprli že letošnjo trinajsto razstavo, in sicer razstavo kipov in slik ljudskega umetnika PETRA JOVANOVIČA iz Škofje Loke. Krajši kulturni program bodo izvajali Urška Rebernik in Primož Kerštan — klavir ter Domen Jeraša — pozavna.

Življenjska pot Petra Jovanoviča, kiparja, risarja in ilustratorja, se je začela 6. februarja 1938 v Dolenji Zetini pod Blegošem v številni kmečki družini. Že v osnovni šoli je rad risal, še večjo spodbudo za to pa je dobil, ko mu je revija Mlada pota leta 1957 objavila eno od njegovih risb. Poleg kmetovanja doma je hodil tudi po dneh h kmetom in delček svojega zaslužka je vedno namenil za tuš in papir.

Mnogo bolj kot risarja in ilustratorja pa ga poznamo kot kiparja. Dosele se je namreč s samostojnimi razstavami predstavil že okrog dvajsetkrat, pred leti tudi na Jesenicah, še večkrat pa je sodeloval na skupinskih razstavah. Poleg tega je naredil skoraj trideset javnih spomenikov ali spominskih plastik, med drugim tudi visoko vzpenjajoče deblo na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Kipar Peter Jovanovič je prav gotovo eden najbolj priznanih slovenskih likovnih samorastnikov. Njegova značilnost je kiparsko obdelano deblo, po katerem se prav do vrha, do nastavka vej, namesto lubja kažejo in razvrščajo človeški obrazi in postave.

Prav podrejenost deblu, veji, panju ali lesenemu bloku kaže posluš za gradivo, iz katerega nastaja likovno delo, ki je polno občutka za postopek kiparskega ustvarjanja s presenetljivo majhnimi posegi, kakršne predstavljajo plitke zareze, ki samo izzbijajo speče oblike iz debla v življenje. Ta način dela je podoben prinskemu posluhu za dekoracijo, s kakršno so naši davni predniki in

dede s plitkimi vrezji krasili predmete vsakdanje rabe. To so tisti znaki pravega in prvinskega umetniškega izražanja, ki že dolgo presega zlorabo naziva »naivno kiparstvo« pri oceni Jovanovičevega kiparskega snovanja.

Njegova posebnost je tudi izrazit risarski poudarek pri predstavljanju vsebine, zato ni čudno, da se je posvetil ilustracijam dogodkov iz naše neizčrpne zakladnice slovenske književnosti. Lahko bi celo rekli, da je do neizčrpnih prispevkov v zakladnici slovenske literature in pesništva prišel šele potem, ko je izčrpal motiviko, ki jo je imel pred seboj v domači vasi. Vrsti prizorov iz kmečkega življenja je našel ustrezno snov v delih Tavčarja, Bevka, Prežih, svoj humoristični značaj pa je soočal z Milčinskimi in njegovimi Butalci. Tudi v lesu iztesana ilustracija pesmi Solarček, Deklica je po vodo šla, Ciciban poslušaj očeto uro in še nekatere druge, pričajo o Jovanovičevi senzi bilnosti, s katero se pogloblja v neizčrpne prispevke slovenske književnosti. In to v plastiki, ko mu odmerjen kos lesa določa osnovno obliko, ki pa jo kipar zna podrediti svoji volji in kiparskemu hotenju, do tiste mere, da plastika zaživi polnokrvno življenje. Na razstavi pa se bo predstavil tudi s svojimi risbami — ilustracijami. (Po zapisu Andreja Pavlovca.)

Razstava kipov in slik Petra Jovanoviča bo na Jesenicah odprta do vključno 11. julija vsak dan, razen nedelj in praznikov in soboto popoldan, od 9. do 11. ure in od 16. ure do 18.30.

RAZSTAVA SLIK IN KIPOV KIARJA MEŠKA V GALERIJ LIZNJEKOVE HIŠE V KRANJSKI GORI

Jutri, v petek, 29. junija, bodo ob 19. uri v galeriji Liznjekove hiše v Kranjski gori odprli razstavo slik in kipov akademskega slikarja Kiarja Meška. S to prvo likovno razstavo hiša dobiva novo in zlahknejšo vsebino, ki pomeni tudi pomembno poživitev kulturnega utripa v turistični sezoni. Razstavo organizirata Turistično društvo Kranjska gora in Kulturna skupnost Jesenice.

Kiar Meško je bil rojen leta 1936 v Ljubljani, kjer je tudi leta 1958 diplomiral na Akademiji za likovno umetnost. Študij je dve leti andaljeval v Zahodnem Berlinu, naredil pa je tudi slikarsko specialko pri prof. Stupici. Delal je v grafičnih delavnicah v mestu Wolfsburg in opravil daljše študijsko potovanje po Evropi. Sedaj je redni profesor za slikarstvo in grafiko na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani.

Od leta 1960 dalje se je večkrat predstavil s samostojnimi razstavami v Ljubljani in drugih krajih Slovenije, Zagrebu in Beogradu, pa tudi v tujini, in sicer v Dusseldorfu, Veroni, Marceratu, Celovcu, Beljaku, Trstu, Stuttgartu, Rothenburgu, Göteborgu, Stockholmu, Kölnu, Clevelandu in Dunaju. Bil je tudi večkratni udeleženec mednarodnega grafičnega bienala v Ljubljani in od leta 1965 dalje udeleženec vseh pomembnejših razstav slovenske in jugoslovanske likovne umetnosti v tujini.

Prejel je tudi več kot deset državnih in mednarodnih nagrad.

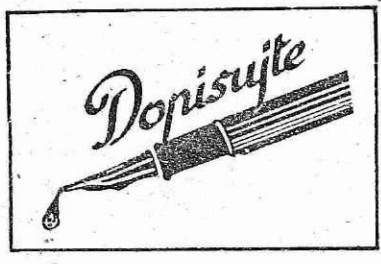
Ob svoji razstavi v Kranjski gori je umetnik dejal takole:

»Najprej bi se rad zahvalil srečnemu naključju, da lahko v Kranjski gori, v tem z gorami posvečenemu okolju, ne samo razstavljam, ampak tudi živim in delam. Nadalje moram priznati, da veliko raje pokažem rezultate svojega dela v manjših, intimnejših okoljih pristnega stika z ljudmi, kot pa v velikih središčih z vso njihovo reprezentančnostjo in odtujenostjo. Iz mojih slik je razvid-

na zavezanost tradiciji v likovni umetnosti, spoštovanje dosežkov starih mojstrov, ker sem njihov učenec; ta zvestoba likovnemu izročilu je zame nujnost, če hočem hoditi pot, ki je sicer dolgotrajna in zagotetna in ne vodi k nikakršnemu dokončnemu cilju v umetnosti, pač pa morda le od človeka do človeka.

Nazadnje bi rad razkril svoje veselje nad ugotovitvijo, da sem slikar svojega okolja in to ne iz kakršne koli vnaprejšnje opredeljenosti, temveč iz preprostega razloga, ker za ustvarjanje črpal snov iz narave, pa naj bodo to baletke, konji ali portreti in ti viri so del bogastva, ki ga nudi stik Mediterana z Alpami.

Razstava slik in kipov umetnika Kiarja Meška bo odprta ob torkih, četrkih in sobotah od 17. do 19. ure ter v soboto od 10. do 12. ure. Poleg slik in kipov si bodo obiskovalci v Liznjekovi hiši lahko ogledali še etnološko zbirko o zgodovini te zanimive gruntnarske domačije z zanimivo več sto let staro arhitekturo.

Ob zaključku likovne šole, ki jo je vodil akad. slikar Jaka Torkar — desno (foto B. Blenkuš)

JUBILEJ »ŠENTVIDA« — XV. TABOR SLOVENSKE PEVSKIH ZBOROV

»Pojo naj, ljudje« je geslo, ki že toliko let združuje ljubitelje zborovskega petja. Ti se vsako leto sredi junija zberejo v Šentvidu pri Stični, da bi potrdili svojo ljubezen do petja. Vsebinska taborske zamisli so koncerti, ki jih na predvečer množičnega shoda v Šentvidu izvajajo udeleženci tabora po različnih krajih naše ožje domovine. S temi koncerti naj bi vsa Slovenija doživela pevski Šentvid. Nedeljska sklepna prireditev je le manifestativna potrditev privrženosti petju pri nas.

Stara znanca pevskega tabora iz naše občine sta moški pevski zbor Društva upokojencev Jesenice, ki je bil letos na taboru že deseti in moški pevski zbor pevskega društva Vintgar z Blejske Dobrave, ki je letos petič sodeloval na taboru. Oba zbora poskušata kar najbolj slediti namenu tabora. Zato se vestno pripravljata vsako leto za ta nastop. Z veseljem si izmenjujeta vlogi sodelujočega oziroma organizatorja koncerta na predvečer pevskega tabora. Ves čas sodelovanja ju organizator tabora razporeja kot nosilca naloge ravno v okoljih, v katerih živita in delata (seveda taka razporeditev ni pravilo). Taka odločitev za oba zbora pomeni motiv več za nastop v domačem okolju.

Kot organizator koncerta na pred-

večer tabora se je letos zopet prijavil moški pevski zbor Vintgar. Ker v delavskem domu na Javorniku že dve leti ni bilo pravega odziva, so letos dobri pevci organizirali prireditev v obliki promenadnega koncerta v četrtek, 14. junija, na Blejski Dobravi na prostem.

Poleg omenjenih dveh pevskega zborov je tokrat prvič na Blejski Dobravi nastopil še lanski »debitant« v Šentvidu moški pevski zbor PTT iz Kranja, ki ga prav tako kot domačine vodi Alojz Vengar. Zborovodkinja Mira Mesarič, ki vodi moški pevski zbor DU Jesenice in zborovodja Vengar sta s pevci priredila številnim poslušalcem na Blejski Dobravi prijeten glasbeni večer. Program je uspešno povezoval Franci Sifrer.

Andrej Černe

GORJANSKI PEVSKI ZBOR NA DOMAČEM ODRU

V soboto, 23. junija, je bil v domu TVD Partizana v Gorjah koncert domačega (gorjanskega) moškega pevskega zbora. Izvajali so narodne in umetne pesmi v veliko zadovoljstvo poslušalcev.

Krajani Gorj imajo radi tovrstne, sicer zelo redke, predstave, posebno se, če nastopajo domači pevci ali godbeniki. Dvorana, ki sprejme s stojišči vred le nekaj nad 200 ljudi, je ob takih priložnostih navadno premajhna. To pot, žal ni bilo tako, kajti ravno pred pričetkom koncerta je bila nevihta, lilo je kot iz škafe, in prav ta naliv je marsikoga odvrnil od obiska na koncertu.

Pred vojno je v Gorjah deloval močan in dober mešani pevski zbor, ki ga je vodil takratni cerkveni organist Tone Bižal, ki je končal med vojno v nacističnem krematoriju. Med vojno se ni pelo, tudi mnogo let

po vojni ne. Sedanji moški pevski zbor, ki je že zelo napredoval, je bil ustanovljen 17. septembra 1981. Za zborovodjo so pridobili znanega glasbenega delavca Marjana Eržena iz Podnarta. Zbor trenutno šteje 19 članov, imeli so že veliko nastopov na domačih prireditvah in raznih slovesnostih, vsako leto pa nastopajo tudi na srečanju pevskega zbora radovljiške občine in drugod. Za vadbo jim daje osnovna šola v Gorjah na voljo ustrezen prostor.

Želimo jim še nadaljnjega napredka in okrepitve in da bi nas še večkrat razveselili s svojimi nastopi.

Jože Ambrožič

PIREDITVE OB PRAZNIKU KRAJEVNE SKUPNOSTI ŽIROVNICA

Prostovoljna gasilska društva Smokuč, Zabreznica in Koroška Bela so 23. junija izvedla vajo reševanja ljudi. Na znak sirene so prihitela vozila z gasilci in z opremo za gašenje požarov in za reševanje iz gorečih zgradb.

Gasilci so uspešno izvedli vajo reševanja iz drugega nadstropja osnovne šole v Zabreznici. Po vaji se jim je v imenu krajevne skupnosti in SZDL zahvalil za sodelovanje Iztok Federl.

Krajane Žirovnice in sosednjih občin obveščamo, da Gasilsko društvo Smokuč prireja v nedeljo, 1. julija, s pričetkom ob 10. uri četrto medobčinsko tekmovanje gasilskih veteranov. Tekmovanje bo na gasilskem športnem poligonu v Smokuču. Dostop do poligona je možen z avtomobili z odcepa v vas Smokuč.

Tekmovanje gasilskih veteranov je edino v Sloveniji in ga v Smokuču prirejajo že četrtri, vsako leto za krajevni praznik. Lani je nastopilo 18 ekip, med njimi vsa gasilska društva delovnih organizacij SOZD Slovenske železarne, pa tudi društva iz zamejstva. Ekipa so razdeljene v dve skupini po starosti članov: od 50 do 60 let in nad 60 let.

Letos pričakujejo po že dobljenih prijavah enako število ekip kot lani.

Tekmovanje je v znanju iz gasilskih veščin in v hitrosti oblačenja. Najboljše ekipe bodo dobile priznanja.

Po tekmovalju vabijo gasilci na piknik na istem poligonu.

Čeprav smo prireditve objavili v »Novicah izpod Stola«, navajamo še program od četrka, 28. junija, dalje:

— četrtek, 28. junija, ob 15.30 odbojka — ženske, v telovadnici TVD Partizan,

— petek, 29. junija, ob 19. uri otvoritev rekreacijskega igrišča v Rodinah,

— sobota, 30. junija, ob 15.30 odbojka — moški, v telovadnici osnovne šole,

— ob 16. uri otvoritev zbiralnice mleka v Zabreznici,

— ob 18. uri slavnostna seja KS v dvorani DPD Svoboda na Breznici,

— ob 20. uri komemoracija pri spomeniku talcev v Mostah,

— nedelja, 1. julija, ob 10. uri 4. medobčinsko tekmovanje gasilskih veteranov na gasilskem športnem poligonu v Smokuču. Po tekmovalju bo piknik.

Prireditveni odbor

LEP KONCERT ARNIČEVCEV V VRBI

Mešani pevski zbor Blaž Arnič pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice je za zaključek sezone v petek, 22. junija, priredil še en celovečerni koncert, in sicer tokrat v cerkvi sv. Marka v Vrbi.

Cerkvica je bila premajhna, da bi sprejela vse obiskovalce, ki so toplo pozdravili zbor in nagradili vsako zapeto pesem. Resnično je bil to zelo lep glasbeni večer v okolju, ki nas spominja na našega velikega poeta in rojaka dr. Franceta Prešerna in vse velike može iz tega območja. Koncert je bil tudi prispevek jeseniških pevcev k praznovanju krajevnega praznika Žirovnica.

Zbor je pod vodstvom zborovodja Romana Ravniča z manjšo spremembo izvajal isti program, ki ga je izvajal teden dni pred tem v jeseniški gledališki dvorani, koncert pa zaključil s Prešernovo Zdravljico.

BRANKO ČUŠIN SAMOSTOJNO RAZSTAVLJA V TRŽIČU

Jutri, 29. junija, bodo v Tržiču v razstavnem paviljonu NOB odprli samostojno razstavo akvarelov, risb in miniaturnih akvarelov BRANKA ČUŠINA, člana likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice.

IZKORISTIMO DEŽ — PRIHRANIMO PITNO VODO IZ VODOVODOV

Pred nami je poletje in z njim vročina in suša. Da se vsaj malo izognemo neprijetnostim zaradi pomanjkanja pitne vode, saj jo včasih uporabljamo tudi za zalivanje vrtov, pranje avtomobilov in podobno, priporočam naslednje:

Kupite dva ali tri dvestolitrske pločevinaste sode od tekočega goriva ali raznega maziva ali podobno (Petrol). Sod prežagajte na polovico, toda le tri stranice, tako da se sod odpre kot knjiga.

Tako odprt sod, razdeljen v dva prekate, se da lepo očistiti, potem pa notranjost prebarvajte s kakšno barvo ali lakom, ki je za vodo odporen, najlepša je svetlo plava barva (Soča). Zunanost pa naj bo take barve, da se lepo ujema z okolico, zelena ali podobna.

Vsak sod drži okrog 200 l, torej en prekat 100 litrov. Z dvema sodoma dobimo 400 litrov, s tremi pa 600 litrov, kar je za poprečno uporabo kar dovolj.

Priporočam, da si naredite na ustreznem kraju v vrtu, na polju ali pred vikend hišico mizo iz štirih kolov zabitih v tla — višina mize naj bo taka, da pod njo lahko hodimo, to je najmanj 180 cm ali več, da bo padec vode iz prekatov večji, lahko pa za mizo izkoristimo tudi streho ravne garaže ali skladišnice drv in podobno.

Plošča mize naj bo tako velika, da se lahko gre okoli sodov, zunanega roba naj bo vsaj 20 cm. Prekate, ki so položeni tesno drug k drugemu, povežemo med seboj z loki iz plastične cevi (2), tako da segata konca do dna prekata. Premer cevi naj bo okoli 15 mm. Ko prvi dež zalije sode — prekate, napolnimo cevi (loke) z vodo tako, da v ceveh ni zraka in potopimo konca v sosednja prekate in že se voda sama začne pretakati po cevi iz višje ležeče gladine v nižjo, tako da se nivo izravna v vseh prekatih.

Površino vseh prekatov pregrnemo s polivinil folijo, da nam voda ne hlapi in tudi zato, da nam veter ne nanosi listja in drugih smeti. Sredino vsake folije prevrtamo najbolje z vročim žebeljem (okrog 5 mm debeline) in na to položimo čist okrogel kamen velikosti čebule. Tam, kjer so luknjice, je najnižja točka, kjer se voda (deževnica) pretaka v prekat.

Za kontrolo vsebine vode v prekatu naredimo na enem od teh vodostaj (3). V sredini polkroga (stene sode) prevrtamo luknjico za pušo (ležaj) iz 5 mm debele žice, ki jo pitnemo skozi ležaj in na enem koncu pritrdimo zaprto posodo iz plastike

(stekleničko), ki bo plavala na površini deževnice, zunanji konec žice pa uporabimo za kazalec, ki nam bo vedno kazal vsebino deževnice. Kazalec naj bo tako dolg, da bo segal skoraj do polkroga oboda sode, kar pa zopet uporabimo za premikajočo točko, ki jo pritrdimo s plastično ščipalko, ki jo uporabljamo za pripenjanje perila.

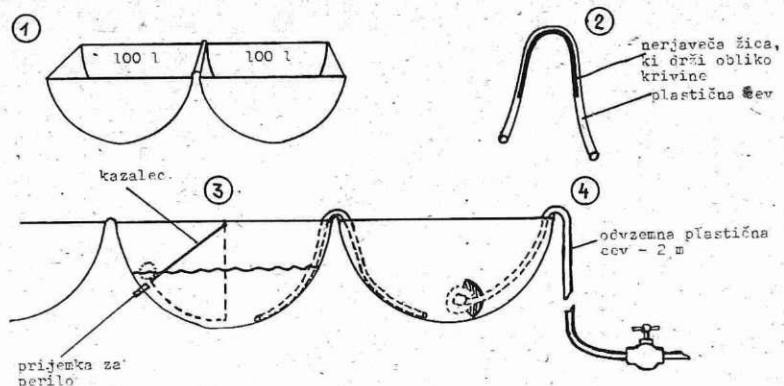
Zanimivo je ob vsakem dežju videti, koliko je voda v prekatih narasla, ali pa koliko je padla, ko smo jo točili za zalivanje vrta ali pranje, lahko pa si omislimo tudi prho, ker je voda

iz prekatov čista in topla (4). Za odzajem vode vzamemo okrog dva m cevi, ki ji na enem koncu pritrdimo čistilec (filter) lahko ga kar sami naredimo iz plastične posode, ki jo z vročim žebeljem na gosto preluknjamo, v grlo pa pritrdimo konec cevi. Na drugem koncu pritrdimo pipo, da nam ni treba ob vsaki uporabi vode na novo izsesati zraka, da dobimo vodo. Seveda je dobro, da filter obdržimo da bo potonil vedno na najnižjo lego v prekatu.

Na napravi je možnih še polno drobnih izboljšav, ki ji boste po svojih zamislih sami rešili in pri tem tudi uživali, ko boste postali inovator.

Zelo bom vesel, če bom kje videl, da je bil moj nasvet uporabljen.

France

VESELJE ZA TABORNIKE

Po šestih letih premora se taborniki Zveze tabornikov občine Jesenice spet odpravljajo taborit na morje. Prostor so dobili v Savudriji, kjer je poleg električne napeljave tudi voda. Razen tega pa je Savudrija blizu, tako da s prevozom ne bo težav. Kuhinjo imajo opremljeno s plinskimi štedilniki, oprema bo večinoma nova, saj so prejšnjo poslali v Črno goro ob potresu.

S taborjenjem zaključujejo letošnjo sezono, ki je bila še kar uspešna, sicer se pa tako ali tako ne da veliko narediti s sredstvi, ki so na razpolago.

Taborjenje je krona taborniškega življenja, dosti bo kopanja, tabornih ognjev, iger in vsega ostalega, kar spada zraven. Letos nameravajo opustiti stereotipno taborno šolo z določenimi šolskimi urami, ampak se bodo več ukvarjali s pohodi, topografijo in učenjem večšin, kot je plavanje (pri tem morajo skočiti v vodo oblečen in se sleči, kar ni tako lahko,

kot se zdi, kajti obleka se napije, vezalke se skrčijo), lokostrelstvo, pa še več drugih stvari, ki so njihova posebnost. Seveda bo dovolj tudi prostega časa, vendar bi starejši to imenovali kar »aktivni dopust«, saj se bodo veliko pametnega naučili. Če starejši zanima bivanje njihovih otrok, se taborjenja lahko udeležijo, oziroma otroke obiščejo.

Prihodnji teden bo šla na pot predhodnica, ki bo preselila opremo na nov taborni prostor in postavila tabor, tako da se bo prva izmena samo vselila. Treba bo še tudi nekaj betonirati, ker je kuhinja nameščena v pločevinasti montažni hišici, ki služi pozimi za spravilo opreme. Potem bo potekalo taborjenje v dveh izmenah, in sicer od sedmega do petnajstega in od petnajstega do sedemindvajsetega julija. Tabornikom, razen osebnih prtljage, ne bo treba vzeti s seboj nič, ker je kuhinja opremljena tudi z jedilnim priborom. Prijave sprejemata za Blejsko Dobravo Silvo Erjavc in Igor Kelvišar za ostale. Dnevna oskrba za mlajše tabornike stane z vsemi takšnimi in ostalimi stroški 400,00 din, za starejše 450,00, za netabornike pa 600,00 din.

Tako je po dolgi letih rešen velik problem: jeseniški taborniki imajo ponovno zagotovljen prostor ob morju.

J. Jekler

DELAVNO TURISTIČNO DRUŠTVO GORJE

Gorjansko turistično društvo je zelo delavno, skrbi za čistočo svojega kraja, kajti tudi v gorjanski okolici se sprehajajo številni domači in tuji turisti.

Že v predlanskem letu so se lotili celotne obnove poti skozi »poključke galerije«, ki so jo gorjanski planinci naredili že pred vojno. Med vojno in vsa povojna leta galerij ni nihče vzdrževal in tako se je pot povsem zarasla, mostišči so segnili in v previsni steni so ostali le še železni nosilci (konzole). Člani TD Gorje so se po zaslugi svojega predsednika Matevža Bizjaka predlanskim letom obnove teh galerij. Izsekali in obnovili so pot vse do pod ostenja, do mostišča. Vse nosilne železne opornike so očistili rje in prepletkali mladi gorjanski alpinisti. Položeni so bili novi mostovi in tako je po teh galerijah zopet omogočen prijeten sprehod. Začetek te poti je v dnu Jele, tik pred vzponom na Staro Poključko nad Krnico pri Gorjah. Pot vodi skozi prijeten gozdni hlad, po mostišču skozi »luknjo« do Zatrnika.

Lansko leto so delavci TD Gorje popolnoma obnovili in povečali okrepčevalnico pri slapu »Sumu« v Vintgarju. Soteska Vintgar je dolga 1.600 metrov, obnovljena mostišča so dolga 530 metrov. Vsa ta mostišča pa mora TD Gorje, ki upravlja to sotesko, vsako pomlad temeljito pregledati in obnoviti morebitne okvare, kajti na obeh straneh soteske se strmo dvigajo skalna in pogozdena ostenja, s katerih pozimi drvi v sotesko snežni plazovi, spomladi, ko nastopi odjuga, pa pridrvi tudi kamenje. Letošnjo pomlad so obnovili in povečali plato na vzhodni in zahodni strani pri okrepčevalnici, da obiskovalci te prečudovite naravne lepote lahko posedijo in se okrepčajo.

Od te okrepčevalnice se odcepi polurna peš pot skozi gozd, do hrička Hom nad Zasipom, kjer se odpira krasen pogled na celotno blejsko kotlino, na verigo Karavank, na jugu pa se v vsej svoji veličini bohoti zeleza Jelovica.

Obe okrepčevalnici, pri vstopu v Vintgar in izstopu na slapu »Sumu«, sta odprti že od 27. aprila. V mesecu maju letos ni bilo večjega obiska za-

Najboljši pasulj je iz trinožnega kotla (foto J. Jekler)

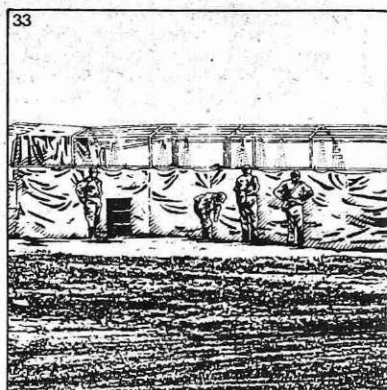
TEKST: J. KACIN
RISBA: J. TROBEC

NNNP 84

RADIOLOŠKA, BIOLOŠKA IN KEMIČNA ZAŠČITA

29. Če si ne bomo pravočasno priskrbeli zaščitnih sredstev, ali če bi nas napad z RBK orožji presenetili, ne bi mogli priti do sredstev za osebno zaščito. V takem primeru bi bili prisiljeni uporabiti PRIROČNA ZAŠČITNA SREDSTVA. Ta nas ne bodo vedno povsem zaščitila, močno pa bodo zmanjšala učinek delovanja RBK orožij.

33. Popolno dekontaminacijo bi opravili v dekontaminacijskih postajah, ki bi jih postavile večje enote civilne zaštite, delno dekontaminacijo pa sami v gospodinjstvih ali na delovnih mestih. Pred pričetkom dekontaminacije se obvezno zaščitimo z zaščitnimi sredstvi, saj bi sicer povzročili sebi in drugim večjo škodo kot korist. Naloga bo zelo zahtevna saj bomo hkrati morali poškodovance tudi reševati in jim nuditi prvo medicinsko pomoč.

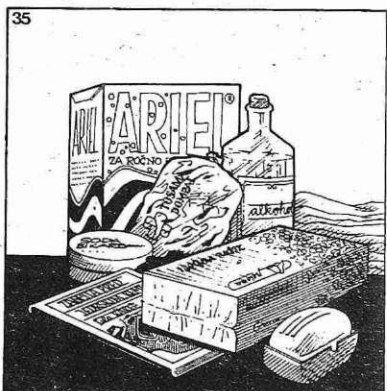
30. Namesto zaščitne maske M-1 bi lahko uporabili industrijske maske, respiratorje ali preprosto platneno masko, ki bi ji dodali gazo, vato ali prvi povoj. Zaščitno ogrinjalo lahko nadomestimo z močnejšim polivinilom, dežnim plaščem, vetrovko, ali gostejše tkanimi odpornimi tkaninami.

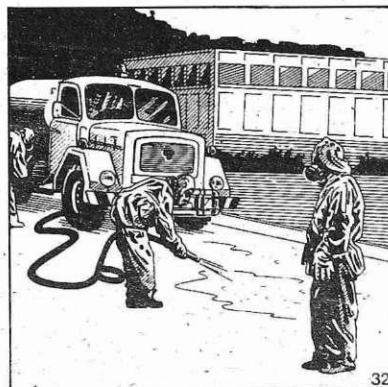
34. Radioaktivni prah bi odstranjevali v prvih trenutkih s stepanjem ali krtačenjem oblačil, in umivanjem telesa. Kemična orožja bi nevtralizirali s čimprejšnjo uporabo protistrupov, takojšnjo odstranitvijo kapljic strupa z odkritih delov kože in umivanjem z milom (detergenti) in toplo vodo. Po uporabi biološkega orožja bi najuspešneje obvladovali posledice s stalnim izvajanjem dodatnih higienskih ukrepov in posredovanjem zdravstvene službe.

31. Pri uporabi RBK orožij je nujno takojšnje ukrepanje. Ne smemo čakati na prihod ekip CZ, pač pa moramo takoj uporabiti vsa zaščitna sredstva, ki so nam na voljo in se čimprej umakniti s prizadetega področja. Pri tem moramo pomagati sebi in drugim, kajti le s skupnimi močmi bomo obvladali posledice.

35. Za izvajanje dekontaminacije bi večinoma morali uporabljati sredstva, ki so že danes na voljo v vseh gospodinjstvih: PLENICE, PLATNO, PAPIRNATI ROBCI, VATA, SODA BIKARBONA, ALKOHOL, MILO, PRALNI PRAŠEK. Podrobnejša navodila za uporabo teh sredstev so objavljena v brošuri Lea Karleca »Zaščita pred jedrskim, kemičnim in biološkim orožjem«, ki jo bodo v letu 1984 dobila vsa gospodinjstva.

32. Po uporabi RBK orožij bi po navodilih Stabov za civilno zaščito izvajali dekontaminacijo. Z njo odstranimo, nevtraliziramo ali uničimo radioaktivne snovi, kemične strupe in biološke agense. Izgubljena materialna sredstva je v vojni zelo težko nadomestiti, zato bomo skušali čimveč kontaminiranih sredstev čimprej ponovno usposobiti za uporabo.

36. S slikanico, ki ste jo spremljali devet tednov smo vas želeli nakratko seznaniti z radioaktivnimi, kemičnimi in biološkimi orožji, zaščito pred njimi in načini odstranjevanja in obvladovanja posledic njihovega delovanja. Poznavanje nevarnosti je prvi predpogoj za opravljanje z zaščitnimi sredstvi in usposabljanje za njihovo uporabo. Ko bomo opremljeni in usposobljeni bo verjetnost uporabe RBK orožij manjša. Prav odvratanje napada je osnovni namen naših obrambnih naprav.

KRAJEVNI PRAZNIK TREH KRAJEVNIH SKUPNOSTI NA PLAVŽU

Skupščine in družbenopolitične organizacije krajevnih skupnosti Staneta Bokala, Mirka Roglja-Petka in Cirila Tavčarja so v počastitev krajevnega praznika 4. julija pripravile naslednje prireditve:

- V NEDELJO, 1. julija: ob 8. uri **BALINARSKI TURNIR** (tradicionalno tekmovanje ekip ZB) na balinišču v Logu Ivana Krivca; ob 8. uri **NAMIZNOTENIŠKI TURNIR** v prostorih NTK-TVD Partizan;
- ob 9. uri **KOLESARSKI KROS KARLA KOZARJA-ROMIJA** z zborom udeležencev ob 8,45 pri Universalu — Spodnji Plavž. Krosa se lahko udeležijo posamezniki vseh starosti;
- ob 15. uri **STRELSKO TEKMOVANJE** na balinišču v Logu Ivana Krivca, ki se ga lahko udeležijo vsi krajski krajevnih skupnosti;
- V TOREK, 3. julija, ob 18. uri **CENTRALNA PROSLAVA** v avli osnovne šole Tone Čufar na Plavžu s kulturnim programom, podelitvijo priznanj OF in razglasitvijo rezultatov tekmovanj;
- V SREDO, 4. julija, ob 7. uri **ZBOR POHODNIKOV ZA TRADICIONALNI POHOD** pred zdravstvenim domom Jesenice, ki se ga lahko udeležijo vsi krajski krajevnih skupnosti.

Krajane in ekipe vabimo, da si ogledajo in se udeležijo tekmovanj in proslave v čim večjem številu.

Razpisna komisija za imenovanje vodij enot Vzgojnovarstvene organizacije Jesenice razpisuje prosta dela in naloge

ŠTIRIH VODIJ ENOT

Pogoji: — kandidat mora izpolnjevati pogoje, določene za vzgojitelja, pedagoga, psihologa, socialnega delavca, specialnega pedagoga ali učitelja;

— imeti mora najmanj tri leta delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu, do tega najmanj dve leti pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;

— organizacijske in strokovne sposobnosti;

— biti mora družbenopolitično aktiven.

Mandat traja štiri leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh po objavi razpisa na naslov: VIZ Jesenice TOZD Vzgojnovarstvena organizacija Jesenice, Tavčarjeva 21, »za razpisno komisijo«.

ZAHVALE

ZAHVALA

Ob najhujšem, kar se nam je lahko zgodilo, ko smo izgubili ženo, mamo in staro mamo

MARIJO DOLŽAN-ZEPOVO

izrekamo iskrena hvala vsem, ki ste jo s cvetjem, besedo sočutja ob slovesu, obredom in petjem pospremili na njeno zadnjo pot.

Zahvaljujemo se vsemu zdravniškemu osebju v Bolnici Jesenice za njihov trud, da bi ji ohranili življenje.

Hvala tudi vsem sosedom, govorniku za poslovilne besede in vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti.

Mož Franc v imenu vseh otrok in vnukov

ZAHVALA

Ob odhodu v pokoj se najlepše zahvaljujem vodstvu TOZD Strojne delavnice in vsem sodelavcem za izkazano pozornost in darila. Zahvaljujem se Ivanu Mežnarju, vodju težke obdelave Javornik, za tople besede in lepe želje.

Celotnemu kolektivu želim veliko delovnih uspehov in zdravja.

Franc Strugar

ZAHVALA

Sodelavcem TOZD Plavž in knjigovodstvu topilnic se iskreno zahvaljujem za lepo darilo, ki sem ga prejela ob odhodu v pokoj in mi bo drag spomin.

Enako se zahvaljujem vsem v pisarni vzdrževanja TOZD Plavž, v blagajni in sodelavkam pri kuvertiranju za lepa darila.

Ivica Belec

ZAHVALA

Konferenci osnovnih organizacij sindikata Železarne in izvršnemu odboru osnovne organizacije sindikata TOZD Strojne delavnice se najlepše zahvaljujem, ker so mi omogočili zdravljenje v Sklenih Tepicah.

Viktor Svetina

ZAHVALA

Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se iskreno zahvaljujem za čestitko ob mojem jubileju.

Društvu želim še mnogo delovnih uspehov.

Hkrati se zahvaljujem tudi izvršnemu odboru Društva invalidov Jesenice za čestitko ob mojem jubileju.

Štefan Jevšček

ZAHVALA

Članicam sekcije za družbeno aktivnost žensk na Plavžu se za izraze sožalja in denarno pomoč ob boleči izgubi mojega moža Vinka iskreno zahvaljujem.

Članicam želim trdnega zdravja in mnogo delovnih uspehov.

Julijana Ulčar

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata TOZD Transport se najlepše zahvaljujem za omogočeno brezplačno bivanje mojega otroka Dejana na morju.

Edo Zupan

ZAHVALA

Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se iskreno zahvaljujem za prejeto čestitko ob mojem življenjskem jubileju. Društvu želim še obilo uspehov pri nadaljnjem delu.

Alojz Vovk

ZAHVALA

Sodelavkam in sodelavcem TOZD Vratni podboji se iskreno zahvaljujem za prijetno presenečenje ob mojem jubileju in za lepa darila.

Hkrati se najlepše zahvaljujem celotni tretji izmeni na zdravljenju v Sklenih Tepicah v ČSSR za prijetne trenutke in darilo, ki ste mi ga poklonili ob srečanju z Abrahamom.

Slavica Bizalj

DEŽURNE TRGOVINE

V soboto, 30. junija, bosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini:

EMONA MARKET — Prešernova 1/a, Jesenice in **ROŽCA**, sam. trgovina na Javorniku, O. Novaka 8.

V torek, 3. julija, bodo vse trgovine s prehrabnim blagom odprte od 7. do 16. ure, od 7. do 18. ure pa trgovini: **DELIKATESA** — Kašta 2 na tržnici, Titova 22 in **DELIKATESA** — poslovalnica 2, Titova 58.

V soboto, 7. julija, bosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini: **SPECERIJA BLED** — supermarket Union, Titova 22 in **ROŽCA** — sam. trgovina 9, Bokalova 5/a.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu juliju je za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna v Radovljici.

DEŽURSTVO V AVTOMEHANIČNIH DELAVNICAH NA JESENICAH

V soboto, 7. julija: **INTEGRAL**, TOZD MPPD Jesenice, Titova 67.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 24. ŠTEVILKE ŽELEZARJA:

Žalivka, otalitev, kolesar, dac, Vinko, Ždala, Pisa, Air, redkev, koze, odnos, gornik, Al, prekla, Milanka, krotilec, Ac, lapil, Aru, rinocerus, pečka, Ist, star, aeroba, Aris, gč, astenik, Vili, načitanost, Vecko, mina, nožič, ozare, plakat, kaki, Nono, Sunara.

UGANKARSKI SLOVARČEK

CALLAS — že umrla italijanska sopranistka grškega rodu (Maria)

KEDIVE — od 1867 do 1914 naslov turškega podkralja v Egiptu

MON — ljudstvo z avstroazijskim jezikom v Burmi in Tajski

SLOAN — ameriški slikar in grafik (John, 1871—1951)

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

29. junija, amer. barv. akcij. film **KAMION SMRTI** ob 17. in 19. uri.

30. junija, ital. barv. vojna drama **KOZA** ob 17. in 19. uri.

1. julija, danski barv. erot. film **MORNARJI V POSTELJI** ob 17. in 19. uri.

2. julija, ital. barv. akcij. film **KAJ RAVNO MENI** ob 17. in 19. uri.

3. julija, meh. barv. krim. film **PODGANE Z ASFALTA** ob 17. in 19. uri.

4. julija, amer. barv. shriljivka **OTROK SMRTI** ob 17. in 19. uri.

5. julija, zaprto

KINO PLAVŽ

29. junija, amer. barv. erot. dokument, film **NEWYORSKE NOČI** ob 18. in 20. uri. Film ni primeren za otroke.

30. junija, amer. barv. akcij. film **KAMION SMRTI** ob 18. in 20. uri.

1. julija, amer. barv. akcij. film **KAMION SMRTI** ob 18. in 20. uri.

2. julija, špan. barv. film **PRODAJALKA VIJOLIC** ob 18. in 20. uri.

3. julija, avstral. barv. film **NENAVADNI ROP** ob 18. in 20. uri.

4. julija, ital. barv. pust. film **ČRNI PIRATI** ob 18. in 20. uri.

5. julija, amer. barv. krim. film **KOMA** — NA MEJI SMRTI ob 18. in 20. uri.

KINO DOVJE

1. julija, amer. barv. komedija **KAKO SE ZNEBITI SVOJEGA ŠEFA** ob 20. uri.

5. julija, nem. barv. erot. komedija **PATRICIJA** ob 20. uri.

KINO KRANJSKA GORA

29. junija, ital. barv. akcij. film **KAJ RAVNO MENI** ob 17. uri.

30. junija, amer. barv. komedija **KAKO SE ZNEBITI SVOJEGA ŠEFA** ob 19. uri.

3. julija, nem. barv. erot. komedija **PATRICIJA** ob 19. uri.

AMATERSKO GLEDALIŠČE TONE ČUFAR

PETEK, 29. junija, ob 21. uri: Jakob Alešev: **PODLAGA ZAKONSKE SREČE** in Anton Medved: **RENDEVOUS**. Gostovanje v Radovljici.

SOBOTA, 30. junija, ob 21. uri: Jakob Alešev: **PODLAGA ZAKONSKE SREČE** in Anton Medved: **RENDEVOUS**. Gostovanje na Bledu — predstava na prostem na blejskem gradu.

NEDELJA, 1. julija, ob 21. uri: Anton Medved: **RENDEVOUS**. Gostovanje v Dobu pri Domžalah — predstava na prostem.

RAZSTAVNI SALON DOLIK JESENICE

V dneh od 30. junija do vključno 11. julija si v razstavnem salonu **DOLIK** na Jesenicah lahko vsak dan, razen nedelj in praznikov ter sobot popoldan, od 9. do 11. in od 16. ure do 18.30 ogledate razstavo kipov in slik — ilustracij ljudskega umetnika **PETRA JOVANOVIČA** iz Škofje Loke.

ABC POMURKA — trgovska delovna organizacija **GOLICA** o. o., odbor za delovna razmerja **TOZD DELIKATESA** o. sub. o., Jesenice, Titova 22,

objavlja prosta dela in naloge:

— **NATAKARJA** za potrebe bifeja v TOZD DELIKATESA s polnim delovnim časom za nedoločen čas.

Pogoji: končana gostinska šola — smer natakara; enoletne delovne izkušnje; enomesečno poskusno delo; delo v dveh izmenah.

— **CISTILKE** v bifeju poslovalnice 9 v Mojstrani, Triglavska 28, s polovičnim delovnim časom — 3,5 ur dnevno za nedoločen čas.

Pogoji: lahko z nedokončano osemletko; enomesečno poskusno delo.

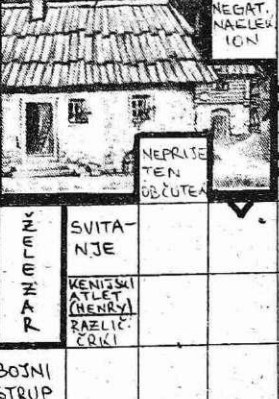
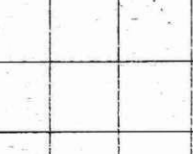
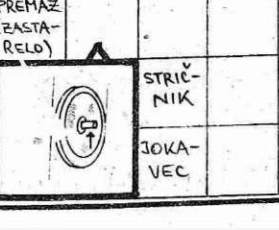
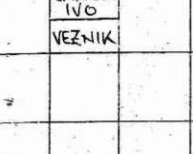
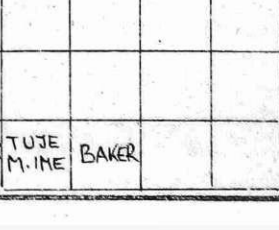
Kandidati naj ponudbo pošljejo v osmih dneh po objavi na naslov: Trgovska delovna organizacija **GOLICA** Jesenice — kadrovska služba — Jesenice, Titova 22.

O izbiri bodo prijavljeni kandidati obveščeni v 15 dneh po opravljenem postopku.

IŠČEMO REJNJSKE DRUŽINE

Center za socialno delo Jesenice išče rejnjske družine, ki bi bile pripravljene sprejeti v rejništvo otroke, ki zaradi različnih vzrokov ne morejo živeti pri svojih starših.

Oglasite se na Centru za socialno delo na Jesenicah, Titova 65, ob ponedeljkih, sredo in petkih od 8. do 14. ure, ob sredo pa do 16. ure, kjer boste dobili podrobnejše informacije.

				KARLO VAC	TV VO- DITELJ. REMS	MARIJ. (GRALEC) VOLOJKA	LUKA V. ISRAELI	LIDIJA SOTLAR	SLAVOVI V ZDA	MILANSKI SPORTNI KLUB	IT-GR. OPERNA PEVKA (MARIA)	BOKSAR RUSEV-SKI	2a+3b+4c	
				ROBERT TAYLOR	MESTO V SRBIJI NEKAD. TURSKI NASLOV	DR. BOGINI ZEMLJE GORA V KAN NISKI ALPAH	SPORTNO RAZVIT MOŠKI	VOLOJKA RAZTOPINA POHVA- LJENOST	RAPO SIMONITI LETNI ČAS					
				DELEVEC V TESAR- STVU	PLEZANJE V GORAH	DRAGO TOSAR BIV. AM. BOJSAR (KENY)	FR. FILM GRALEC PHILLIPS	ZAJE- DALEC SKLADBA ZADVA	SINKO STIČE PLESKEV	UDSTVO V BURMI ODNECNA MACCORA				
				NEGAT. NAELEH ION	NEPRISE TEN DELUCEA	IRIDIJ	PRIDNA ŽUZELKA	PRIVLA- NOST, MIK	IT. PRIST. MESTO KRAJ PR. OPATISI	DIRKALIS- ČE V ITA- LIJI	SOTESKA	NAS. V NAJVEČ. POLOTOK		
				BOJNI STRUP	PREMAZ (ZASTA- RELO)	STRIC- NIK	JOKA- VEC	CARMAN IVO	VEZNIK	JESENSKI MESEC	OTOK OB SAR- DINIJI	AFRIŠKI VELETOK		
				STRIC- NIK	JOKA- VEC	STRIC- NIK	JOKA- VEC	STRIC- NIK	JOKA- VEC	STRIC- NIK	JOKA- VEC	STRIC- NIK	JOKA- VEC	STRIC- NIK

PIONIRSKA ATLETSKA OLIMPIADA

Solsko športno društvo osnovne šole Tone Čufar je 14. in 15. junija organiziralo pionirsko atletsko olimpiado za učence nižje stopnje osnovnih šol jeseniške občine. Tekmovanja so se udeležile osnovne šole: Tone Čufar, Prežihov Voranc in Polde Strazišar z Jesenic ter Gorenjskega oddreda Žirovnica, Jeseniško-bohinjskega oddreda Kranjska gora in Karavanskih kurirjev NOB Koroške Bele.

Učenci so tekmovali v štirih disciplinah: tek na 60 m, tek na 300 m oz. 500 m, met žogice in skok v daljino. Vsako šolo so lahko zastopali trije učenci. Za ekipno uvrstitev pa sta štela rezultata dveh najboljših učencev posamezne šolske ekipe.

Učenci so pokazali veliko borbenosti in dobro pripravljenost. Poleg medalj, ki so jih osvojili najboljši učenci, so bili še posebej veseli osvojitve napitka, s katerim jih je obdaroval Cafe Čedo.

REZULTATI EKIP: 1. OŠ Tone Čufar 548 točk, 2. OŠ Gor. oddreda Žirovnica 533, 3. OŠ Jes.-boh. oddreda Kranjska gora 531, 4. OŠ Prežihov Voranc 491, 5. OŠ Kar. kurirjev NOV Kor. Bela 120, 6. OŠ Polde Strazišar 24 točk.

REZULTATI POSAMEZNIKOV: Tek na 300 m — 1. RAZRED FANTJE: 1. Blaž Čop 1,15,59, Žirov., 2. Željko Ljubojević T. Č., 3. Primož Česnik T. Č.; DEKLETA: 1. Nataša Ravnik 1,16,89 Kg., 2. Eva Kopriva Kr. g., 3. Eva Cenček T. Č.; 2. RAZRED FANTJE: 1. Matjaž Markovič 1,11,29, P. V., 2. Alen Halilagić P. V., 3. Marko Pavlinjek T. Č.; DEKLETA: 1. Nataša Plahuta 1,17,37 Kr. g., 2. Helena Mežnar 1,17,38 Žir., 3. Gordana Hrvačanin P. V.; 3. RAZRED FANTJE: 1. Teja Brus 1,14,25 Kr. g., 2. Barbara Pavlinjek T. Č., 3. Margita Zupenc T. Č.; 4. RAZRED — DEKLETA: 1. Tina Mlakar 1,06,80 Kr. g., 2. Vladoša Razinger P. V., 3. Nataša Bratun P. V.

Tek na 500 m — FANTJE 3. RAZRED: 1. Igor Bašelj 1,50,81 Kr. g., 2. Sašo Dončič T. Č., 3. Jernej Eriah Kr. g.; 4. RAZRED: 1. Sandi Vidovič 1,47,67 Kr. g., 2. Matej Kežar T. Č., 3. Andej Lavtižar Kr. g.

Tek na 60 m — 1. RAZRED FANTJE: 1. Senad Tiganj 10,46 T. Č., 2. Simon Albiani Žir., 3. Boštjan Skrt P. V.; DEKLETA: 1. Nataša Ravnik 10,15 Kr. g., 2. Romana Robič Kr. g., 3. Tina Batur P. V.; 2. RAZRED FANTJE: 1. Roman Pristov 9,45 Žirov., 2. Dušan Lavtižar Kr. g., 3. Gaber Zgonc T. Č.; DEKLETA: 1. Besima Beriša 10,30 T. Č., 2. Neva Kavčič Kr. g., 3. Nataša Plahuta Kr. g.; 3. RAZRED FANTJE: 1. Siniša Krstov 9,59 P. V., 2. Igor Bašelj Kr. g., 3. Mitja Madon Žir.; DEKLETA: 1. Melisa Sarhatlić 9,61 T. Č., 2. Teja Zupan Žir., 3. Svetlana Kor. Bela; 4. RAZRED FANTJE: 1. Marko Klofutar 8,77 Kr. g., 2. Dejan Košir Kr. g., 3. Kežar T. Č.; DEKLETA: 1. Vladoša Razinger 8,82 P. V., 2. Maja Zupan Žir., 3. Nataša Bratun P. V.

Met žogice — 1. RAZRED FANTJE: 1. Ermin Seftić 29,80 in T. Č., 2. Metod Gasar T. Č., 3. Dejan Stosić T. Č.; DEKLETA: 1. Nina Kačarevič 21,50 m T. Č., 2. Tereza Petrič Kr. g., 3. Sonja Sedlarevič T. Č.; 2. RAZRED FANTJE: 1. Gaber Zgonc 35 m T. Č., 2. Boštjan Trampuž T. Č., 3. Haris Sahić P. V.; DEKLETA: 1. Petra Kanalec 21 m Kr. g., 2. Mojca Kajdič Žir., 3. Neva Kavčič Kr. g.; 3. RAZRED FANTJE: 1. Nino Nikolič 38 m Žir., 2. Sašo Dončič T. Č., 3. Aco Sokolov P. V.; DEKLETA: 1. Mojca Nošič 28 m Kr. g., 2. Melisa Sarhatlić T. Č., 3. Azra Muratović P. V.; 4. RAZRED FANTJE: 1. Sandi Vidovič 49 m Kr. g., 2. Ludvik Košelnik Žir., 3. Ermin Begić K. Bela; DEKLETA: 1. Radmila Stanko 36 m, P. V., 2. Eva Bešić P. V., 3. Tina Krčelj P. V.

Skok v daljino — 1. RAZRED FANTJE: 1. Tilen Zugwitz 3,19 m P. V., 2. Dejan Konstantinovič P. V., 3. Hasan Smajlovič P. V.; DEKLETA: 1. Maja šest 2,83 m T. Č., 2. Jana Cenček T. Č., 3. Eva Kopriva Kr. g.; 2. RAZRED FANTJE: 1. Roman Pristov 3,79 m Žir., 2. Blaž Mohorčič Žir., 3. Grega Potočar T. Č.; DEKLETA: 1. Simona Petrič 2,97 m Žir., 2. Tjaša Jure Žir., 3. Smilja Dolgan P. V.; 3. RAZRED FANTJE: 1. Jernej Eriah 3,80 m Kr. g., 2. Mitja Madon Žir., 3. Klemen Kežar T. Č.; DEKLETA: 1. Teja Zupan 3,50 m Žir., 2. Kristina Košir P. V., 3. Karmen Mežek Žir.; 4. RAZRED FANTJE: 1. Marko Klofutar 4,05 m Kr. g., 2. Dejan Košir Kr. g., 3. Suvad Amidžić P. V.; DEKLETA: 1. Maja Zupan 3,75 m Žir., 2. Radmila Stanko P. V., 3. Stanka Podlesnik T. Č.

Novinarski krožek
COŠ Tone Čufar

ZA ZAKLJUČEK NAMIZNOTENIŠKE SEZONE USPEH PEMA IN MARKEŽEVE PRI NAJMLAJŠIH

Zelo bogato sezono 1983/84 so jeseniški igralci namiznega tenisa zaključili z na-

NARODNI PLESI IN PESMI V ŠPORTNI DVORANI

V športni dvorani v Podmežakli na Jesenicah bo v četrtek, 5. julija, ob 20. uri gostoval

ANSAMBEL NARODNIH PLESOV IN PESMI KUD Abrašević iz Beograda.

ODBOJKARSKI TURNIR V ŽIROVNICI

V okviru športnih in kulturnih prireditev ob krajevnem prazniku KS Žirovnica prireja TVD Partizan Žirovnica — odbojkarška sekcija, tradicionalni turnir, ki je istočasno tudi turnir za Jenkov memorial. Turnir bo v soboto, 30. junija, ob 16. uri v telovadnici osnovne šole Gorenjskega oddreda v Žirovnici.

Ljubitelji odbojke vabljeni!

POHOD V KRMO

V soboto, 16. junija, smo odšli na izlet v Krmu. Na poti smo se ustavili pri sošolcu Sebastijanu v Radovni. Tam smo si ogledali njegov dom, se odpočili in nato šli naprej.

Ogledali smo si travnike. Bili so polni lepih cvetlic. Vmes nam je tovarišica pripovedovala pravljice. Del poti smo šli po gozdni poti. Ustavili smo se na jasi, kjer se je pasla živina.

Ko smo prišli v Krmu, smo obiskali Danielino mamino in ata. V Krmu bosta vse poletje pasla živino. Nekaj časa smo ostali pri pastirski koči, potem pa smo se odpravili domov.

Jasminka Telalović, 1. r.
OŠ 16. december Mojstrana

Na vrhu Raduhe — 2062 m (Foto P. Dimitrov)

POHOD SLOVENSKEGA ŽELEZARJEV NA RADUHO

Letošnji drugi pohod delavcev delovnih organizacij SOZD Slovenske železarnice je izvedla Železarna Ravne, in sicer na 2062 m visoki vrh Raduhe.

Zaradi dolge poti do izhodišnega mesta pohoda smo se jeseniški železarji odpravili v Jesenice že ob 4. uri zjutraj. Tokrat je bilo prijavljenec kar 170 delavcev in delavk, za kar so bili potrebni štiri avtobusi. Prvi pogledi v zvezdasto nebo so obljubljali lep sončen dan, zato od prijavljenec ni nihče izostal.

Po obveznih postankih do Radovljice je kolona avtobusov hitela mimo Trojan, Celja in Titovega Velenja proti Ravnam na Koroškem. Po štirih urah vožnje smo tja prispeli natančno ob dogovorjeni uri, kjer so nas pričakali prijazni vodiči na čelu s tov. Telcarjem — duhovnim vodjem ravenskih železarjev.

Po sprejemu posameznih skupin iz vseh delovnih organizacij SOZD Slovenske železarnice smo se odpravili proti Prevaljam, Mežici in Črni ter naprej v dolino Koprivne do opece pri Šumelu. Od tu naprej se prične dejanski pohod »peš«, najprej po široki cesti, katero smo po bližnjicah večkrat prečkali in mimogrede smo prišli do kmetije Janžek, ki stoji že kar visoko v pobočju gora. Pot nas je nato vodila čez travnike in bližnjice po gozdovih do Slemenca, kjer se cesta prevesi proti Solčavi in Črni ter proti vznožju gore Oljseve. S Slemenca je lep pogled na Sv. Jakob in na južno pobočje Pece. Od Slemenca nas pot vodi navzgor do najvišje ležeče kmetije na Slovenskem, k Bukovniku. Pred nami se je odprl pogled na verigo gorskih vrhov Kamniških Alp, Karavank in Julijcev, proti severu pa se lepota Oljseve in Peca. Tik pred nami pa se je v vseh svoji veličini prikazala mogočna Raduha.

Od Bukovnika smo se po lepi gozdni stezi povzpeli do planinske kočice na Grohatu. Tu so nam gostitelji postregli z dobrim planinskim čajem. Po krajšem postanku smo pot nadaljevali po strmih melišču pod steno Raduhe in čez »Durce« prispeli na južno stran Raduhe. Steza, ki je na severni strani potekala po melišču se na južni strani spremeni v travnato pobočje, poraslo z visokim borovjem. Po štirih urah hoje smo prispeli na vrh Raduhe, kjer se je zbrala velika množica okoli 500 pohodnikov — železarjev. Naši pogledi so se pasli na verigo gorskih velikank, ki so bili pred nami in so nam tako znani in tako zelo pri srcu.

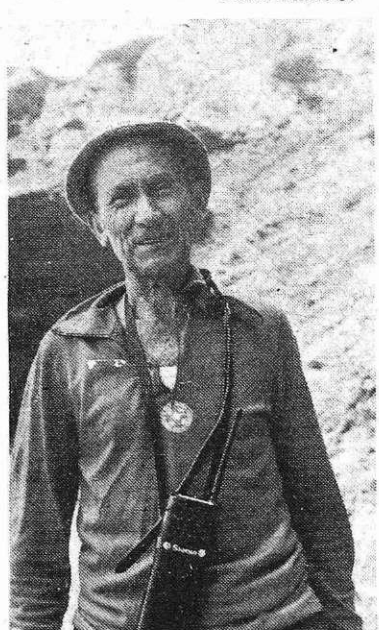
Na povratku smo sestopili po isti poti, in sicer do Slemenca, kjer smo zavili levo

navzdol do nam poznane postojanke (iz pohoda na Oljsevo) pri Sv. Jakobu. Tam smo se zadnjič odzeli, nato korak nekoliko pospešili, tako da smo po gozdni poti in nazadnje po asfaltu hitro prišli do osnovne šole na Koprivni. Tu so organizatorji poskrbeli za okrepčilo in razvedrilo. Zbrala se je grupa pevec iz SOZD, ki nam je zapela nekaj narodnih, nekdo je raztegnil harmoniko in tisti, katerim pot ni izpila vseh moči, so se zavrteli.

Čas je kar prehitro mineval, bilo se je treba posloviti od prijaznih gostiteljev, znancev in prijateljev, saj je bila pred nami še štiriurna vožnja z avtobusom do naših domov.

V imenu jeseniških železarjev se zahvaljujem organizatorju za izvedeni pohod, na njem smo našli svoj osebni užitek, nove prijateljske vezi, izmenjali smo mnenja in izkušnje. Prav je, da si obljubimo, da se ponovno srečamo na naslednjem pohodu in skupaj uživamo v enkratni gorski naravi.

Pavel Dimitrov

Glavni vodja pohoda France Telcer iz železarnice Ravne (foto P. Dimitrov)

PLAVALNI ČETVERBOJ V TITOVEM VELENJU

Radovljčani so se v nedeljo, 24. junija, udeležili tekmovanja plavalcev Velenja, Koprja, Pirana in Radovljice. Zamelek sedaj tradicionalnega mitinga, ki se izvaja v zimski in letni sezoni, sega v čas pred petimi leti, ko so ugotovili, da je treba neizkušenim tekmovalcem dati več možnosti za nastope v enakovredni sredini brez omejitev s časovnimi normativi in penali (penali so izraz za denarni prispevek kluba, ko tekmovalci ne dosežejo norme, postavljene v razpisu tekmovanja — kazen za slabo kvaliteto).

V Velenju so nastopili vsi tekmovalci radovljškega plavalnega kluba. Za najmlajše »pionirje C« je bila to prva tekma, ki so jo zaključili brez treme in se dobro počutili med ostalimi 150 nastopajočimi.

Po posameznih kategorijah do tretjega mesta so se Radovljčani uvrstili:

MLAJŠI PIONIRJI »C« — fantje 50 m kravl — 2. Luka Bole 54,0; — dekleta — 1. Nina Sekanovič 59,6; 2. Zdenka Murn 1,04,0; fantje 50 m prsno — 1. Luka Bole 51,3; dekleta — 1. Nina Sekanovič 53,8; 2. Zdenka Murn 1,02,5; 3. Tatjana Lotrič 1,05,8;

MLAJŠI PIONIRJI »B« — fantje 100 m kravl — 2. Miha Potočnik; dekleta — 2. Saša Robič; 3. Mojca Krmpotič; fantje 100 m hrbtno — 2. Miha Potočnik; dekleta — 2. Saša Robič; 3. Katka Zdravac; fantje 100 m prsno — 1. Miha Potočnik; dekleta — 1. Katka Zdravac; 2. Petra Grahovac; 3. Mojca Krmpotič; fantje 100 m delfin — 2. Miha Potočnik; dekleta — 2. Saša Robič.

MLAJŠI PIONIRJI »A« fantje 100 m kravl — nobene uvrstitve do tretjega me-

sta; dekleta — 3. Urša Praprotnik; fantje 100 m hrbtno — brez uvrstitve; dekleta — 1. Polona Rob; 3. Urška Praprotnik; fantje 100 m prsno — 3. Primož Zdravac; — dekleta — 1. Staša Melink; 2. Vesna Vidmar; 3. Saša Dvoršak; fantje 100 delfin — brez; dekleta — 1. Polona Rob;

STAREJŠI PIONIRJI fantje 100 m kravl — 1. Primož Bezjak; 3. Matjaž Vovk; dekleta — 1. Anita Praprotnik; fantje 100 m hrbtno — brez; dekleta — 2. Anita Praprotnik; fantje 100 m prsno — 1. Aleš Rebec; 3. Robi Stan; dekleta — 1. Anita Praprotnik; fantje 100 m delfin — brez; dekleta — 2. Anita Praprotnik;

CLANI fantje 100 m kravl — 1. Jani Janč; dekleta — 2. Zdenka Maček; fantje 100 m hrbtno — 1. Jure Šiftar; 2. Jani Janč; 3. Primož Bezjak; dekleta — 1. Zdenka Maček; fantje 100 m prsno — brez; dekleta — 1. Zdenka Maček; fantje 100 m delfin — 1. Jani Janč; 2. Aleš Rebec; 3. Jure Šiftar; dekleta — brez;

ŠTAFETE 4 x 100 m mešano — fantje — 1. Radovljica I; dekleta — 1. Radovljica I; 2. Radovljica II;

EKIPNO: 1. Radovljica; 2. Koper; 3. Velenje; 4. Solsko športno društvo Biser Piran.

M. R.

POLETNI SMUČARSKI TABOR ELANA IN ALPINE

Za nadaljnji kvaliteten razvoj našega smučarskega športa je nadvse pomemb-

no tudi tesno in vsestransko sodelovanje proizvajalcev športne opreme. Pomemben prispevek begunjskega Elana (od letos tudi Alpine iz Žirov) k razvoju tega športa je vsekakor vsakoletni poletni tabor mladih smučarskih upov, ki je letos potekal od 17. do 23. junija. Mlade, perspektivne alpske smučarje in smučarke, ki tekmujejo v Alpininih čevljih na Elanovih smučeh (12 Jugoslovancev, po trije Švedi in Švitarji), v pionirskih selekcijah, sta na taboru vodila trenerja Janez Šmit in Jernej Plajbes.

Program tabora je poleg treh dni smučanja na plazu pod Prisojnikom obsegal še dva dneva aktivnega obmorskega počitka v Poreču, za zaključek pa so se mladi smučarji povzpeli še na Mojstrovko in se nato skupaj s svojimi starši in predstavniki Elana in Alpine srečali na pikniku v Krnici pod Vršičem. V tem času so udeleženci tabora obiskali tudi begunjski Elan in si z velikim zanimanjem ogledali proizvodnjo smuč.

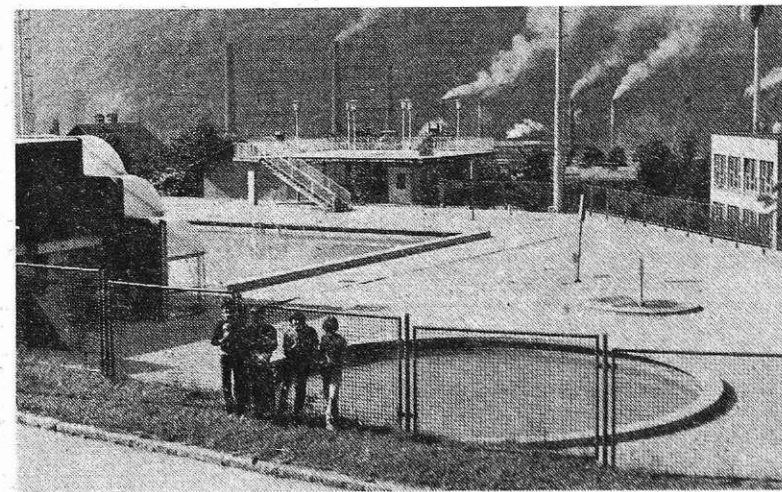
Bojan Rauh

Varovanci v vrtcu Julke Pibernik pri vsakdanjem delu (foto I. Kučina)

Počitek ob koči na Grohatu — 1695 m (foto P. Dimitrov)

Najbolj nestrpni čakajo na otvoritev letnega kopaljšča, ki so ga odprli v ponedeljek, 25. junija. (foto I. Kučina)